

Suomalaisten näkemyksiä energia-alan sosiaalisesta kestävyydestä

Energiateollisuus

TUTKIMUS

SISÄLLYSLUETTELO

I. SOSIAALISEN KESTÄVYYDEN INDEKSIT

Luottamusindeksi

Osallisuusindeksi

Energiajärjestelmän toimivuusindeksi

Asenteiden yhteys luottamukseen, osallisuuteen ja energiajärjestelmän toimivuuteen

II. ENERGIA-ALAN YHTEISKUNNALLINEN ROOLI JA KANSALAISTEN VARAUTUMINEN

Energiayhtiöiden yhteiskunnallinen rooli

Kansalaisten varautuminen ja sopeutumiskyky

Julkinen keskustelu ja suomalaisten ymmärrys energiajärjestelmästä

Suomalaisten ajatuksia ja hiljaisia signaaleja energiajärjestelmästä

LIITTEET

Sosiaalinen kestävyys energia-alalla: luottamus, osallisuus ja järjestelmän toimivuus

Sosiaalisen kestävyden indeksi:
Tausta ja tavoitteet

Tässä raportissa tarkastellaan sosiaalista kestävyttä energia-alalla. Tutkimusta varten kerätiin suomalaista aikuisväestöä edustava määrällinen aineisto, jossa suomalaisia pyydettiin arvioimaan monipuolisesti energiajärjestelmän toimintaa ja toimijoita.

Suomalaisten vastauksista muodostettiin tilastollisesti ”ulottuvuuksia”, jotka kokoavat yhteen useista väittämistä mitattua tietoa.

Ulottuvuuksien pohjalta luotiin seuraavat kolme indeksiä:

- **LUOTTAMUSINDEKSI**
Suomalaisten luottamus energiajärjestelmään, sen reiluuteen ja toimijoihin
- **OSALLISUUSINDEKSI**
Energiayhtiöiden ja kansalaisten vuoropuhelu sekä kansalaisten omat vaikutusmahdollisuudet energia-asioissa
- **ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUSINDEKSI**
Suomalaisten näkemykset energiajärjestelmän toimintavarmuudesta ja reagoitakyvystä poikkeustilanteissa

Indeksiluvut raportoidaan asteikolla 0–100, jossa isot arvot (> 50) kertovat myönteisestä suhtautumisesta kysyttyyn asiaan, pienet arvot (< 50) kuvaavat kielteistä suhtautumista kysyttyyn asiaan.

Tässä tutkimuksessa muodostetut indeksiluvut toimivat lähtöpisteenä tuleville mittauksille, joiden avulla voidaan seurata ajallisia muutoksia.

Indeksien lisäksi tämä raportti kokoaa yhteen suomalaisten näkemyksiä energiayhtiöiden yhteiskunnallisesta roolista, kansalaisten varautumisesta ja sopeutumiskyvystä energiajärjestelmän poikkeustilanteisiin sekä energiajärjestelmään liittyvästä julkisesta keskustelusta.

Tutkimuksen toimeksiantaja on Energiateollisuus ry ja sen on toteuttanut tutkimuslaitos E2 Tutkimus. Työstä ovat vastanneet E2 Tutkimuksen tutkimuspäällikkö VTT, dosentti Ville Pitkänen ja asiantuntija, YTM Tuija Väyrynen. Työssä ovat olleet mukana johtaja, VTT Jenni Simonen ja toimitusjohtaja, YTT Karina Jutila.

Aineisto

Kysely suunniteltiin E2 Tutkimuksen ja Energiateollisuus ry:n asiantuntijoiden yhteistyönä.

Kyselytutkimuksen aineisto kerättiin Norstatin internetpaneelissa 5.6.–11.6.2025. Aineisto edustaa 18 vuotta täyttäneitä mannersuomalaisia. Kyselyyn vastasi yli tuhat suomalaista (N=1013). Aineisto on painotettu iän, sukupuolen ja asuinpaikan mukaan väestötilastoja vastaavaksi.

Aineisto on analysoitu määrällisin menetelmin.

I. SOSIAALISEN KESTÄVYYDEN INDEKSIT

Luottamus, osallisuus ja energiajärjestelmän toimivuus

LUOTTAMUSINDEKSI

Luottamusindeksi kuvaa suomalaisten luottamusta energiajärjestelmään, sen reiluteen ja toimijoihin.

46

OSALLISUUSINDEKSI

Osallisuusindeksi kuvaa sitä, kuinka hyvin energiayhtiöiden ja kansalaisten vuoropuhelu suomalaisten mielestä toteutuu, ja kuinka paljon suomalaiset kokevat mahdollisuuksia vaikuttaa energia-asioihin.

41

ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUSINDEKSI

Energiajärjestelmän toimivuusindeksi kuvaa sitä, kuinka toimintavarma ja reagoitukykyisenä suomalaiset pitävät energiajärjestelmää.

62

50

SOSIAALISEN KESTÄVYYDEN INDEKSI

Kokonaisindeksi kuvaa alaindeksien (luottamus, osallisuus, energiajärjestelmän toimivuus) keskiarvoa. Arvo mitataan 0–100 asteikolla. Mitä korkeampi indeksiluku, sitä vahvempaa sosiaalinen kestävyys on.

LUOTTAMUSINDEKSI

LUOTTAMUSINDEKSI

01

46

Luottamusindeksi kuvaa suomalaisten luottamusta energiajärjestelmään, sen reiluteen ja toimijoihin. Indeksien arvo mitataan 0–100-asteikolla. Mitä korkeampi indeksiluku, sitä vahvempaa luottamus on.

Luottamusindeksi

Vahva luottamus

03

Keskimääräistä korkeamman luottamuksen kansalaisryhmät (indeksiluku):

- 18–29-vuotiaat (56)
- Yliopisto- (50) ja lukiokoulutetut (51)
- Opiskelijat (54), johtajat (50) ja toimihenkilöt (50)
- Erittäin hyvässä taloudellisessa tilanteessa olevat (57)
- Sähkön vuosikulutus alle 2000 kwh (52)
- Kokoomuksen (51) ja vihreiden (51) kannattajat

Luottamusindeksi on muodostettu seuraavista väittämistä*:

- Sähkön hinta (sähkönsiirto, sähkönsiirto) on suomalaiselle kuluttajalle kohtuullisella tasolla
- Energia-ala toimii reilusti ja tasapuolisesti eri puolilla Suomea
- Kansalaiset voivat luottaa siihen, että energia-ala toimii läpinäkyvästi ja reilusti
- Suomessa harjoitettava energiapolitiikka herättää luottamusta
- Luotan siihen, että Suomessa pystytään turvaamaan kansalaisille riittävä energiansaanti kohtuullisilla kustannuksilla
- Koen, että energiayhtiöt pystyvät tarjoamaan riittävästi tarpeitani vastaavia vaihtoehtoja esimerkiksi sähkösopimuksiin, uusiutuvaan energiaan tai älyratkaisuihin liittyen
- Koen, että energia-alan toiminta Suomessa vastaa omaa arvomaailmaani

*Tutkimuksessa muodostettiin luottamusta kuvaava ulottuvuus faktorianalyysin avulla. Analyysin tuloksena saatiin yhtenäinen faktori, joka kokoaa yhteen useista väittämistä mitattua tietoa. Mittarin sisäistä luotettavuutta arvioitiin Cronbachin alfalla, jonka arvo osoitti ulottuvuuden olevan luotettava jatkoanalyysiin.

Väittämät

Heikko luottamus

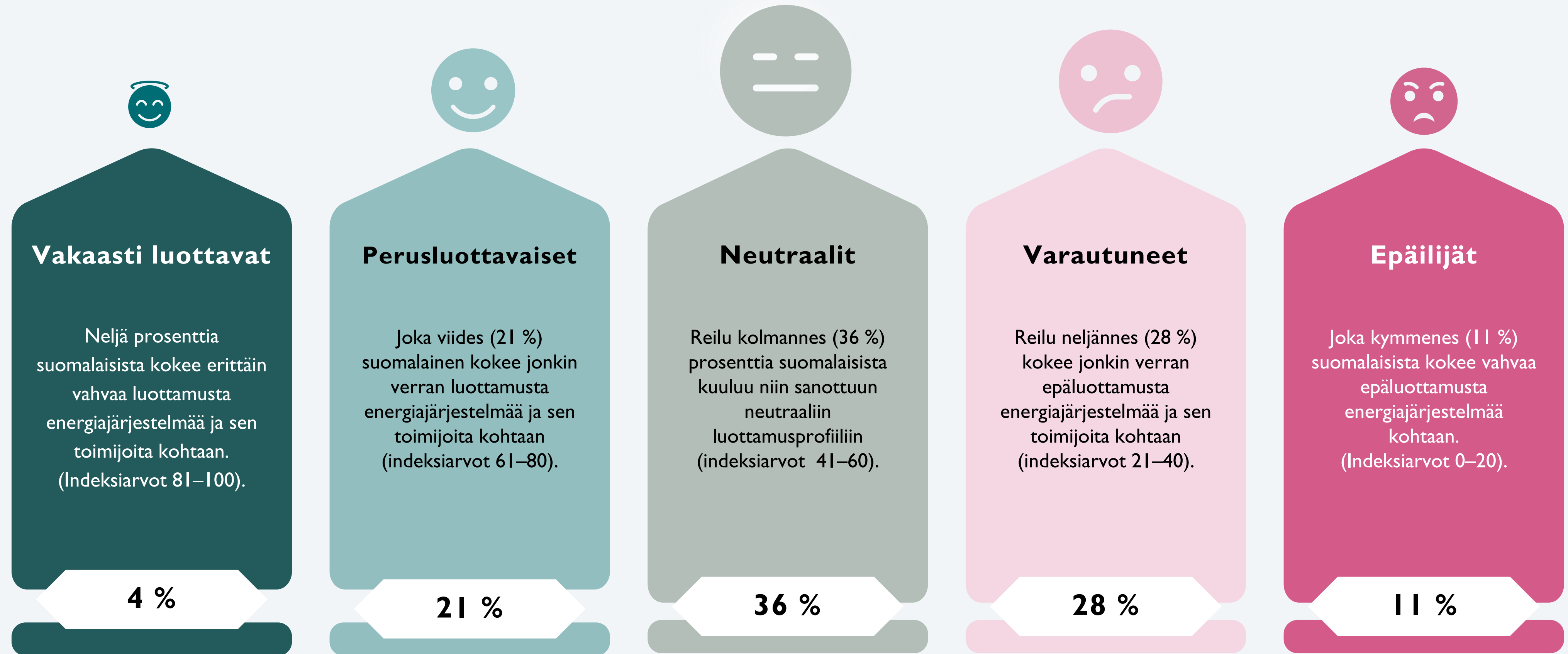
04

Keskimääräistä matalamman luottamuksen kansalaisryhmät (indeksiluku):

- 50–59-vuotiaat (41) ja 60–69-vuotiaat (42)
- Alle 10 000 asukkaan kaupungeissa asuvat (40)
- Erittäin huonossa (35) ja jokseenkin huonossa (38) taloudellisessa tilanteessa olevat
- Polttopuu päälämmitysmuoto (37)

LUOTTAMUSPROFIILIT

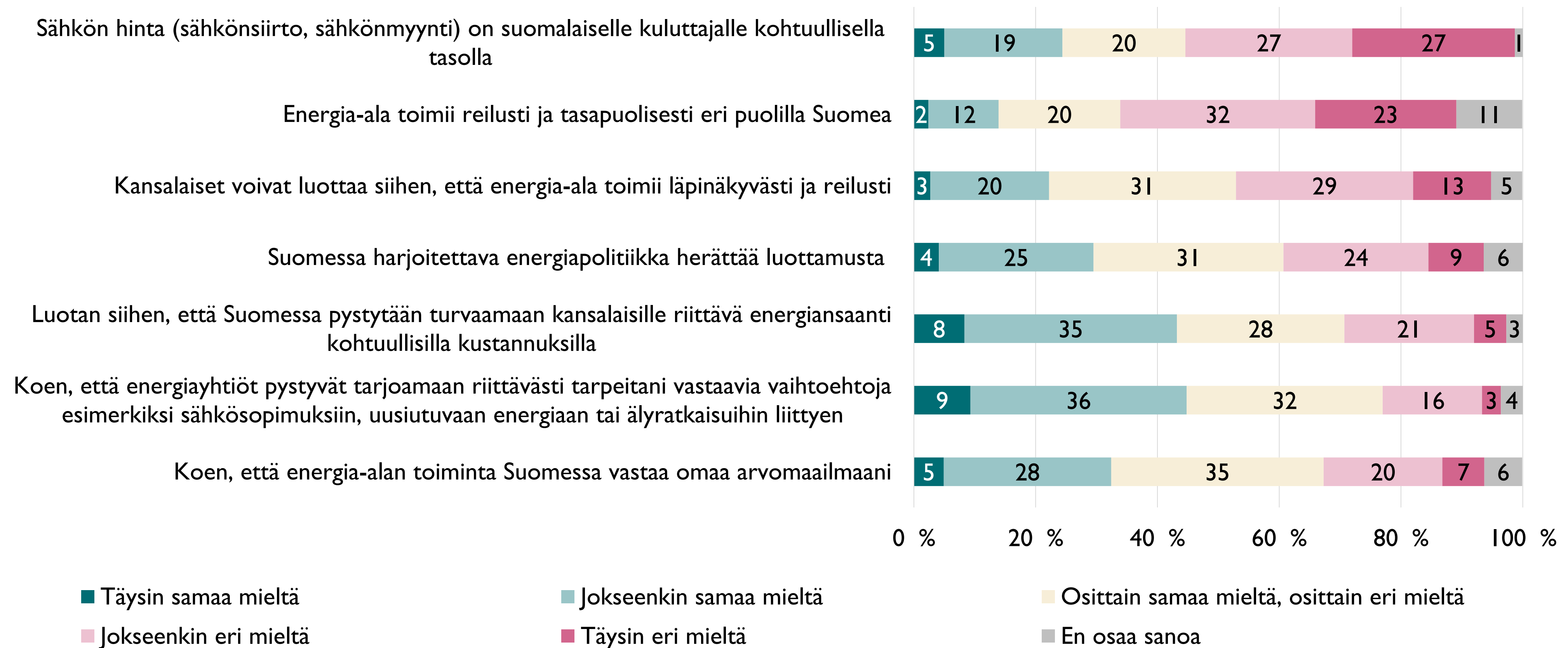
Suomalaiset voidaan jakaa viiteen pääryhmään sen perusteella, kuinka vahvaa luottamusta he tuntevat energiajärjestelmää ja sen toimijoita kohtaan.

Vakaasti luottavat ovat tyypillisesti 18–29-vuotiaita, yliopisto- tai lukiokoulutettuja, opiskelijoita, johtajia tai toimihenkilöitä tai suomalaisia, joilla on hyvä toimeentulo.

Epäilijät ovat tyypillisesti 50–69-vuotiaita, alle 10 000 asukkaan kaupungeissa asuvia tai suomalaisia, joilla on heikko toimeentulo.

Kuvio I. Luottamusindeksin väittämät, kokonaisjakaumat (N=1013, %)

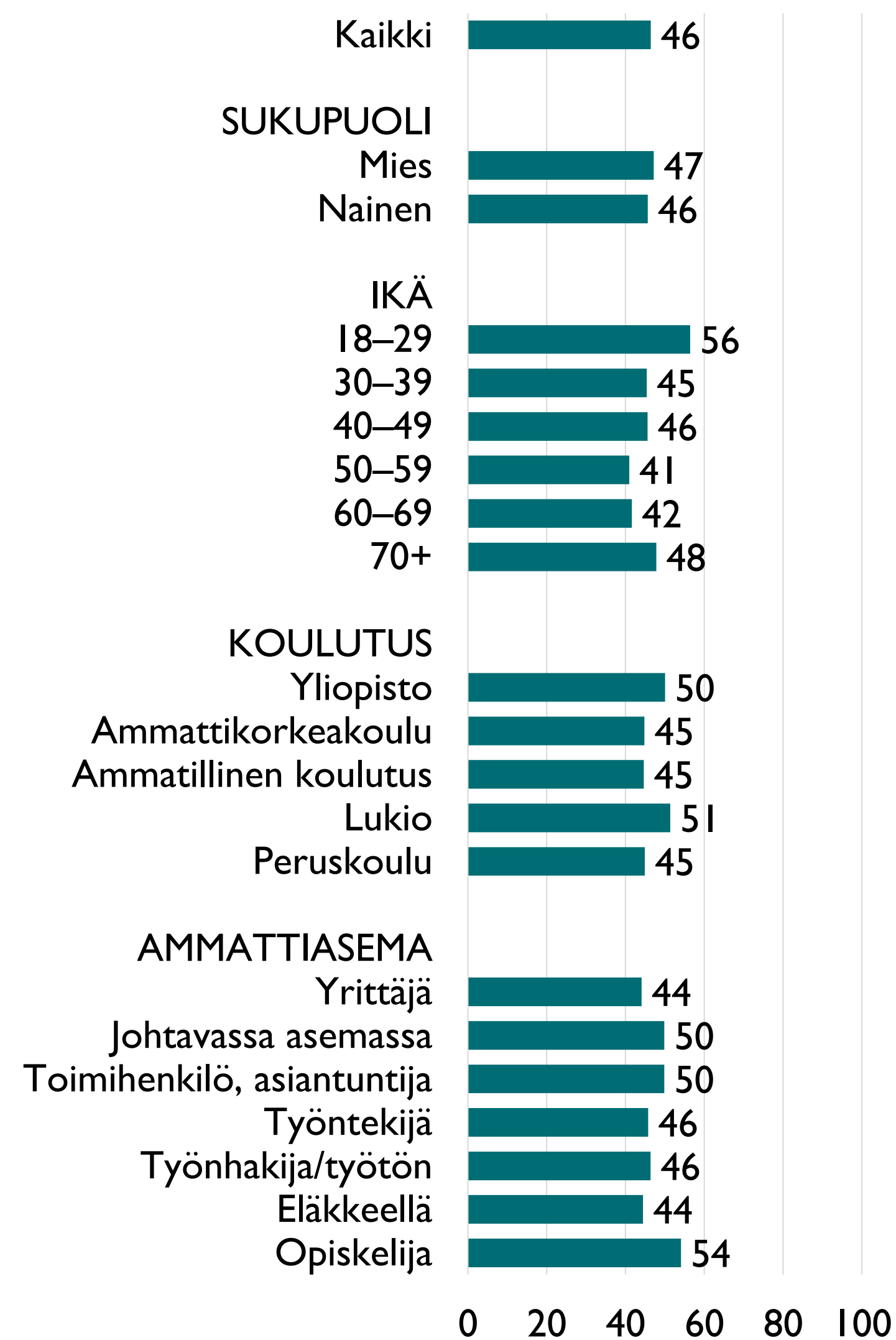
Osa väittämistä on avattu taustamuuttujittain liitteissä.

Suomalaisten luottamus energiajärjestelmään on keskinkertaista

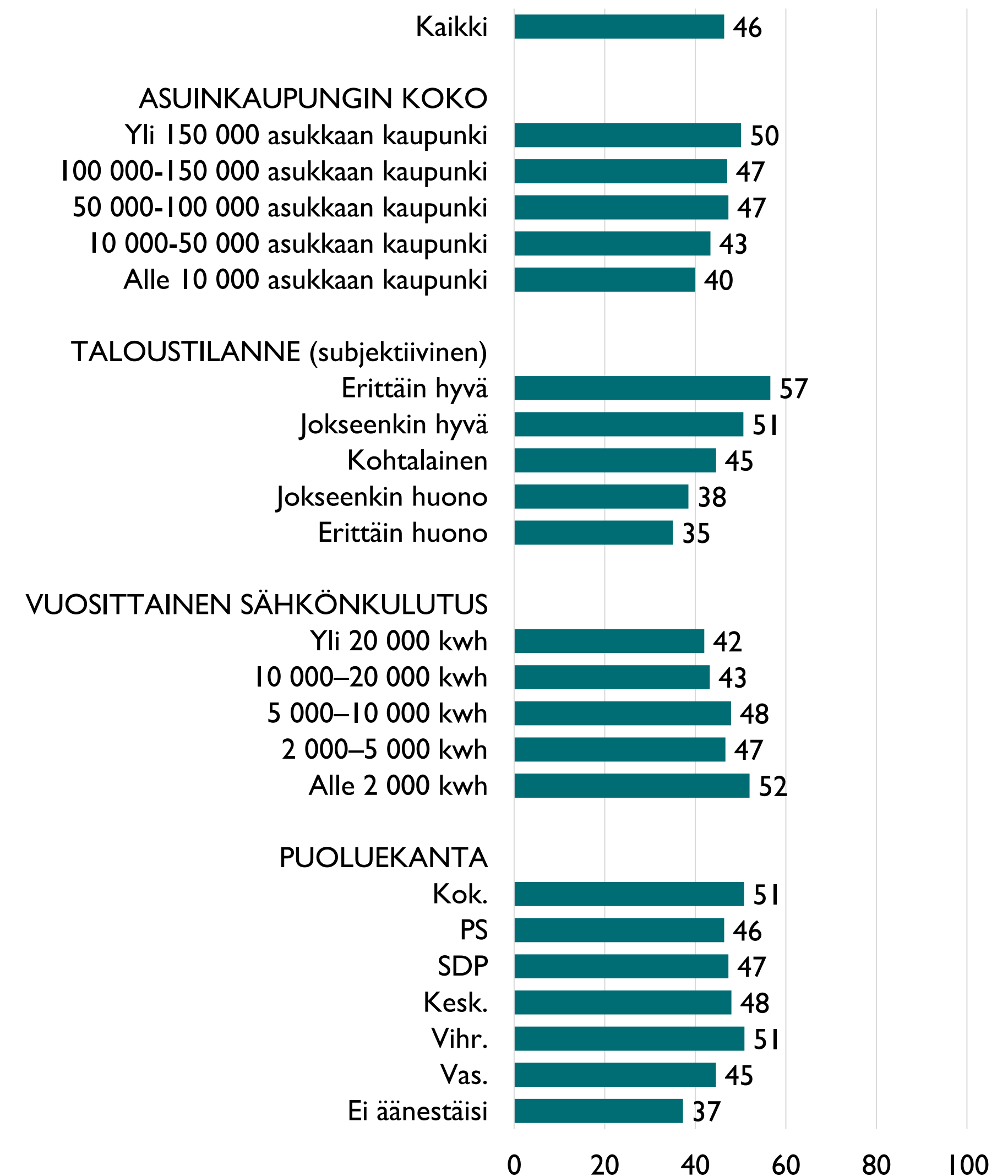
Kuviossa 2 tarkastellaan eri väestöryhmien välisiä luottamuseroja:

- Miesten ja naisten väliset erot ovat vähäisiä.
- **18–29-vuotiaiden luottamus energiajärjestelmään on keskimääräistä vahvempaa.**
- **Yliopisto ja lukiokoulutetut luottavat energiajärjestelmään ja sen reiluuteen** peruskoulu-, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun käyneitä useammin.
- **Johtajat ja toimihenkilöt sekä opiskelijat luottavat energiajärjestelmään useammin** kuin muissa ammattiasemissa toimivat henkilöt. Opiskelijoiden keskimääräistä korkeampaa luottamusta selittää ikä: neljä viidestä opiskelijasta on 18–29-vuotiaita.

Kuvio 2. LUOTTAMUSINDEKSI 0–100
(taustamuuttujittain)

Kuvio 3. LUOTTAMUSINDEKSI 0–100
(taustamuuttujittain)

Heikossa taloustilanteessa olevilla sekä paljon sähköä arjessaan käyttävillä epäluottamusta

- **Suurissa, yli 150 000 asukkaan kaupungeissa asuvat kokevat vahvempaa luottamusta** energiajärjestelmää ja sen toimijoita kohtaan kuin ne, jotka asuvat pienissä alle 10 000 asukkaan kunnissa tai kaupungeissa.
- **Heikossa taloustilanteessa olevat suomalaiset kokevat huomattavasti vähemmän luottamusta** energiajärjestelmää kohtaan kuin ne, jotka kokevat taloudellisen tilanteensa olevan hyvä.
- **Myös korkea vuosittainen sähkönkulutus lisää epäluottamusta** energiajärjestelmää ja toimijoita kohtaan. Hintavaihtelut voivat lisätä epävarmuutta ja suuret sähkölaskut voivat synnyttää epäreiluuden tunteita.
- Puoluetausta ei vaikuta näkemyksiin kovin paljon. Sen sijaan **ne, jotka eivät äänestäisi lainkaan, kokevat selvästi keskimääräistä harvemmin luottamusta** energiajärjestelmää kohtaan.
- Lisäksi polttopuuta pääasiallisena lämmitysmuotonaan käyttävien luottamus on keskimääräistä matalammalla tasolla (Katso tarkemmat tiedot liitteestä I).

Vi litar på det finska energisystemet och med pålitlig övervakning från myndigheterna.

Toistaiseksi on ollut luotettava, mutta pörssisähkökuvio on luonut lisää stressiä ja päänsäivää jo muutenkin hektiseen arkeen ja esim. ikääntyneille. Ilma sähköä ei pärjää, joten on kriittistä että homma on ja pysyy reiluna suomalaisille.

Kun vertaa muuhun maailmaan, niin luotettavuus, läpinäkyvyys, sääntely.

Toimiihan se, **tosin luottamus yrityksiin ei ole kauhean korkea.** Olkiluoto on vähän väliä jossain remontissa tai huollossa. Ja edelleenkin ottaa päähän se, kun Haavisto myi sähkönsiirron ulkomaille.

Paikalliset toimijat ovat luotettavia ja on oma valinta mistä yhtiöstä palvelut tilaa. On erinomaista, että ainakin kokonaisuudessaan pääkaupunkiseudulla sähköverkot ovat maan alla ja toimintavarmuus on erinomainen. **Sähkö on sinällään edullista, mutta siirtomaksut ovat liian korkeita –**

OSALLISUUSINDEKSI

OSALLISUUSINDEKSI

02

01

41

Osallisuusindeksi kuvaa sitä, kuinka hyvin energiayhtiöiden ja kansalaisten vuoropuhelu suomalaisten mielestä toteutuu, ja kuinka paljon suomalaiset kokevat mahdollisuuksia vaikuttaa energia-asioihin. Indeksien arvo mitataan 0–100-asteikolla. Mitä korkeampi indeksiluku, sitä useammin samaa mieltä on osallisuutta kuvaavista väittämistä.

Osallisuusindeksi

Vahva osallisuus

03

Keskimääräistä vahvempaa osallisuutta kokevat kansalaisryhmät (indeksiluku):

- 18–29-vuotiaat (54)
- Opiskelijat (53)
- Lukiotaustaiset (46) ja peruskoulutaustaiset (47)
- Erittäin hyvä taloudellinen tilanne (50)
- Vihreiden kannattajat (47)

Osallisuusindeksi sisältää seuraavat väittämät*:

- Koen, että energiayhtiöt tarjoavat minulle monipuoliset mahdollisuudet vaikuttaa energiaratkaisuihini
- Koen, että vuoropuhelu energiayhtiöiden ja kansalaisten välillä on riittävää
- Paikalliset ihmiset tulevat riittävästi kuulluksi suurissa investointiprojekteissa (esim. tuulivoimaloiden ja kaukolämpöverkon rakentaminen)
- Kansalaisilla on hyvät mahdollisuudet osallistua energiajärjestelmästä käytävään julkiseen keskusteluun
- Energiayhtiöt perustelevat asiakkailleen riittävästi energian hintaan ja saatavuuteen liittyviä päätöksiä
- Energiayhtiöt huomioivat energiajärjestelmän kehittämisessä erilaisten asiakkaiden tarpeet

*Tutkimuksessa muodostettiin osallisuutta kuvaava ulottuvuus faktorianalyysin avulla. Analyysin tuloksena saatiin yhtenäinen faktori, joka kokoaa yhteen useista väittämistä mitattua tietoa. Mittarin sisäistä luotettavuutta arvioitiin Cronbachin alfalla, jonka arvo osoitti ulottuvuuden olevan luotettava jatkoanalyysiin.

Väittämät

Heikko osallisuus

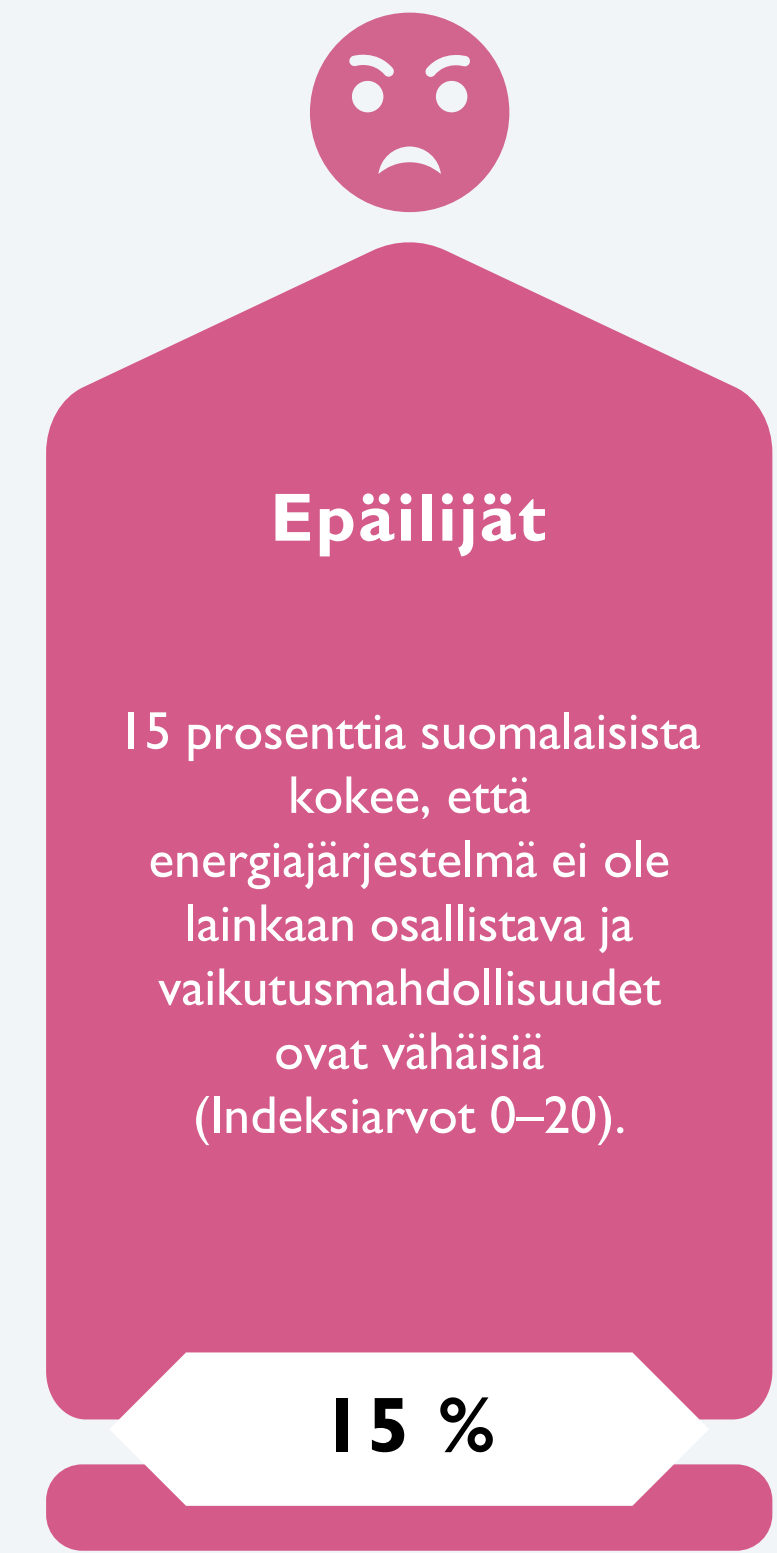
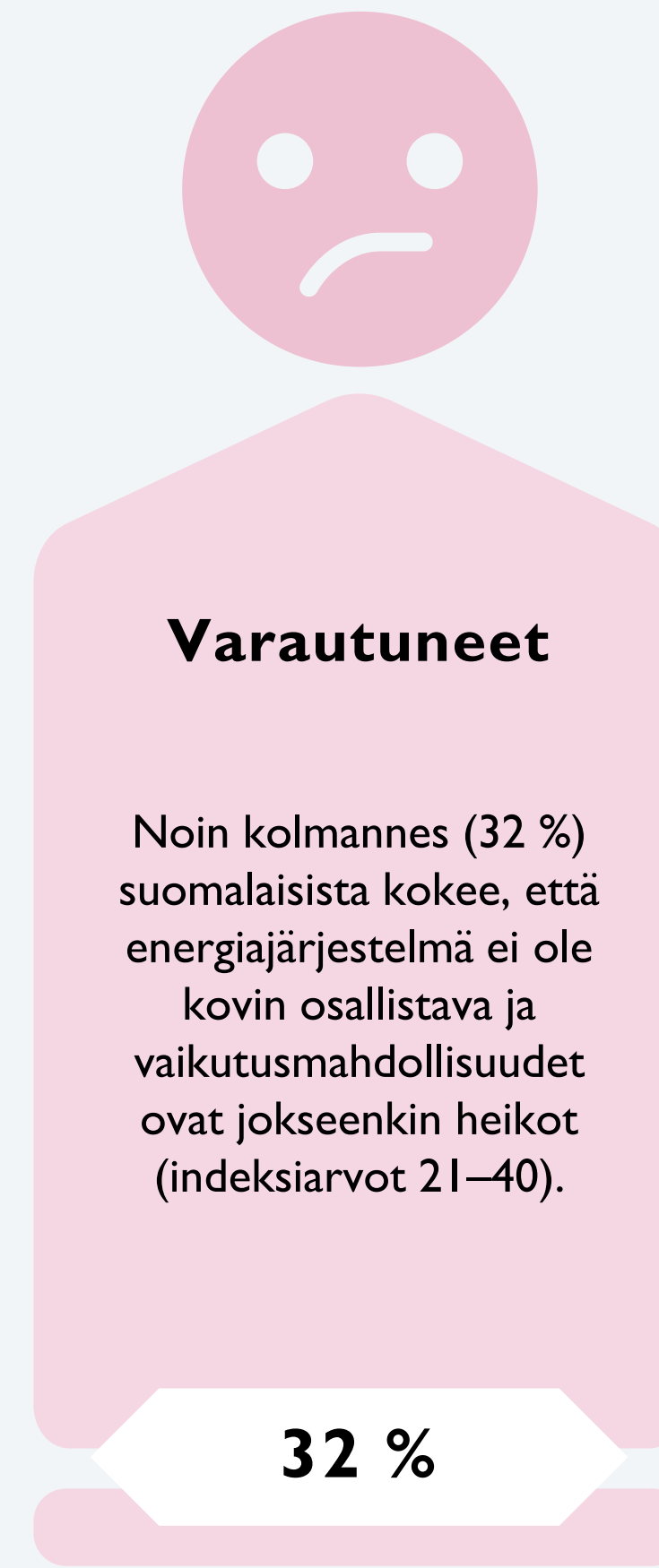
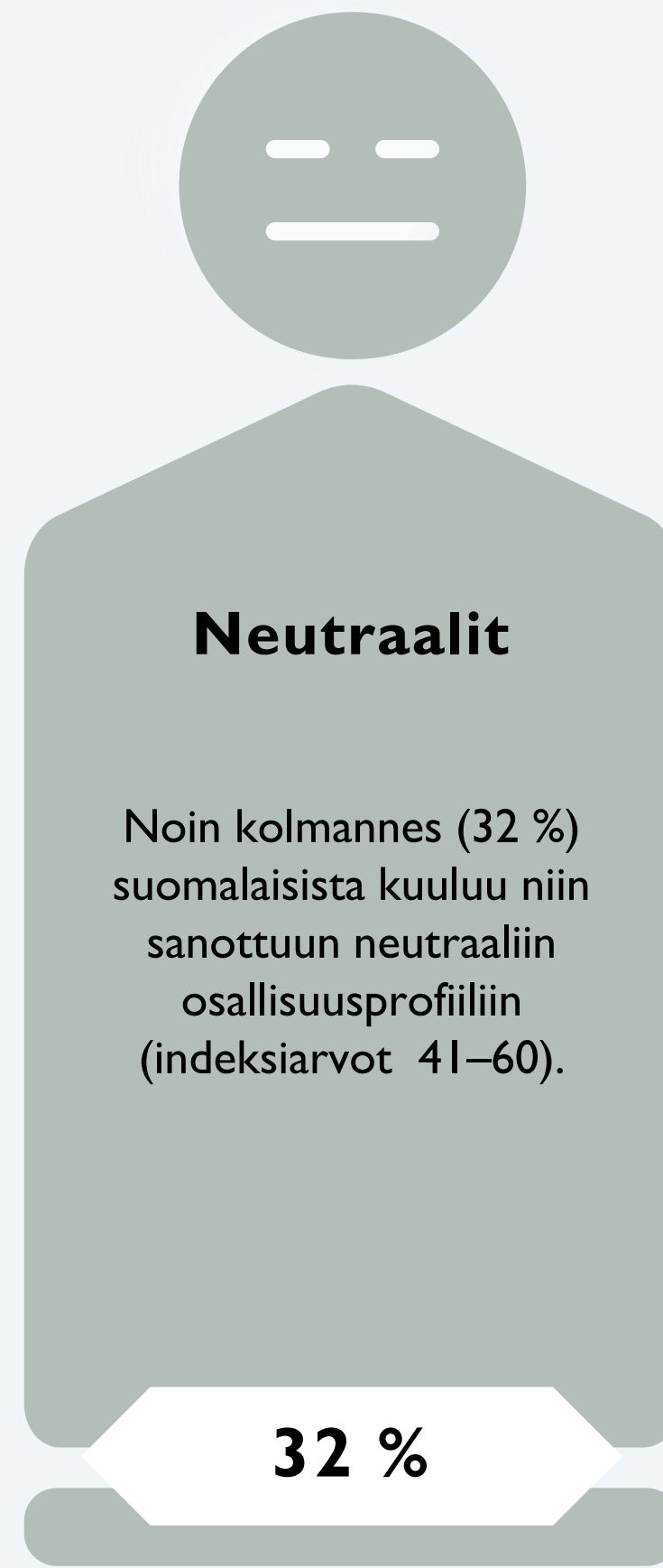
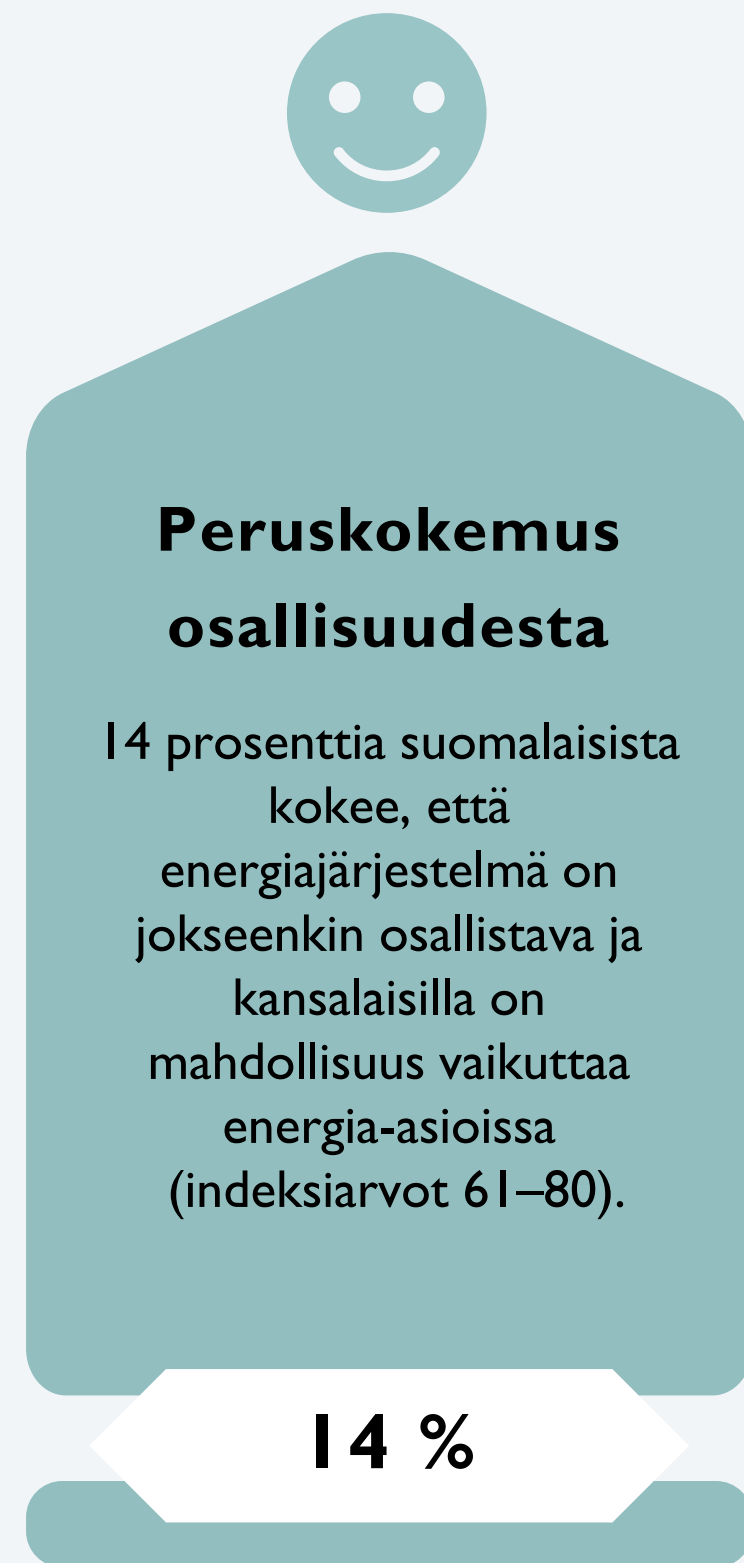
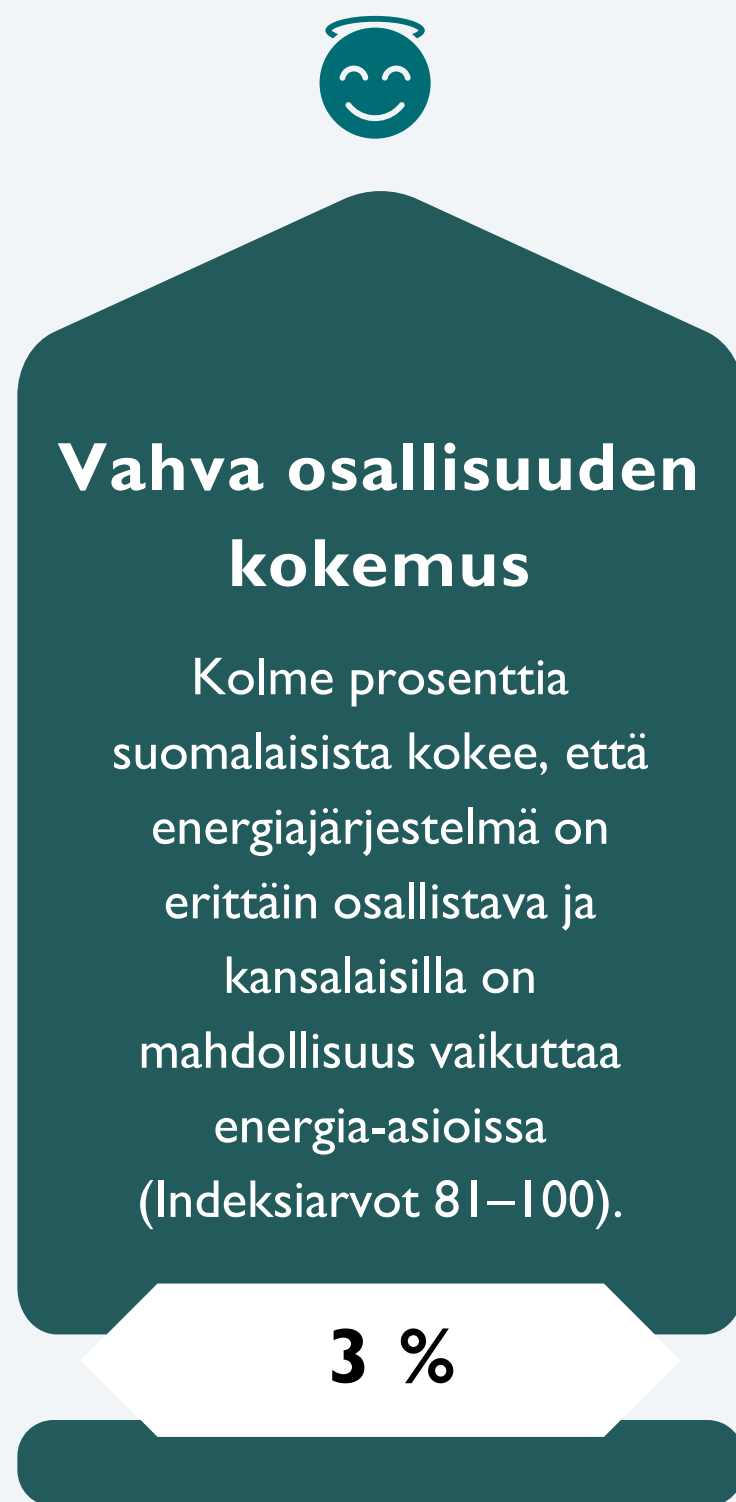
04

Keskimääräistä vähemmän osallisuutta kokevat kansalaisryhmät (indeksiluku):

- Ammattikorkeakoulutaustaiset (37)
- Erittäin huono taloudellinen tilanne (35)
- Polttopuu pääasiallisena lämmitysmuotona (33)

OSALLISUUSPROFIILIT

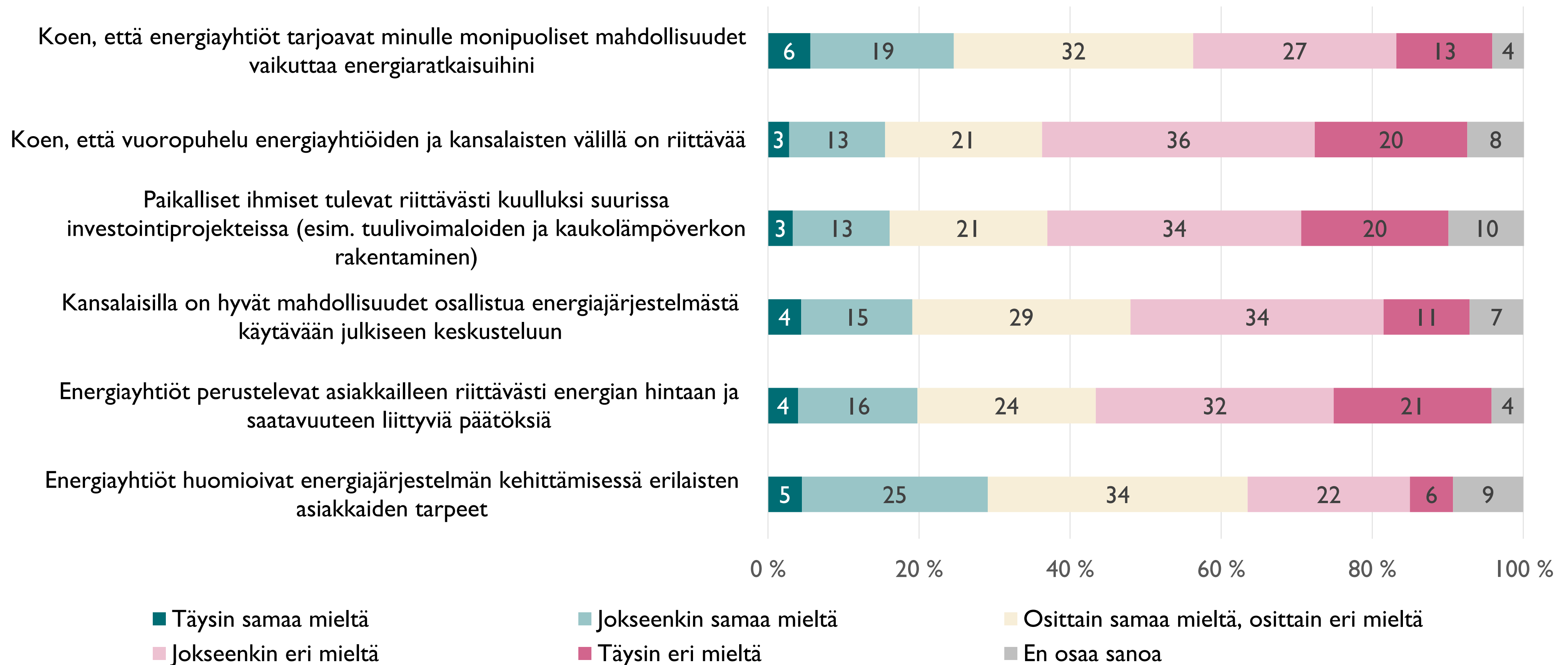
Suomalaiset voidaan jakaa viiteen pääryhmään sen perusteella, kuinka osallistavana he kokevat suomalaisen energiajärjestelmän ja sen toimijat.

Vahvaa osallisuutta kokevat tyypillisesti 18–29-vuotiaat, opiskelijat ja suomalaiset, jotka ovat hyvässä taloudellisessa tilanteessa

Epäilijät ovat tyypillisesti erittäin heikossa taloustilanteessa tai käyttävät päälämmitysmuotona polttopuuta.

Kuvio 4. Osallisuusindeksin väittämät, kokonaisjakaumat (N=1013, %)

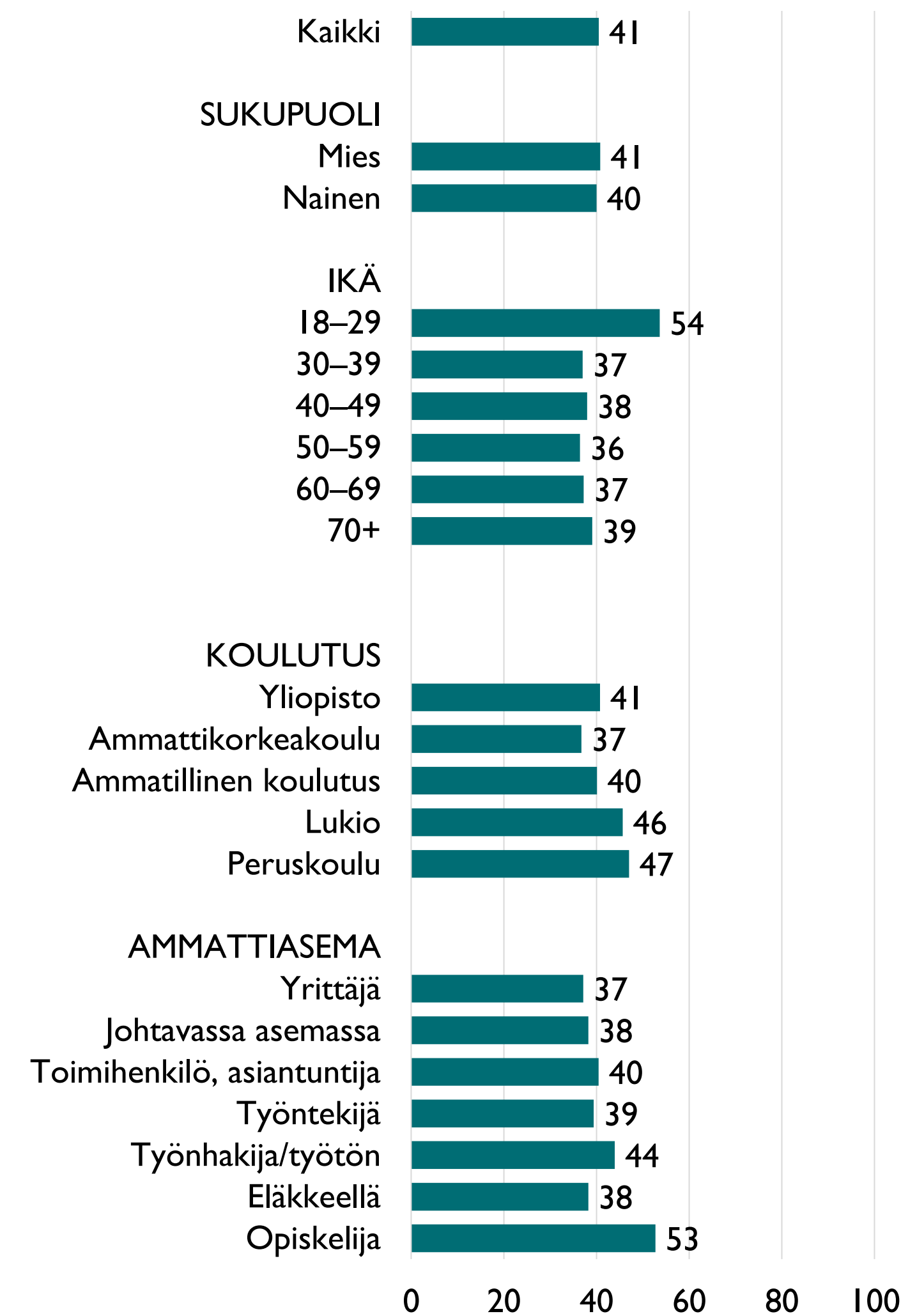
Osa väittämistä on avattu taustamuuttujittain liitteissä.

Suomalaiset toivovat parempaa vuoropuhelua kansalaisten ja energiayhtiöiden välille

Kuviossa 5 tarkastellaan eri väestöryhmien välisiä näkemuseroja liittyen osallisuuteen energiajärjestelmässä:

- Sukupuoli ei synnytä eroja osallisuusindeksillä.
- **18–29-vuotiaat suomalaiset kokevat vahvempaa osallisuutta** kuin muut ikäryhmät. (indeksi-arvo 54)
- **Peruskoulutaustaiset ja lukiotaustaiset ovat keskimääräistä tyytyväisempiä** kansalaisten mahdollisuuteen käydä vuoropuhelua ja vaikuttaa energiakysymyksissä. Ammattikoulu-, ammattikorkeakoulu- ja yliopistotaustaiset ovat hieman kriittisempiä. On mahdollista, että korkeakoulutetuilla on enemmän odotuksia yhtiöiden vuoropuhelulle, kuin matalammin koulutetuilla.
- **Ammattiaseman mukaan tarkasteltuna opiskelijat** kokevat vahvempaa osallisuutta energiakysymyksissä. Tämä tulos on yhteydessä ikään, sillä nuoret kokevat keskimääräistä useammin osallisuuden toteutuvan energiajärjestelmässä.

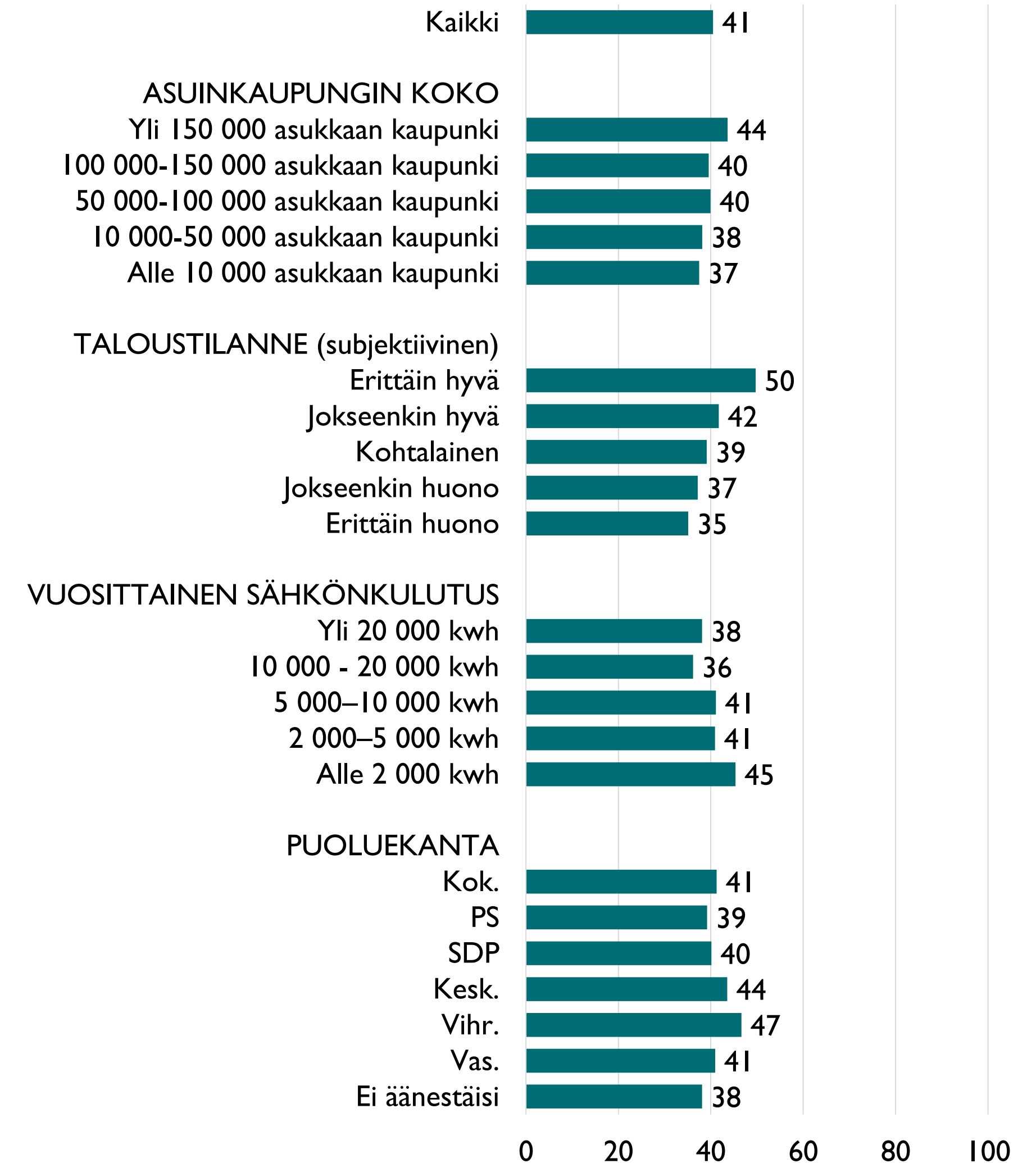
Kuvio 5 . OSALLISUUSINDEKSI 0–100
(taustamuuttujittain)

Kuvio 6. OSALLISUUSINDEKSI 0–100
(taustamuuttujittain)

Hyvä taloustilanne vahvistaa kokemusta osallisuudesta energiajärjestelmässä

- **Suurissa kaupungeissa asuvat kokevat osallisuutta** ja mahdollisuuksia vaikuttaa useammin kuin ne, jotka asuvat pienissä kaupungeissa.
- **Erittäin hyvin toimeentulevat kokevat osallisuutta** selvästi useammin kuin heikosti toimeentulevat.
- **Korkea sähkönkulutus heikentää kokemusta osallisuudesta.**
- Puolueiden kannattajakuntien erot ovat pieniä. **Vihreiden kannattajat eroavat keskimääräistä myönteisemmällä osallisuuden kokemuksella.**
- Lisäksi polttopuuta pääasiallisena lämmitysmuotonaan käyttävät kokevat keskimääräistä heikompaa osallisuutta energiajärjestelmässä (Katso tarkemmat tiedot liitteestä I).

Läpinäkyvyys, tietoa on tarjolla ja **kuluttajan näkemykset otetaan huomioon niin myös pienissä kotitalouksissa**. Tarjotaan vaihtoehtoisia ratkaisua sovittamalla kulutus markkinan tai fixatun hinnan perustein jne.

Luotettavia toimijoita. **Katkoksista ilmoitetaan selkeästi esim. tekstiviestein**. Laitteistoja pidetään kunnossa.

kotimainen infrastruktuuri ja osaaminen, askeleet kohti vihreämpää sähköä, esim. **hiilineutraalius, viestintä**

ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUSINDEKSI

ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUSINDEKSI

01

62

Indeksi kuvaa sitä, kuinka toimintavarma ja reagointikykyisenä suomalaiset pitävät energiajärjestelmää. Indeksien arvo mitataan 0–100 asteikolla. Mitä korkeampi indeksiluku, sitä useammin samaa mieltä on indeksiin kuuluvista väittämistä.

Energiajärjestelmän toimivuusindeksi

Varma toimivuus

03

Keskimääräistä varmempana energiajärjestelmän toimivuutta pitävät kansalaisryhmät (indeksiluku):

- Erittäin hyvä taloustilanne (69)
- Alle 2000 kwh vuosikulutus (67)
- Vihreiden kannattajat (68)

Toimivuusindeksi sisältää seuraavat väittämät*:

- Energian toimitusvarmuus Suomessa on hyvä, eikä merkittäviä ongelmia juurikaan esiinny
- Energiayhtiöillä ja viranomaisilla on valmius reagoida nopeasti mahdollisiin vakaviin häiriötilanteisiin (esim. luonnonkatastrofi, sota, sabotaasi)
- Uskon, että nykyiset varavoimaratkaisut riittävät turvaamaan energiantoimitukset kriisitilanteissa
- Luotan, että saan viranomaisilta riittävästi tietoa, jos energiajärjestelmään kohdistuu häiriöitä

*Tutkimuksessa muodostettiin toimivuutta kuvaava ulottuvuus faktorianalyysin avulla. Analyysin tuloksena saatiin yhtenäinen faktori, joka kokoaa yhteen useista väittämistä mitattua tietoa. Mittarin sisäistä luotettavuutta arvioitiin Cronbachin alfalla, jonka arvo osoitti ulottuvuuden olevan luotettava jatkoanalyysiin.

Väittämät

Heikko toimivuus

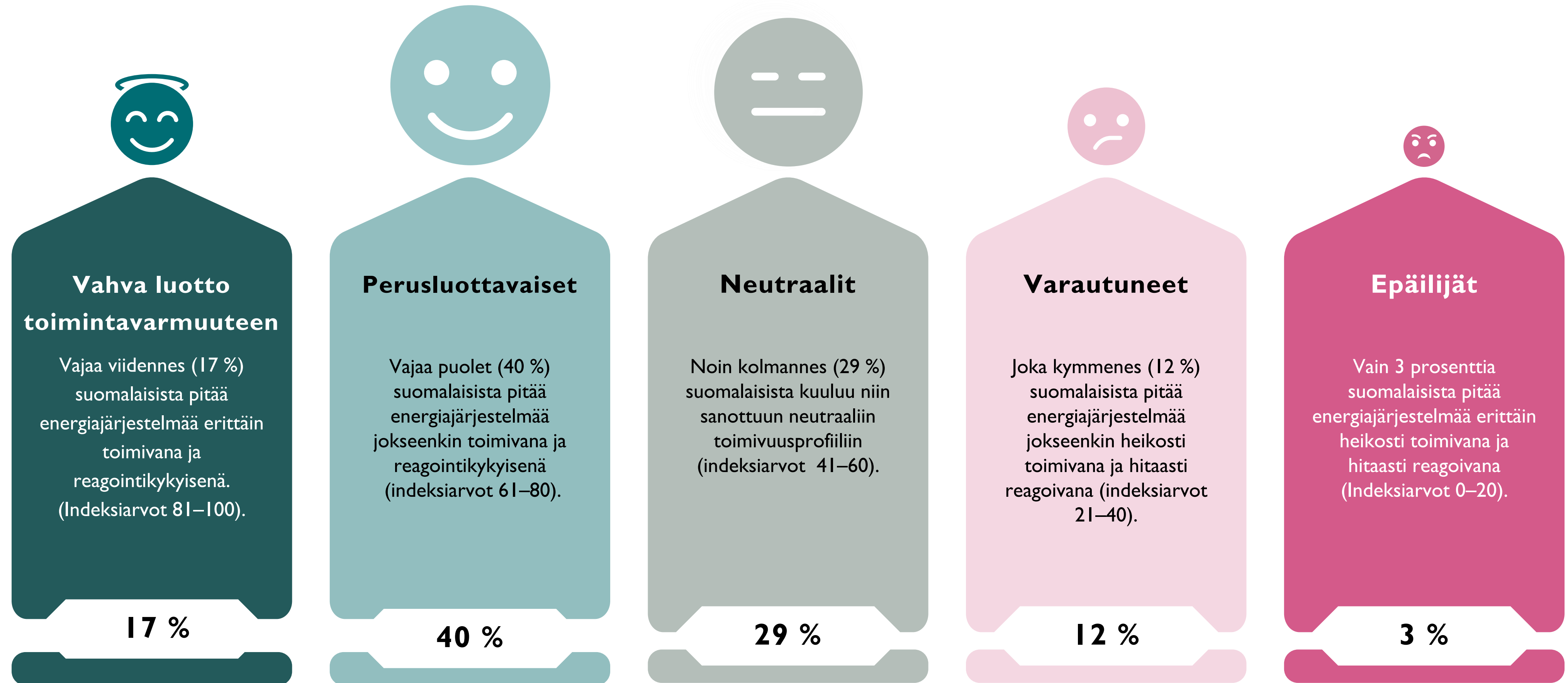
04

Keskimääräistä heikompana energiajärjestelmän toimivuutta pitävät kansalaisryhmät (indeksiluku):

- Peruskoulutustaiset (57)
- Erittäin huono taloustilanne (53)
- Ei-äänestäjät (55)

TOIMIVUUSPROFIILIT

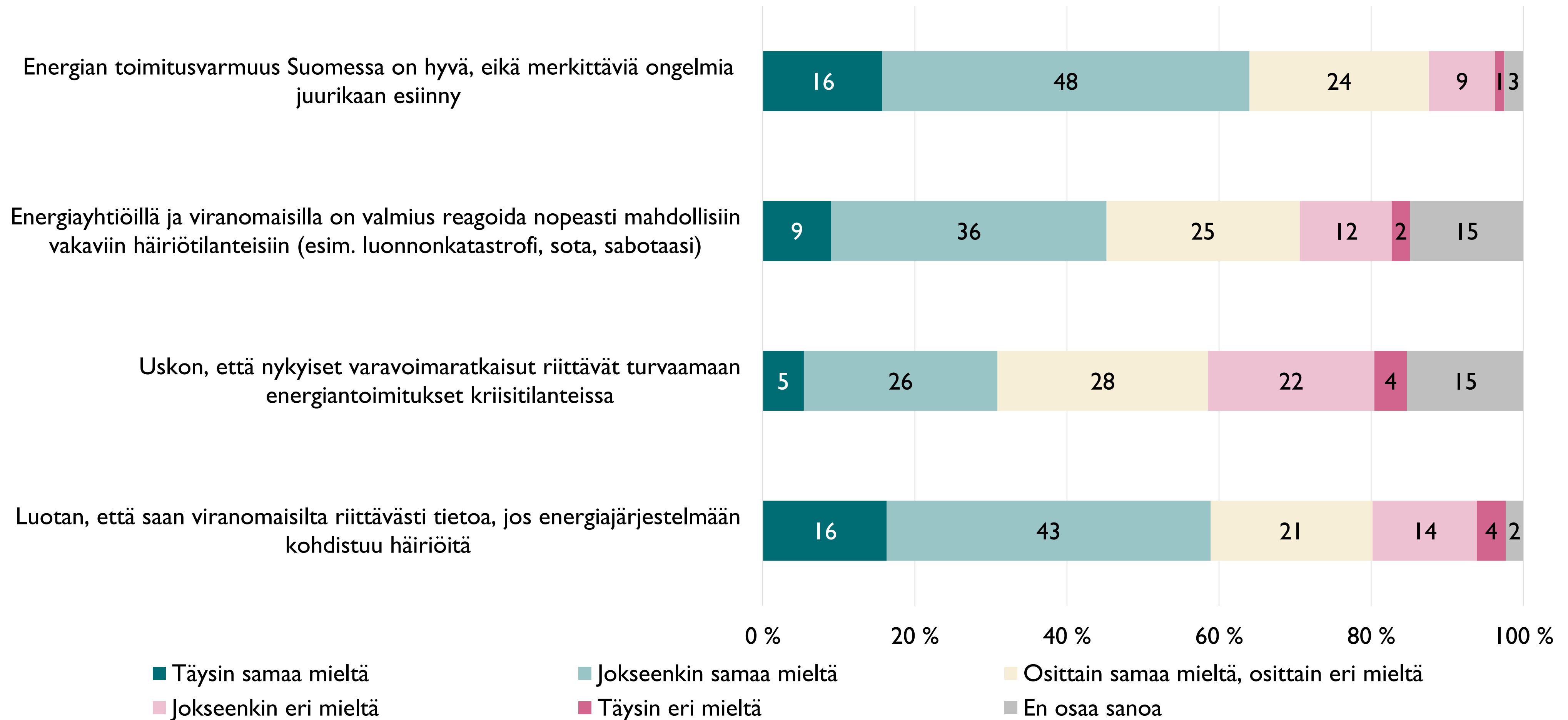
Suomalaiset voidaan jakaa viiteen pääryhmään sen perusteella, kuinka toimintavarmana ja reagointikykyisenä he pitävät energiajärjestelmää.

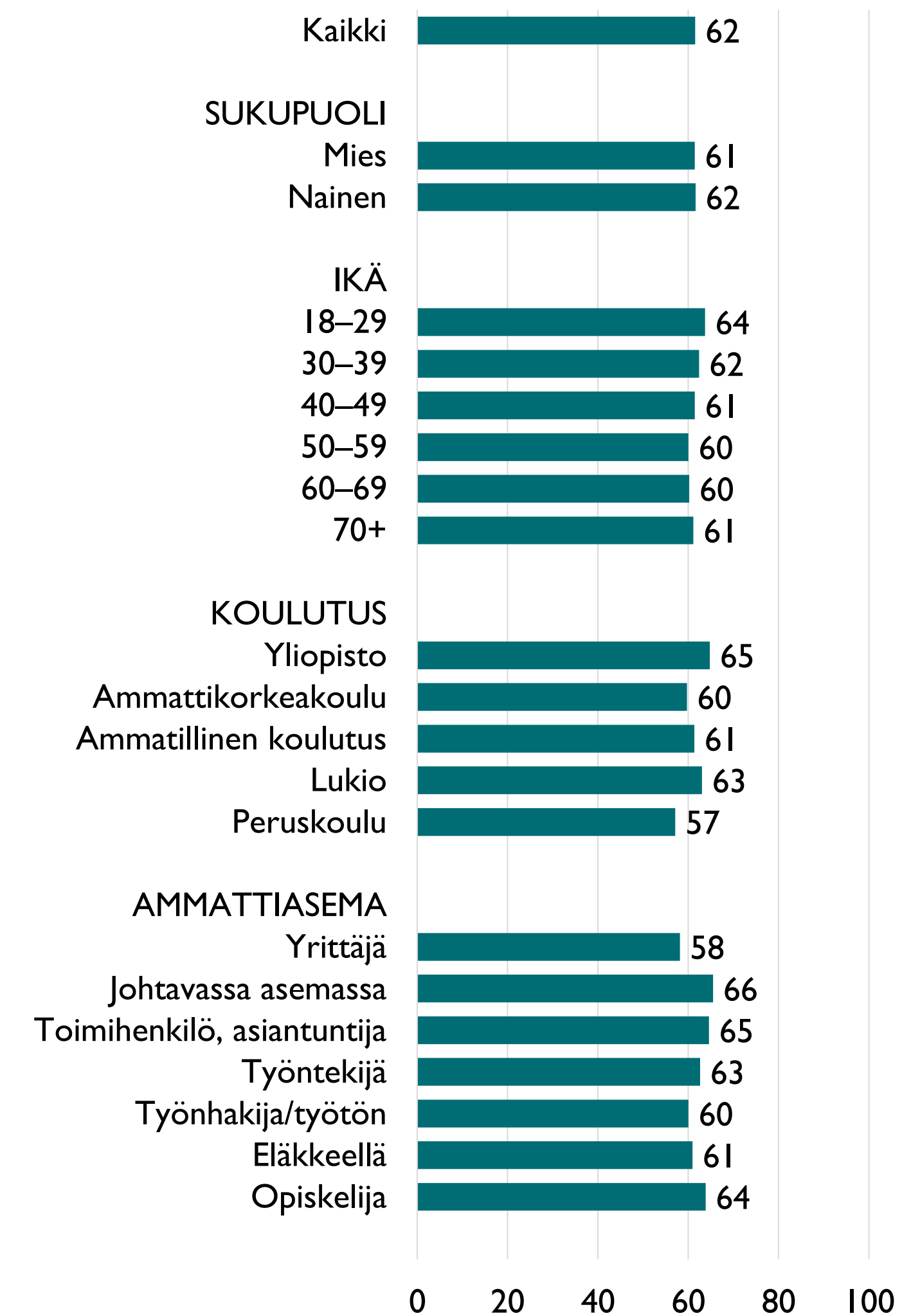
Vahvaa luottamusta toimintavarmuuteen kokevat tyypillisesti vihreiden kannattajat, suomalaiset, joilla pieni sähkön vuosikulutus tai erittäin hyvä taloudellinen tilanne.

Epäilijät ovat tyypillisesti peruskoulutautaisia, eivät äänestä eduskuntavaaleissa tai kokevat taloudellisen tilanteensa erittäin huonoksi.

Kuvio 7. Toimivuusindeksin väittämät, kokonaisjakaumat (N=1013, %)

Kuvio 8 . ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUS INDEKSI 0–100 (taustamuuttujittain)

Sukupuoli, ikä tai koulutustausta eivät vaikuta suomalaisten näkemyksiin energiajärjestelmän toimivuudesta

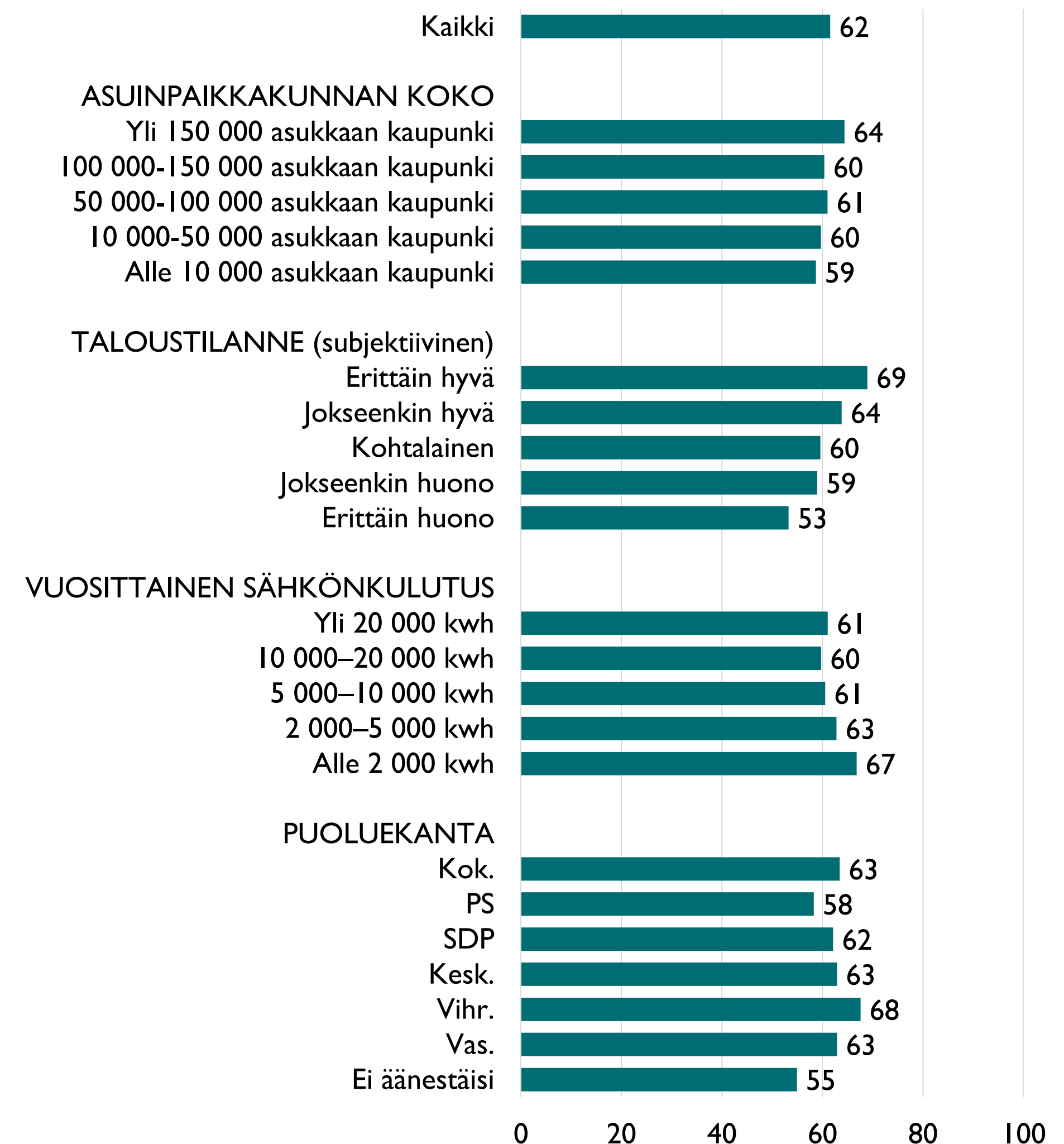
Kuviossa 8 tarkastellaan eri väestöryhmien välisiä näkemuseroja liittyen osallisuuteen energiajärjestelmässä:

- Suomalaiset saavat toimivuusindeksillä keskiarvon 62/100, mikä on selvästi korkeampi, kuin luottamus- (46) ja osallisuusindeksillä (41).
- Sukupuoli ja ikä eivät synnytä eroja toimivuusindeksillä.
- **Yliopistokoulutuksen käyneet pitävät energiajärjestelmää toimivana hieman peruskoulun käyneitä useammin**, mutta muilta osin koulutustaustaan liittyvät erot ovat vähäisiä.
- **Johtajat, toimihenkilöt ja opiskelijat näkevät energiajärjestelmän toimintavarmempana kuin yrittäjät.**

Kuvio 9 . ENERGIAJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUS INDEKSI 0–100 (taustamuuttujittain)

Itsearvioitu taloustilanne vaikuttaa myös arvioon energiajärjestelmän toimivuudesta

- Asuinpaikkakunnan koko vaikuttaa vain vähän suomalaisten näkemyksiin
- Subjektiiivinen eli itsearvioitu taloustilanne puolestaan vaikuttaa: **erittäin huonosti toimeentulevat arvioivat energiajärjestelmän ja sen toimijoiden toimintavarmuuden huomattavasti useammin heikoksi** kuin ne, joilla on erittäin hyvä taloustilanne.
- **Pieni sähkötulo ennakoii hieman myönteisempää suhtautumista** toimivuusindeksillä. Kuvion ulkopuolelta todettakoon, että kerrostaloasujien toimivuusindeksi on 64, omakotitaloasujien 60 ja rivitaloasujien 59.
- **Ne, jotka eivät äänestä eduskuntavaaleissa, suhtautuvat keskimääräistä kielteisemmin energiajärjestelmän toimintavarmuuteen.** Myönteisimmin energiajärjestelmän toimintavarmuuteen suhtautuvat vihreiden kannattajat.

*Monipuolisuus, erilaisiin teknologioihin nojautuminen ja **aktiivinen tulevaisuuden uhkiin reagointi.***

Suomen energiajärjestelmä on rakennettu ottaen huomioon huoltovarmuus.

*[Hyvää energiajärjestelmässä on] toimituksen luotettavuus ja **vähäiset katkot, tosin maaseutu ei varmaankaan ole täysin samaa mieltä, ainakaan kaikkialla. Sen toimintaa valvotaan ja säädellään, tosin se on paikoitellen liian löyhää. Esimerkkinä käytän sitä kuinka aktiivisesti tarkastetaan kuinka paljon perityistä perusmaksuista (siirtosähköyhtiöt) on käytetty investointiin***

**Asenteiden yhteys luottamukseen, osallisuuteen
ja energiajärjestelmän toimivuuteen**

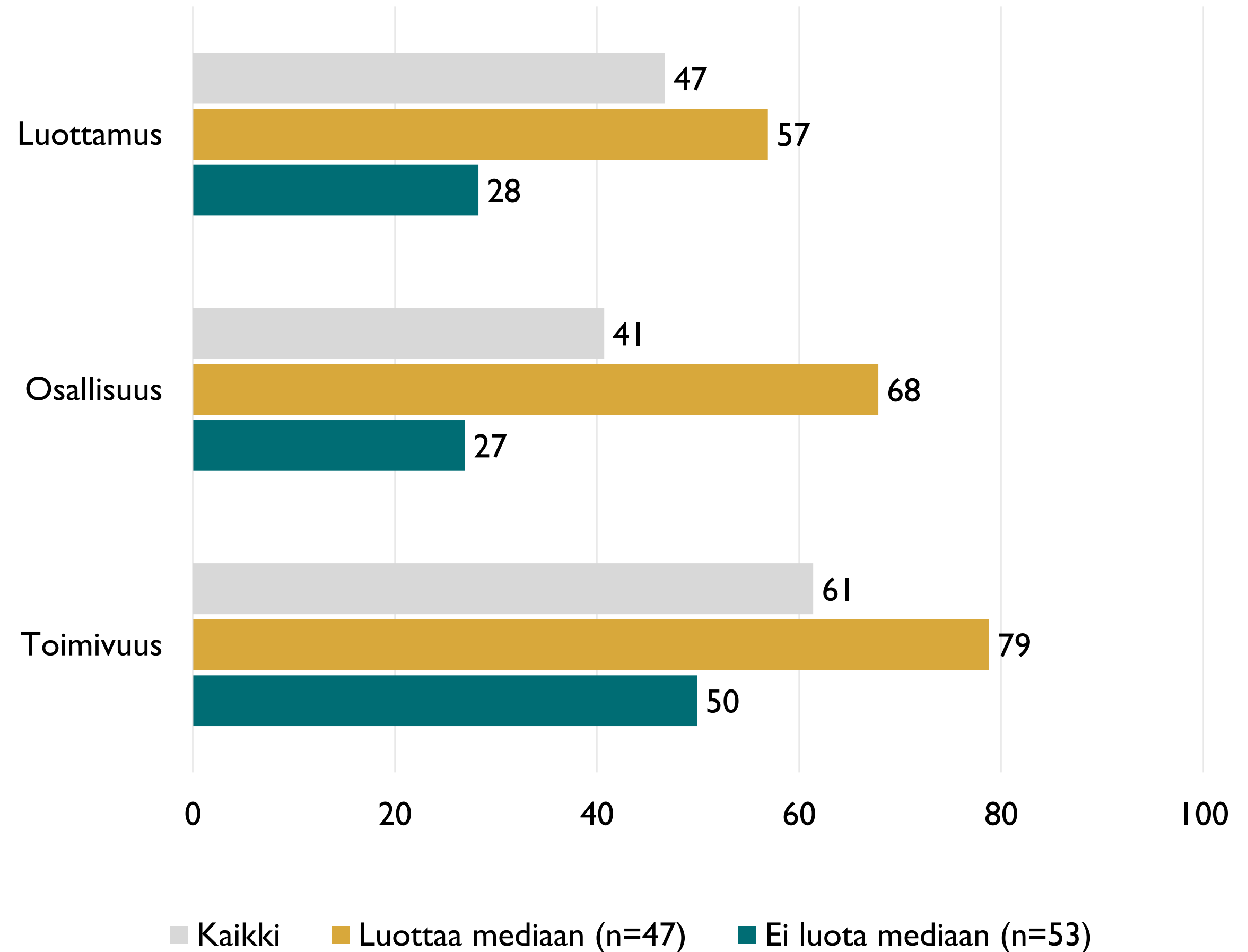
Mediaa epäluotettavana pitävät suhtautuvat keskimääräistä kriittisemmin kaikkiin indeksien osa-alueisiin

Suomalaiset, jotka ovat täysin samaa mieltä väittämästä ”Suomalaisessa mediassa käsitellään energia-alan asioita luotettavasti” suhtautuvat kautta linjan myönteisemmin energiajärjestelmäämme.

Kuten **kuvio 10** osoittaa, ”mediaan luottavien” saamat indeksiarvot ovat systemaattisesti keskimääräistä korkeampia ja vastaavasti ”mediaa epäluotettavana pitävät” keskimääräistä matalampia.

Voikin olla, että vahva luottamus ylittää yhteiskunnallisiin instituutioihin selittää kansalaisten suhtautumista eri sosiaalisen kestävyden ulottuvuuksiin.

Kuvio 10. Indeksien vertailu: **Luottamus mediaan*** (asteikko 0–100)

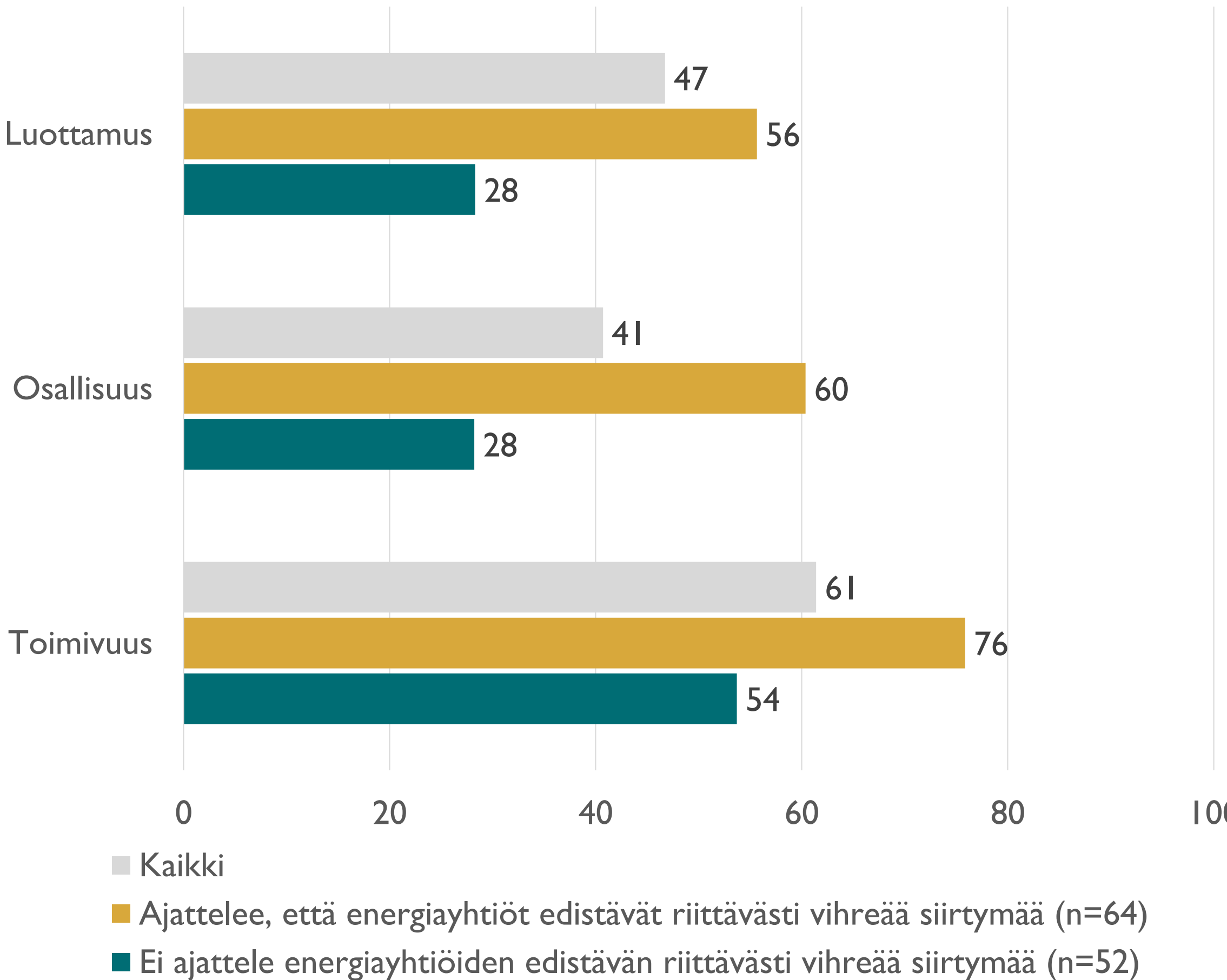

*Vastaajia pyydettiin arvioimaan väitettä ”Suomalaisessa mediassa käsitellään energia-alan asioita luotettavasti”, ja vertailussa tarkastellaan vastaajien ääripäitä (täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä).

Ne, joiden mielestä energiayhtiöt edistävät riittävästi vihreää siirtymää, suhtautuvat keskimääräistä myönteisemmin kaikkiin indeksien osa-alueisiin

Suomalaiset, jotka ovat täysin samaa mieltä väittämästä ”Energiayhtiöt edistävät riittävästi vihreää siirtymää” luottavat keskimääräistä useammin energiajärjestelmään ja sen toimijoihin, kokevat energiayhtiöiden ja kansalaisten välisen vuoropuhelun paremmaksi ja arvioivat energiajärjestelmän toimivuutta myönteisemmin. Väittämästä täysin eri mieltä olevat ovat keskimääräistä kriittisempiä.

Kuvio 11. Indeksien vertailu: **Energiayhtiöt vihreän siirtymän edistäjinä*** (asteikko 0–100)

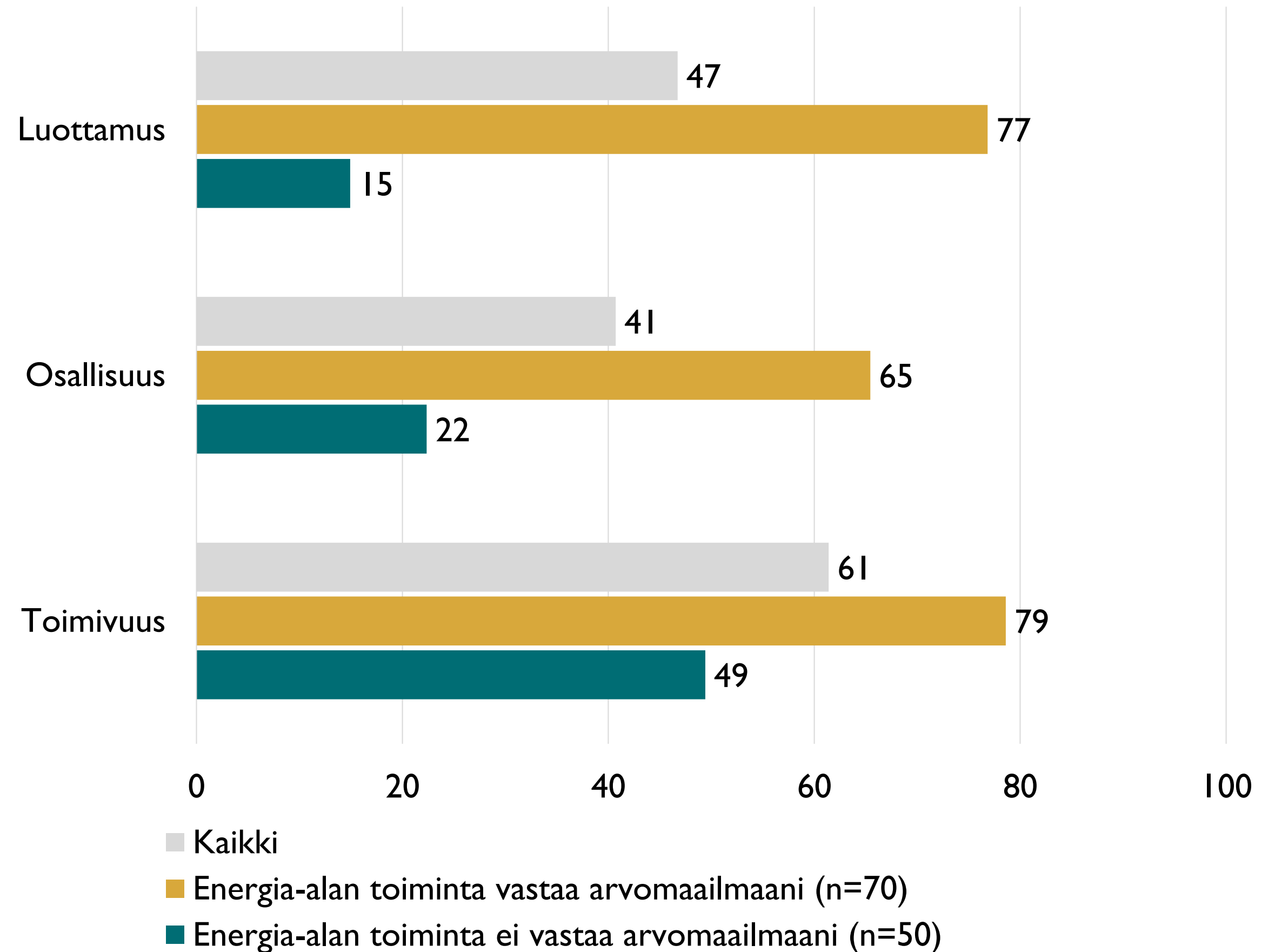

*Vastaajia pyydettiin arvioimaan väitettä ”Energiayhtiöt edistävät riittävästi vihreää siirtymää”, ja vertailussa tarkastellaan vastaajien ääripäitä (täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä).

Kokemus siitä, että energia-alan toiminta vastaa omaa arvomaailmaa, vahvistaa uskoa energiajärjestelmään kaikilla indeksien osa-alueilla

Suomalaiset, jotka kokevat, että energiayhtiöt edustavat heidän omaa arvomaailmaa luottavat energiajärjestelmään ja sen toimijoihin selvästi useammin kuin ne, jotka kokevat, etteivät energiayhtiöt edusta heidän omia arvojaan lainkaan. Ero on jopa 62 pistettä luottamusindeksillä. Erot tasoittuvat hieman osallisuus- ja energiajärjestelmän toimivuusindeksillä, mutta ovat edelleen suuria.

Kuvio 12. Indeksien vertailu: **Energiayhtiöt edustavat arvomaailmaani*** (asteikko 0–100)

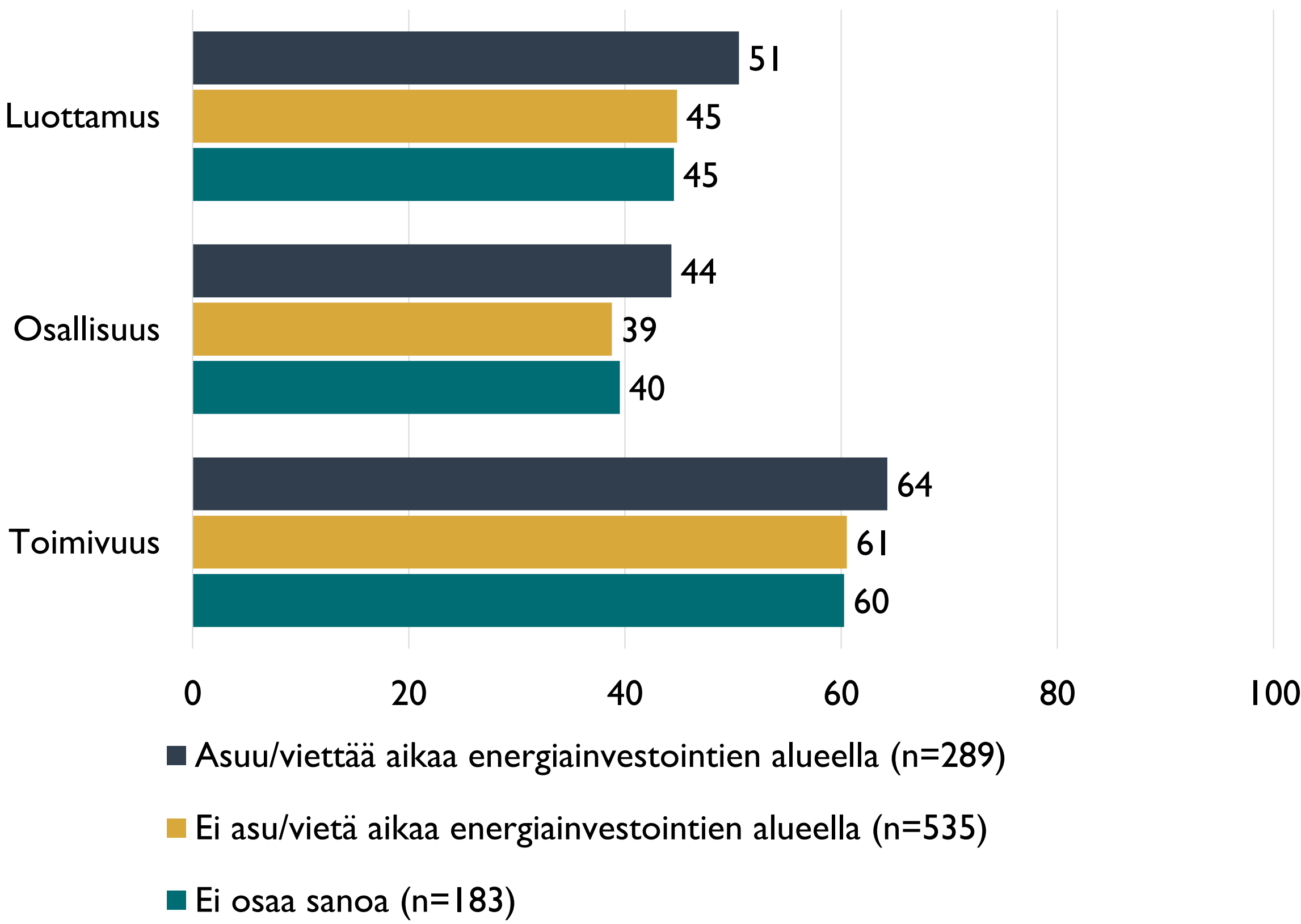
*Vastaajia pyydettiin arvioimaan väitettä “Koen, että energia-alan toiminta Suomessa vastaa omaa arvomaailmaani”, ja vertailussa tarkastellaan vastaajien ääripäitä (täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä).

Ne, joiden asuinpaikkakunnalla on toteutettu suuria energiahankkeita, suhtautuvat indeksien eri osa-alueisiin hieman keskimääräistä myönteisemmin

Suomalaiset, jotka asuvat tai viettävät aikaa alueilla, joissa on toteutettu isoja energiainvestointeja tai otettu käyttöön uusia energiamuotoja kuten tuulivoimaa, saavat korkeampia indeksilukuja kaikilla ulottuvuuksilla kun heitä verrataan niihin suomalaisiin, jotka eivät vietä aikaa tai asu kuvatun kaltaisilla alueilla.

Esimerkiksi, kun ihmiset arvioivat väittämää ”*Paikalliset ihmiset tulevat riittävästi kuulluksi suurissa investointiprojekteissa (esim. tuulivoimaloiden ja kaukolämpöverkon rakentaminen)*”, väittämän kanssa samaa mieltä energiainvestointien alueella asuvista on noin neljännes (25 %). Niistä, jotka eivät asu energiainvestointien alueella, näin ajattelee selvästi harvempi (15 %).

Kuvio 13. Indeksien vertailu: **Energiainvestointien alueella eläminen*** (asteikko 0–100)

*Kysymys: *Asutko tai vietätkö vapaa-aikaa alueella, jossa on toteutettu isoja energiainvestointeja tai otettu käyttöön uusia energiamuotoja kuten tuulivoimaa?*

II. ENERGIA-ALAN YHTEISKUNNALLINEN ROOLI JA KANSALAISTEN VARAUTUMINEN

Asenneväittämät energiajärjestelmästä ja sen toimijoista

Tässä osiossa tarkastelemme väittämiä, jotka jäävät indeksien ulkopuolelle. Väittämät muodostavat kolme kokonaisuutta:

- **Energiayhtiöiden yhteiskunnallinen rooli**
- **Kansalaisten varautuminen ja sopeutumiskyky**
- **Julkinen keskustelu ja suomalaisten ymmärrys energiajärjestelmästä**

Tarkastelussa ovat pääasiassa suomalaisten kokonaisjakaumat ja taustamuuttajat yleisellä tasolla. Tarkemmat tiedot väittämistä taustamuuttujittain löytyvät liitteistä 4–18.

Energiayhtiöiden yhteiskunnallinen rooli

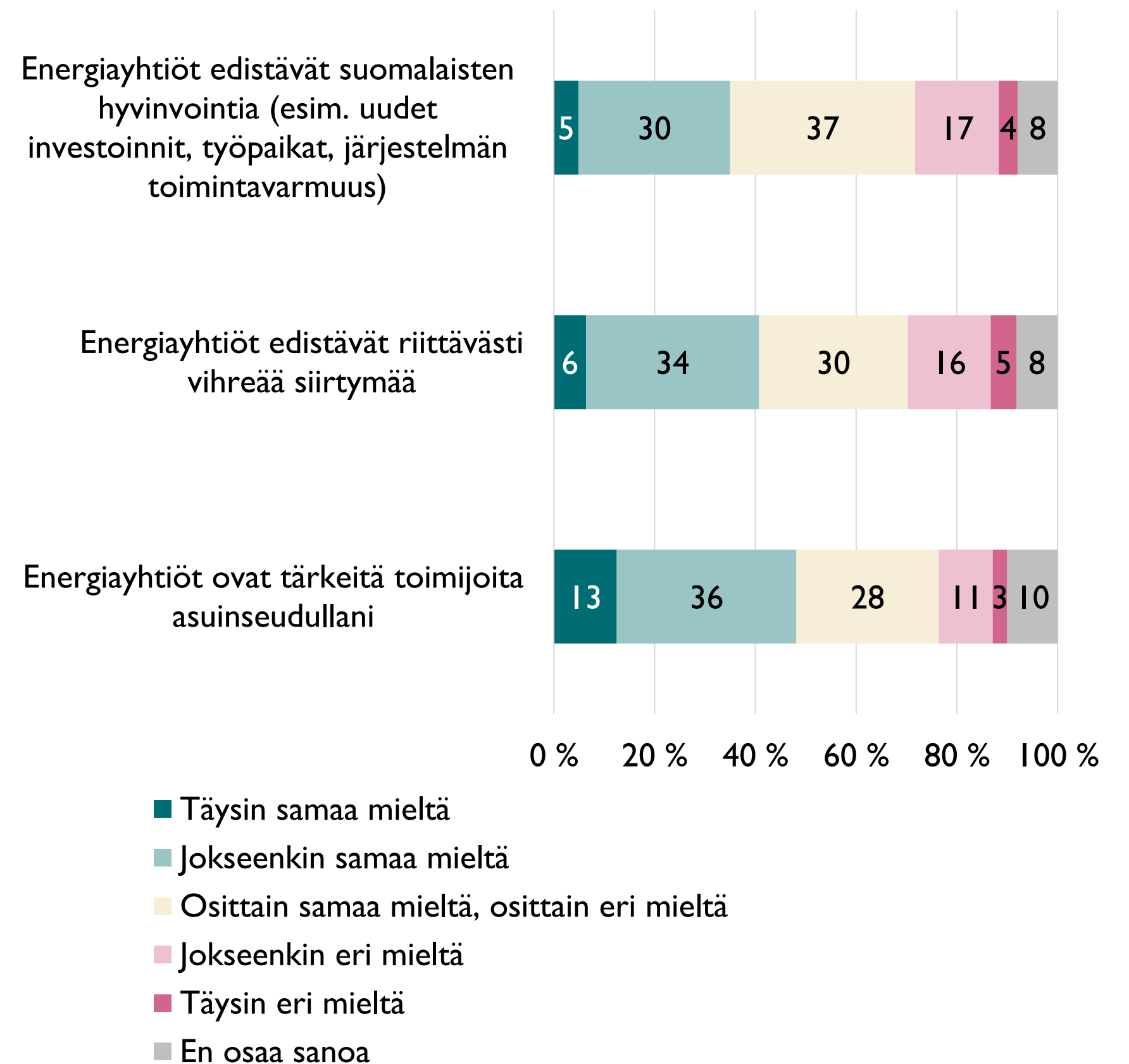
Energiayhtiöiden yhteiskunnallisen merkityksen myönteisessä valossa näkeviä selvästi enemmän kuin sen kielteisessä valossa näkeviä

Miehet, alle 30-vuotiaat, yliopiston tai lukion käyneet, toimihenkilöt ja opiskelijat sekä kokoomuksen ja vihreiden kannattajat ajattelevat keskimääräistä useammin, että **energiayhtiöt edistävät suomalaisten hyvinvointia**. Keskimääräistä kriittisemmin väittämään suhtautuvat ne, jotka asuvat pienellä paikkakunnalla, ne, joilla on heikko taloustilanne tai ne, joilla on suuri sähkönkulutus.

Miehet, johtavassa asemassa työskentelevät ja toimihenkilöt, hyvässä taloudellisessa tilanteessa olevat sekä kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat ovat väittämän ”**energiayhtiöt edistävät riittävästi vihreää siirtymää**” kanssa keskimääräistä useammin samaa mieltä. Naiset, heikosti toimeentulevat sekä vasemmistoliiton kannattajat suhtautuvat väittämään keskimääräistä kielteisemmin.

Yli 70-vuotiaat arvioivat keskimääräistä useammin, että **energiayhtiöt ovat tärkeitä toimijoita heidän asuinseudullaan**. Myös taloudellinen asema vaikuttaa: hyvin toimeentulevat pitävät energiayhtiöitä useammin tärkeinä kuin heikosti toimeentulevat. Muita kriittisemmin väittämään suhtautuvat perussuomalaisten kannattajat ja alle 10 000 asukkaan kaupungeissa asuvat.

Kuvio 14. Suomalaisten suhtautuminen energiayhtiöiden yhteiskunnalliseen rooliin (kaikki, %)

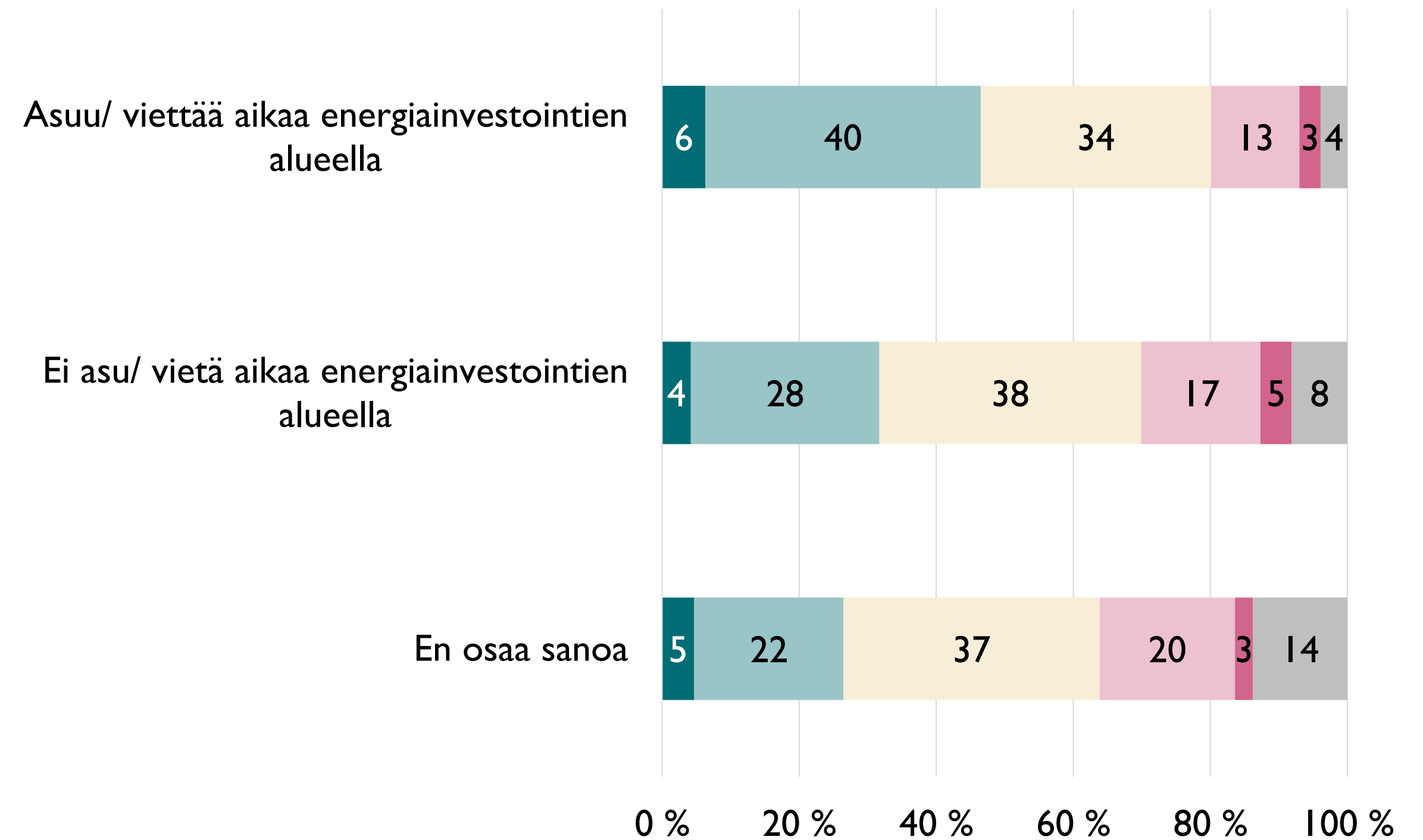

Energiayhtiöiden katsotaan edistävän suomalaisten hyvinvointia erityisesti niiden keskuudessa, joiden lähialueilla tehty suuria energiainvestointeja

Suomalaiset, jotka asuvat tai viettävät aikaa alueilla, joissa on toteutettu isoja energiainvestointeja tai otettu käyttöön uusia energiamuotoja kuten tuulivoimaa, näkevät selvästi keskimääräistä useammin, että energiayhtiöt edistävät suomalaisten hyvinvointia.

Energiainvestointien alueilla aikaa viettävissä on myös vähemmän niitä, jotka eivät osaa ottaa väittämään kantaa. Voidaan siis perustellusti arvioida, että suomalaiset tunnistavat energiainvestointien vaikutukset alueiden talouteen.

Kuvio 15. ”Energiayhtiöt edistävät suomalaisten hyvinvointia (esim. uudet investoinnit, työpaikat, järjestelmän toimintavarmuus)” (energiainvestointialueen mukaan, %*)

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä, osittain eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

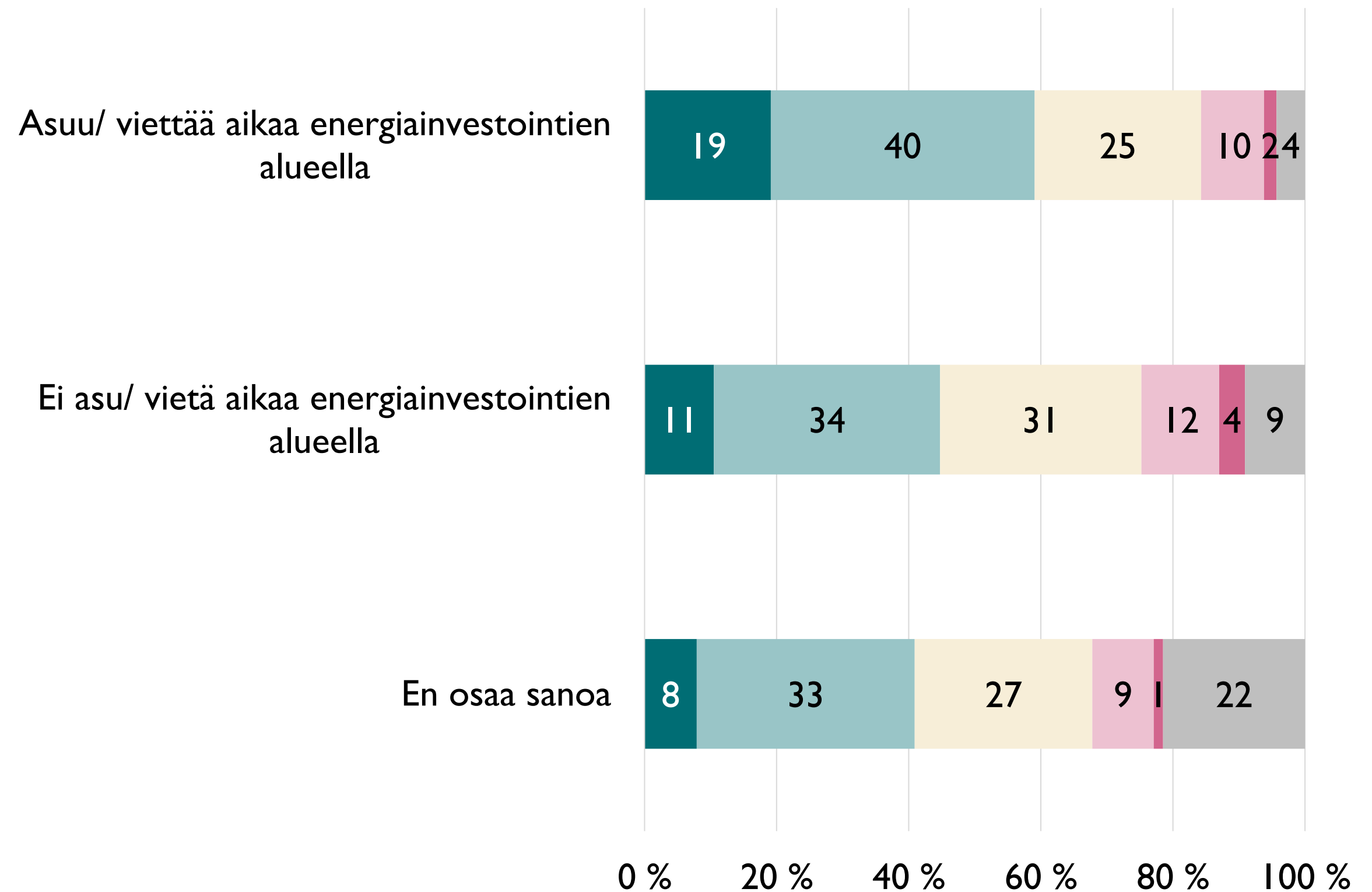
*Kysymys; Asutko tai vietätkö vapaa-aikaa alueella, jossa on toteutettu isoja energiainvestointeja tai otettu käyttöön uusia energiamuotoja kuten tuulivoimaa?

Energiayhtiöiden alueellinen merkitys korostuu seuduilla, joilla on toteutettu energiainvestointeja

Suomalaiset, jotka kertovat asuvansa tai viettävänsä vapaa-aikaa alueella, jossa on toteutettu energiainvestointeja, ajattelevat keskimääräistä useammin, että energiayhtiöt ovat tärkeitä toimijoita heidän asuinseudullaan.

Rakennushankkeet, positiiviset työllisyysvaikutukset sekä medianäkyvyys voivat lisätä ihmisten kokemusta energiayhtiöiden yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Kuvio 16. ”Energiayhtiöt ovat tärkeitä toimijoita asuinseudullani” (energiainvestointialueen mukaan, %*)

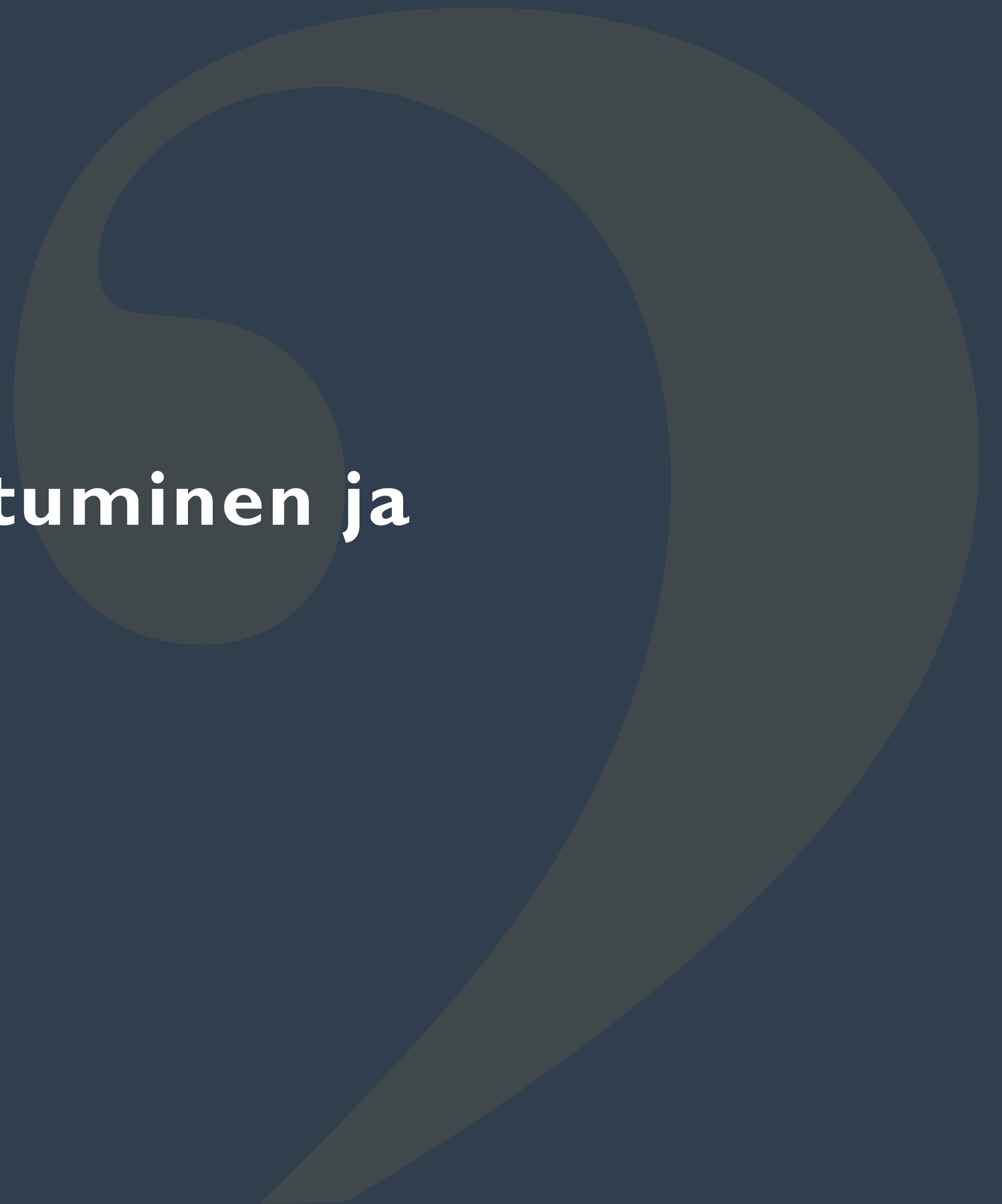

- Täysin samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Osittain samaa mieltä, osittain eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Täysin eri mieltä

*Kysymys: Asutko tai vietätkö vapaa-aikaa alueella, jossa on toteutettu isoja energiainvestointeja tai otettu käyttöön uusia energiamuotoja kuten tuulivoimaa?

Kansalaisten varautuminen ja sopeutumiskyky

Joka kolmas suomalainen on valmis panostamaan energijärjestelmän toimintavarmuuteen

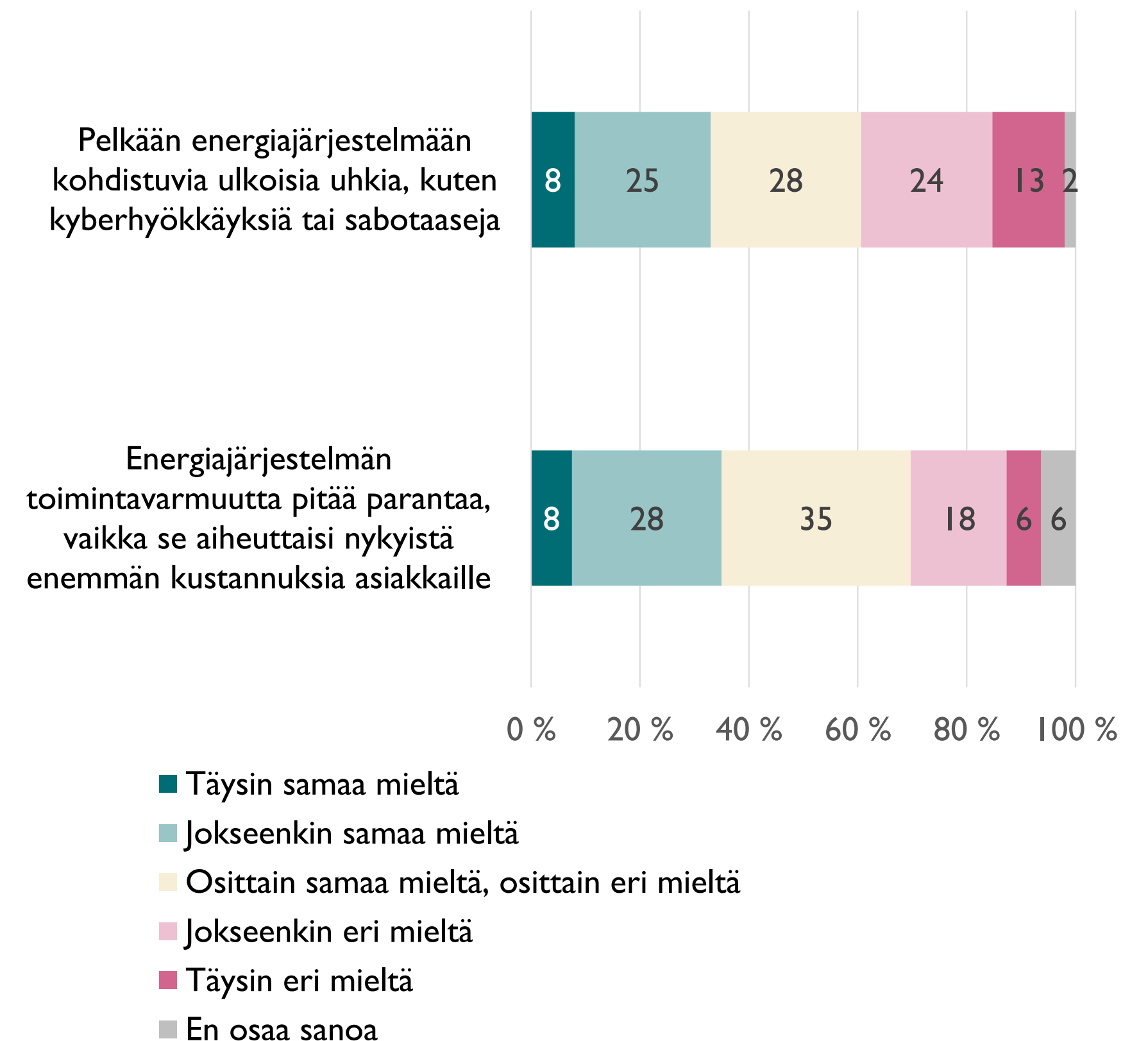
Joka kolmas suomalainen on jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämästä ”**pelkään energijärjestelmään kohdistuvia ulkoisia uhkia kuten kyberhyökkäyksiä tai sabotaaseja**”.

E erityisesti eläkeikäiset (60+) ovat huolestuneita ulkoisista uhista. 60-69-vuotiaista 45 prosenttia on jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämästä.

Osa suomalaisista onkin valmis panostamaan energijärjestelmän toimintavarmuuteen. Reilu kolmannes (36 %) suomalaisista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”**energijärjestelmän toimintavarmuutta pitää parantaa, vaikka se aiheuttaisi nykyistä enemmän kustannuksia**”.

Keskimääräistä useammin näin ajattelevat lukiotaustaiset, toimihenkilöt ja hyvin toimeentulevat. Puoluetausta vaikuttaa näkemyksiin vain vähän, mutta niistä, jotka eivät äänestäisi lainkaan, vain neljännes olisi valmis parantamaan energijärjestelmän toimintavarmuutta vaikka kustannuksia koituisi enemmän asiakkaille.

Kuvio 17. Suomalaisten suhtautuminen energijärjestelmän uhkiin (kaikki, %)

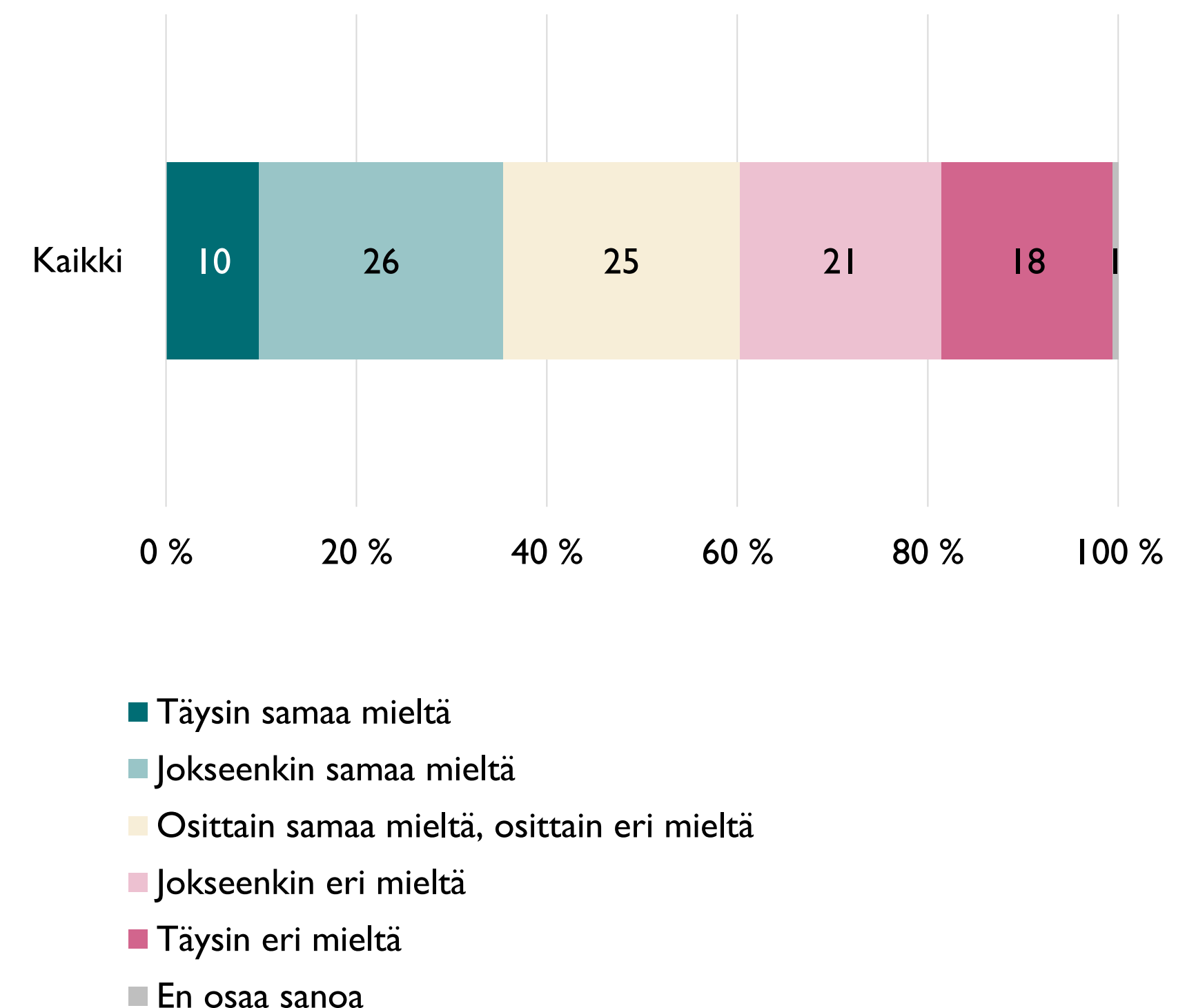
Vähemmistö suomalaisista on varautunut sähkökatkoihin

Varautuminen sähkökatkoksiin ei ole kovin yleistä suomalaisten keskuudessa. Joka kolmas (36 %) kertoo, että on varautunut niihin. Hieman yli kolmannes (39 %) ei juurikaan varaudu pitkiin sähkökatkoksiin.

Sukupuoli ja koulutustausta eivät synnytä juurikaan eroja, mutta ikä vaikuttaa: yli 50-vuotiaat ovat varautuneet sähkökatkoksiin nuorempia useammin.

Sähkökatkoksiin varaudutaan muita useammin alle 10 000 asukkaan kaupungeissa ja kunnissa. Omakotitaloasujista 41 prosenttia on väittämistä jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Rivi- ja kerrostaloasujista näin kertoo 31 prosenttia. Suoraa sähköä lämmitysmuotona käyttävissä kotitalouksissa varautuminen ei poikkea merkittävästi keskimääräisestä.

Kuvio 18. ”Olen varautunut pitkiin sähkökatkoksiin (esim. hankkinut ruokatarvikkeita, vettä, vara-akkuja, varavirtalähteitä)” (kaikki, %)

Miehet kartoittavat vaihtoehtoisia energiaratkaisuja naisia useammin

Noin neljännes suomalaisista on aktiivisesti kartoittanut tai hankkinut vaihtoehtoisia energiaratkaisuja, kuten aurinkopaneeleja, akustoja, lämpöpumppuja ja tulisijoja. Valtaosa (51 %) ei ole kartoittanut tai hankkinut vaihtoehtoisia varavirtalähteitä. Miehet ovat kartoittaneet tai hankkineet vaihtoehtoisia energiaratkaisuja naisia hieman useammin.

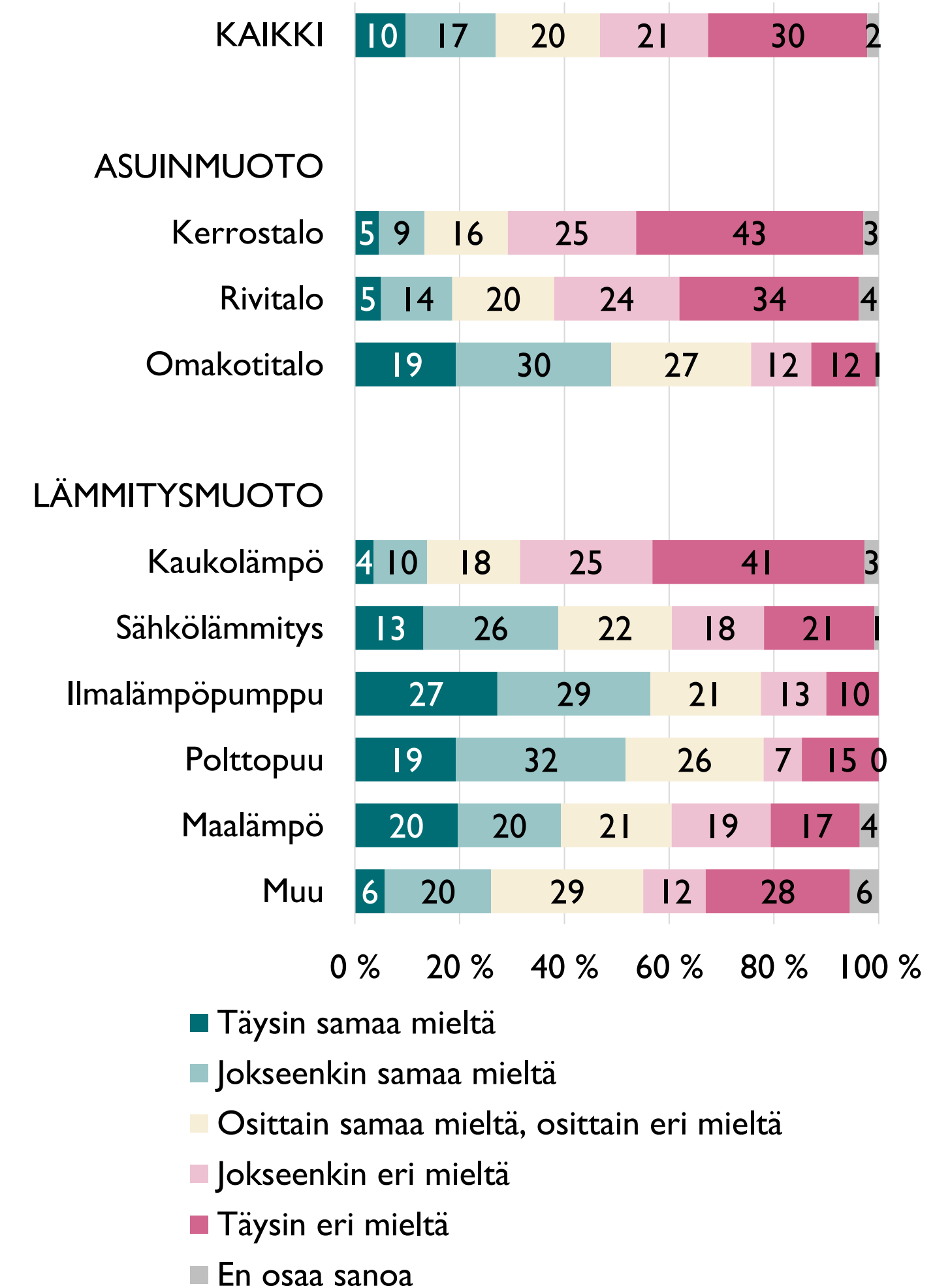
30–39-vuotiaiden joukossa on hieman enemmän niitä, jotka eivät ole kartoittaneet tai hankkineet vaihtoehtoisia energiaratkaisuja. 30–39-vuotiaista yli puolet asuu kerrostalossa, mikä voi selittää osin tulosta.

Pienissä kaupungeissa asuvat sekä erittäin hyvässä taloustilanteessa olevat kartoittavat ja hankkivat uusia energiaratkaisuja useammin kuin suurissa kaupungeissa asuvat ja heikosti toimeentulevat.

Omakotitaloasujat selvittävät muita selvästi useammin vaihtoehtoisia energiaratkaisuja. Myös kotitalouksien lämmitysmuoto vaikuttaa selvästi halukkuuteen selvittää tai hankkia uusia energiaratkaisuja. Korkea sähkönkulutus motivoi selvittämään vaihtoehtoisia energiaratkaisuja.

Myös puolueiden kannattajien väliset erot ovat suuria. Kokoomuksen kannattajista 16 prosenttia kertoo, ettei ole kartoittanut tai hankkinut vaihtoehtoisia energiajärjestelmiä. Ei-äänestäjistä näin kertoo jopa 46 prosenttia.

Kuvio 19 ”Olen aktiivisesti kartoittanut tai hankkinut vaihtoehtoisia energiaratkaisuja (esim. aurinkopaneelit, akustot, lämpöpumput, tulisija)” (asumis- ja lämmitysmuodon mukaan, %)

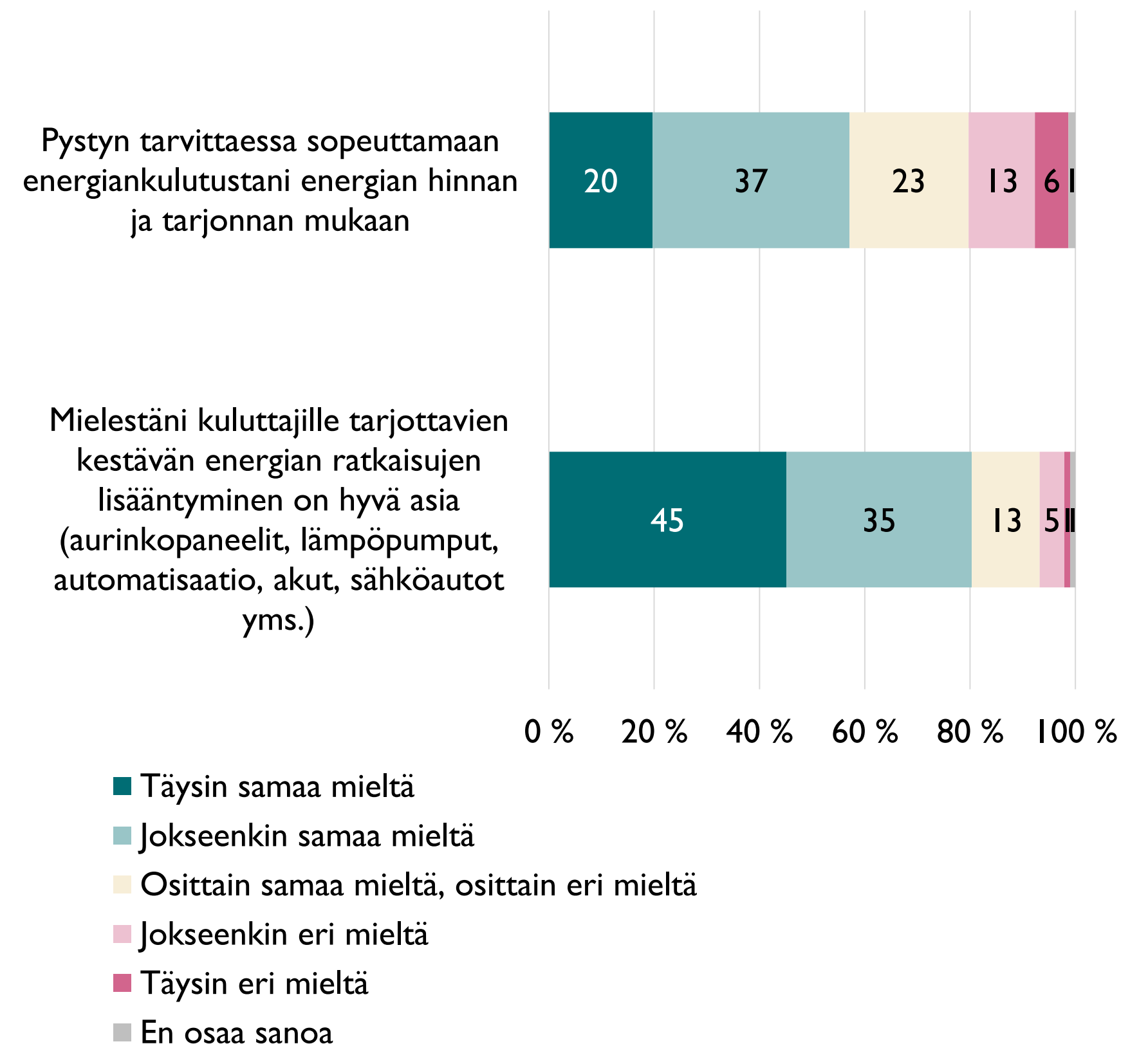
Enemmistö suomalaisista kokee pystyvänsä sopeuttamaan energiakulutustaan hinnan ja tarjonnan mukaan

Yli puolet suomalaisista (57 %) kertoo, että he pystyvät sopeuttamaan energiankulutustaan energian hinnan ja tarjonnan mukaan. Keskimääräistä useammin väittämän kanssa samaa mieltä ovat johtajat ja erittäin hyvin toimeentulevat, kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajat.

Valtaosa suomalaisista (80 %) on jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että on hyvä asia, että kuluttajille tarjottavat kestävän energian ratkaisut lisääntyvät. Erityisen myönteisesti väittämään suhtautuvat yliopistokoulutetut. Lähes 60 prosenttia heistä on väittämästä **täysin samaa mieltä**.

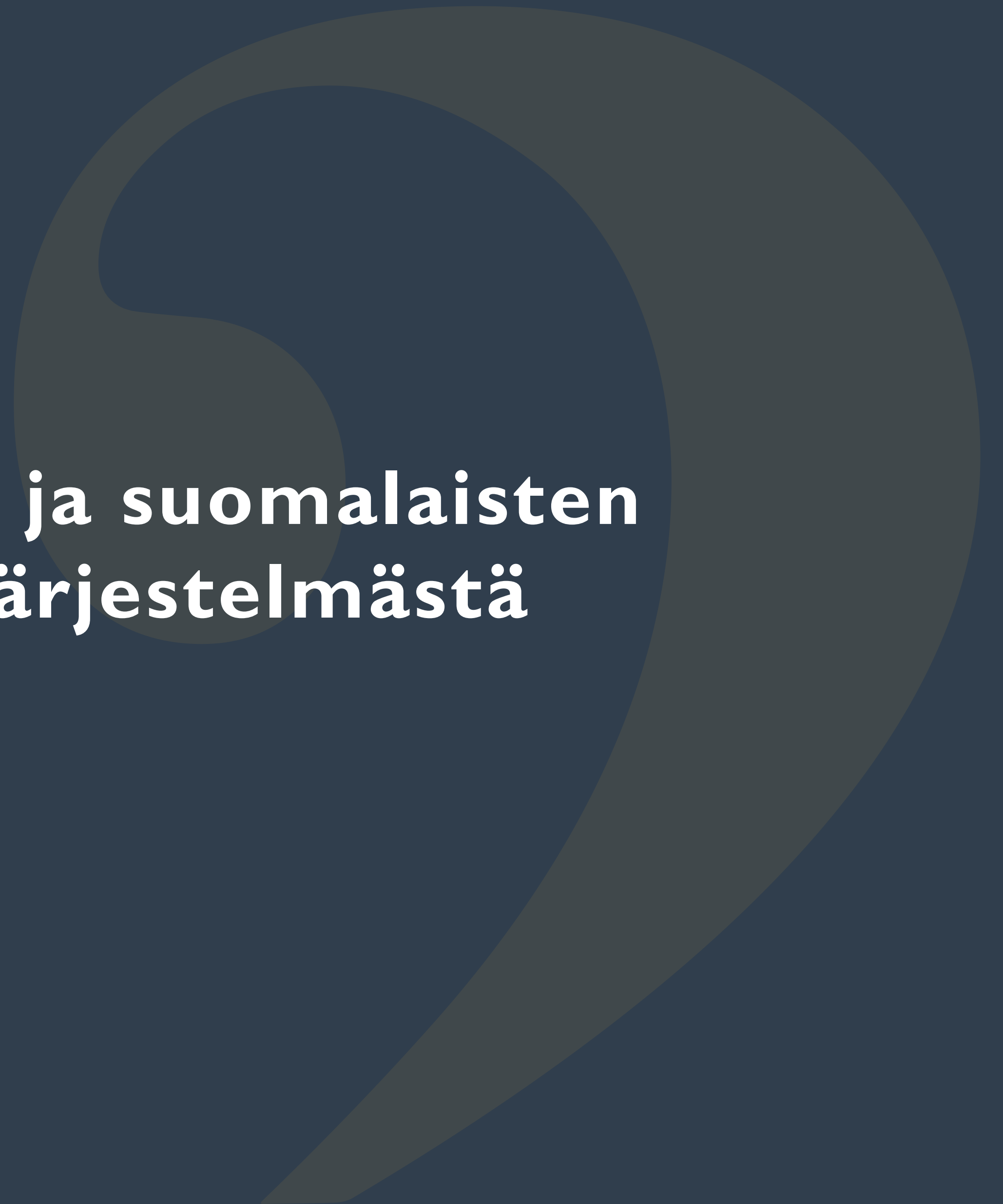
Puoluekanta jakaa jossain määrin suomalaisia. Väittämästä **täysin samaa mieltä** ovat useimmin kokoomuksen (55 %), vihreiden (68 %) ja vasemmistoliiton (55 %) kannattajat.

Kuvio 20. Suomalaisen suhtautuminen sopeuttamiseen ja kestävän energian ratkaisuihin (kaikki, %)

Julkinen keskustelu ja suomalaisten ymmärrys energiajärjestelmästä

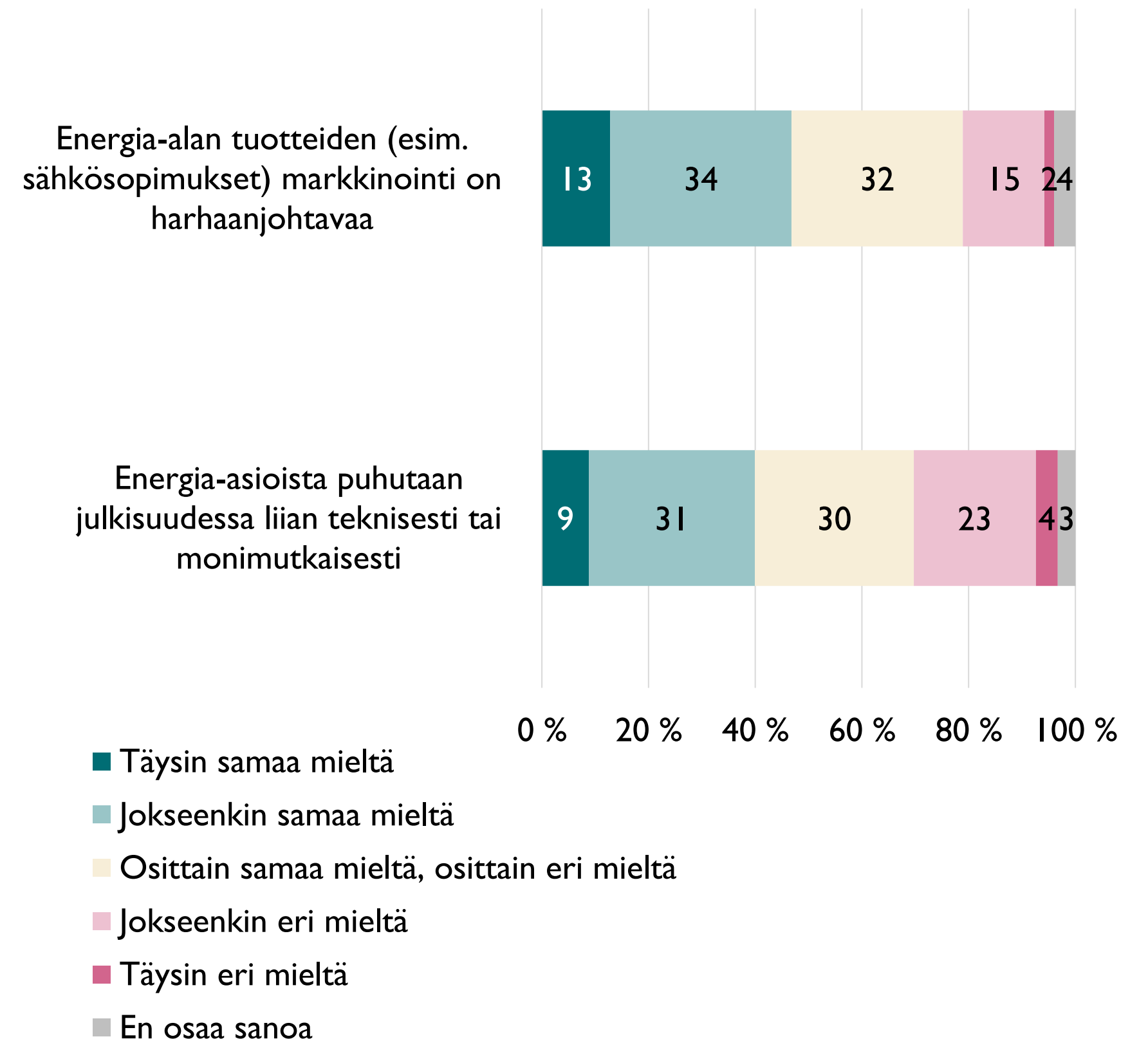

Moni suomalainen pitää energia-alan tuotteiden markkinointia harhaanjohtavana

47 prosenttia suomalaisista pitää energia-alan markkinointia harhaanjohtavana. Keskimääräistä useammin näin ajattelevat heikosti toimeentulevat ja perussuomalaisten kannattajat. Muita harvemmin näin ajattelevat johtavassa asemassa työskentelevät, hyvin toimeentulevat sekä keskustan kannattajat.

40 prosenttia suomalaisista ajattelee, että energia-asioista puhutaan julkisuudessa liian teknisesti tai monimutkaisesti. Naiset, 18–29-vuotiaat ja jokseenkin tai erittäin heikossa taloustilanteessa olevat ajattelevat näin keskimääräistä useammin. Muita useammin toista mieltä ovat 30–49-vuotiaille, korkeakoulutetuille toimihenkilöille ja yrittäjille, hyvin toimeentulleville sekä kokoomuksen kannattajat.

Kuvio 21. Suomalaisten suhtautuminen energiatuotteiden markkinointiin ja julkiseen keskusteluun (kaikki, %)

Yli puolet arvioi, etteivät suomalaiset ymmärrä riittävästi energiajärjestelmän toimintaperiaatteita

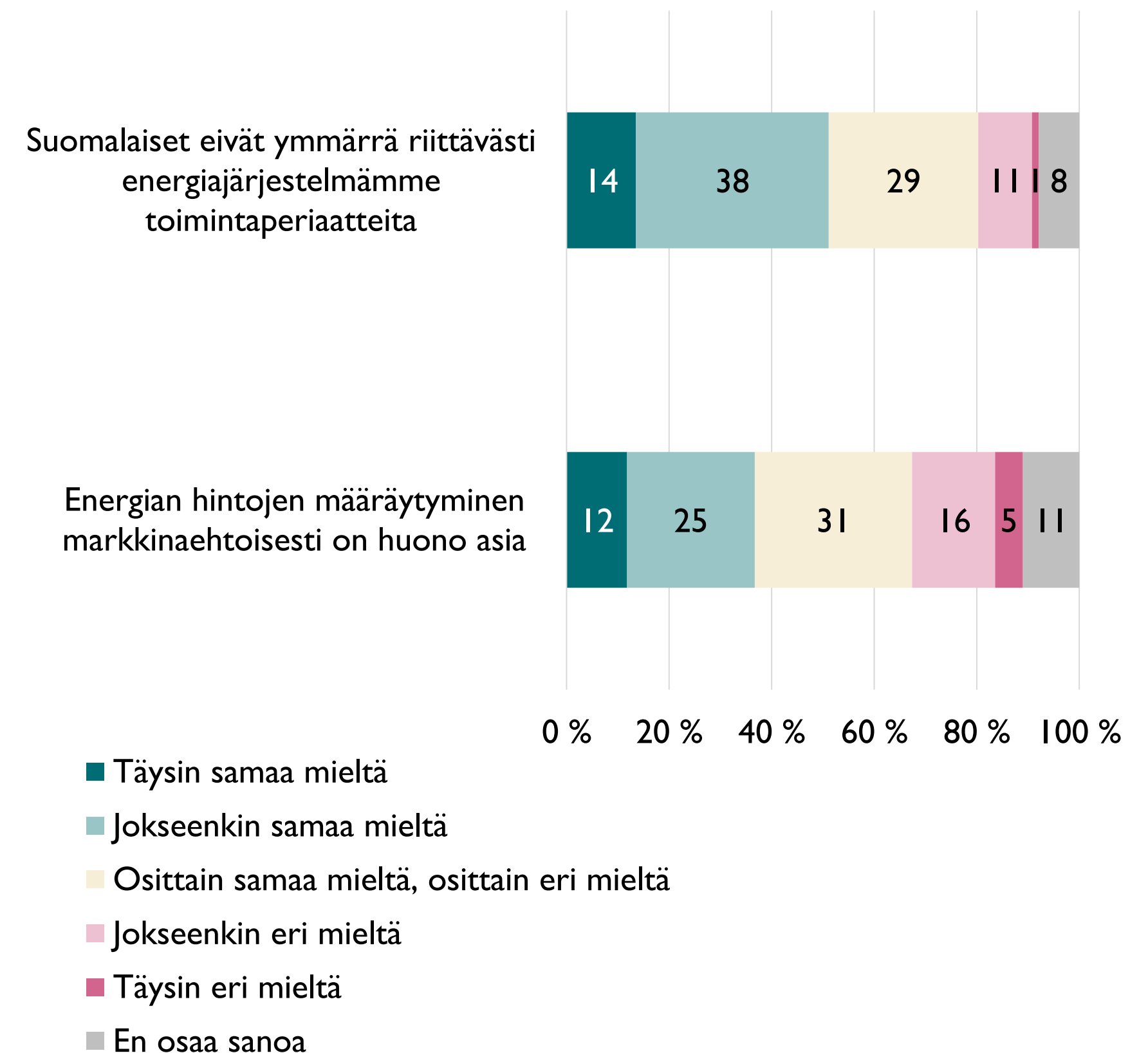
Yli puolet (52 %) suomalaisista ajattelee, etteivät suomalaiset ymmärrä riittävästi energiajärjestelmän periaatteita.

Keski-ikäiset ja perussuomalaisten kannattajat ovat väittämästä keskimääräistä hieman useammin samaa mieltä. Sukupuoli, ammattiasema, asuinkaupungin koko, subjektiivinen taloustilanne tai vuosittaisen sähkönkulutus eivät synnytä suuria eroja.

Suomalaisista yli kolmannes (37 %) pitää energian hintojen määräytymistä markkinaehtoisesti huonona asiana.

Naisten ja miesten erot ovat pieniä, mutta naisten keskuudessa on miehiä useammin epävarmuutta (EOS 17 %, miehet 4 %). Yli 50-vuotiaiden, perussuomalaisten ja vasemmistoliiton sekä ei-äänestävien keskuudessa on keskimääräistä enemmän niitä, jotka pitävät markkinaehtoista hinnanmuodostusta huonona asiana. Vihreiden kannattajat ja 30–39-vuotiaat puolestaan erottuvat muita myönteisemmällä suhtautumisellaan markkinaehtoisuuteen.

Kuvio 22. Suomalaisen suhtautuminen energiajärjestelmän ymmärrykseen ja markkinaehtoisuuteen (kaikki, %)

Suomalaisten ajatuksia ja hiljaisia signaaleja energiajärjestelmästä

Avoin kysymys nostaa esiin energiajärjestelmämme myönteisiä piirteitä

Suomalaisilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mikä on hyvää suomalaisessa energiajärjestelmässä. Vastauksista erottuivat seuraavat pääteemat:

- **Luotettavuus ja vakaus:** Järjestelmä ”*aina toimii*”, katkoksia on vähän, sähköä on saatavilla ja korjaukset hoituvat nopeasti. Toimivuus koetaan konkreettisenä ja varmana. Luottamus ei perustu pelkästään tekniseen toimivuuteen, vaan myös siihen, että järjestelmä koetaan oikeudenmukaiseksi ja turvalliseksi.
- **Saatavuus ja helppous:** Suomalaiset kokevat, että energiaa saa ”*lähes joka niemennokkaan*”, sopimusten teko ja toimittajan valinta on helppoa eikä toimitus edellytä erityistä vaivannäköä. Kommentit kuten ”*auttaa ja helpottaa elämää*” osoittavat, että järjestelmä konkretisoituu arkisina hyötyinä.
- **Edullisuus:** Vaikka yli puolet kyselyyn vastanneista oli eri mieltä siitä, että sähkön hinta on Suomessa kohtuullisella tasolla (ks. s. 10), avoimissa vastauksissa nostettiin esiin myös vastakkaisia näkemyksiä: Sähkö on monien mielestä kohtuuhintaista tai halvempaa kuin monissa muissa maissa.
- **Monipuolinen tuotanto ja ympäristötietoisuus:** Tuotantomuotojen koetaan olevan moninaiset: ydinvoima, uusiutuvat ja aurinkopaneelit. Ekologisuus ja luontoa säästävien ratkaisujen kehittäminen saavat kiitosta.
- **Omavaraisuus ja riippumattomuus:** Suomen ei koeta olevan kovin riippuvainen ulkomaisista tuontienergian lähteistä, mikä lisää turvallisuudentunnetta.
- **Asiakasnäkökulma ja avoimuus:** Kuluttajille tarjotaan monia eri tuotteita ja toimittajia. Asiakkuuden koetaan olevan läpinäkyvää ja helppoa.

Osa vastaajista kirjoittaa, etteivät he eivätkä keksi mitään hyvää suomalaisesta energiajärjestelmästä. Osan vastaukset sisältävät kehujen lisäksi kritiikkiä. Avoimista vastauksista voidaan löytää myös huolenaiheita. Tällaisia hiljaisia signaaleja on tarkasteltu seuraavalla sivulla.

*Kysymys: *Kertoisitko vielä, mikä on hyvää suomalaisessa energiajärjestelmässä?* (avoin vastaus, n=627)

Hiljaiset signaalit avoimissa vastauksissa*

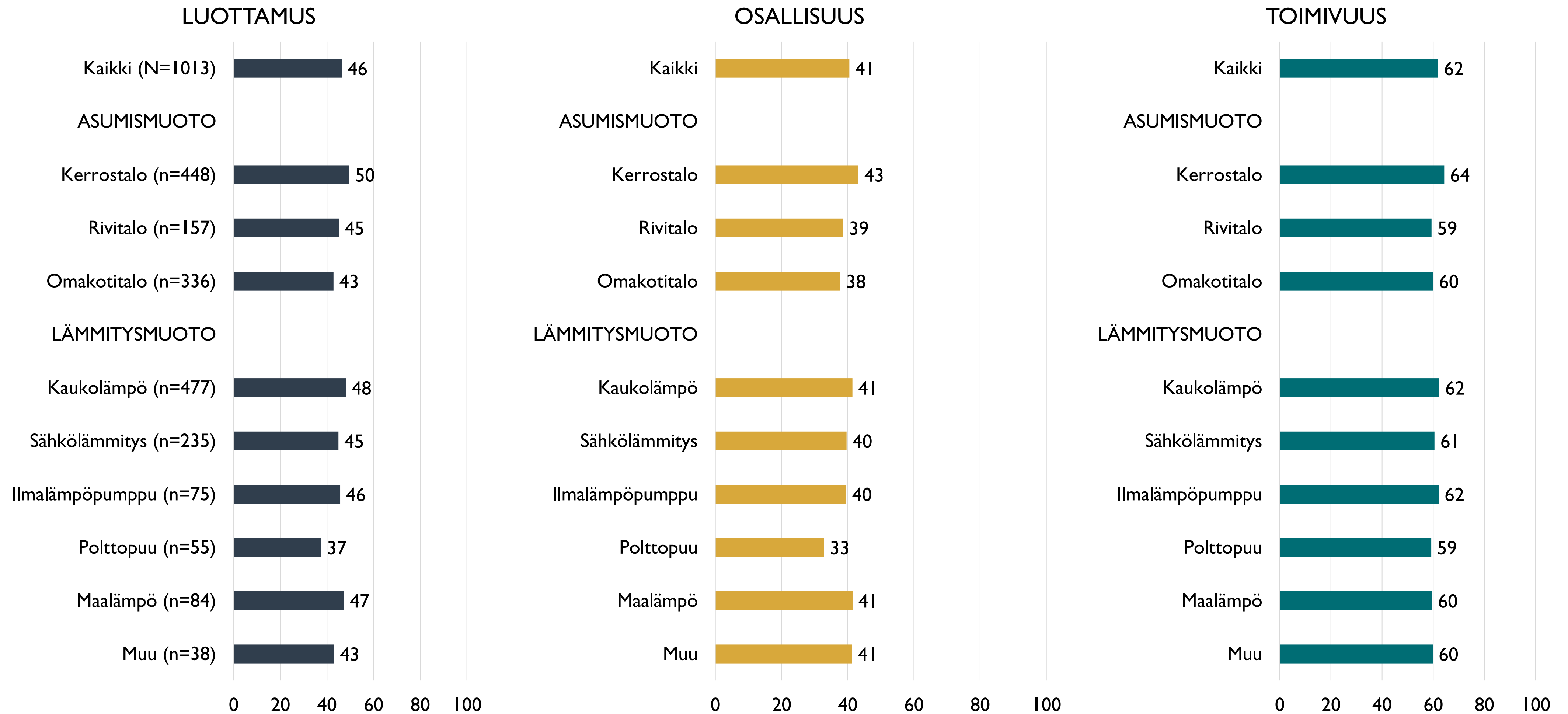
- 1. Alueellinen eriarvoisuus:** Maaseudun toimitusvarmuus ja palvelut eivät ole kaikkien mielestä samalla tasolla. Osa vastaajista ajattelee, että energiajärjestelmä toimii eri tavoin kaupungeissa ja maaseudulla: ”[energiajärjestelmän hyvä puoli on] sen toimituksen luotettavuus ja vähäiset katkot, tosin maaseutu ei varmaankaan ole täysin samaa mieltä, ainakaan kaikkialla.”
- 2. Huoli omistuksista ja markkinarakenteista:** Osa vastaajista kokee huolta infrastruktuurin hallinnasta ja kuluttajan asemasta: ”Verorahoilla rakennetun kantaverkon käytöstä laskutetaan nykyään enemmän kuluttajaa kuin sähkön perushinnasta.” Myös omistuspohja on joidenkin huolenaihe: ”Kaikki on kohta ulkomaisten omistajien hallussa”.
- 3. Huoli taloudellisesta omavaraisuudesta ja itsenäisyydestä:** Energiajärjestelmään liittyvät pohdinnat kytkeytyvät ihmisten mielissä laajempiin taloudellisiin huoliin. Eräs vastaaja nosti esiin Suomen velkaantumisen ja omavaraisuuden heikkouden: ”Suomen ylivoimainen velkaantuminen tulee ajamaan meidät todella tiukalle. Omavaraisuusaste on erittäin heikko.”
- 4. Tyytymättömyys energiapolitiikkaan:** Epävarmuus energiatuotannon suunnasta ja sen vaikutuksista. Vastauksissa kritisoidaan energiamuotojen käyttöä: ”Aurinkolämpö täällä on pipertelyä.”. Vaikka ympäristötietoisuus on monen mielestä suomalaisen energiajärjestelmän myönteinen puoli, osalle toimenpiteet eivät ole riittäviä tai vihreässä siirtymässä nähdään myös uhkia: ”Vihreä siirtymä tekee hallaa luonnolle. Tuulipuistot, sähköautot [–] silmänlumetta.”
- 5. Kuluttajien informoinnissa puutteita:** Osan mielestä järjestelmässä olisi tarvetta paremmalle tiedottamiselle ja läpinäkyvyydelle. Vaikka valinnanvapaus mainitaan, osa vastaajista kokee tiedon puutetta: ”Ei ole kovin selvää, mikä ostovaihtoehto olisi itselle sopivin.”
- 6. Yleinen epäluottamus ja vieraantuminen:** Osa vastaajista kokee, ettei järjestelmä ei tavoita kaikkia kansalaisia. Osa ei löydä siitä mitään hyvää tai kokee järjestelmän sekavaksi: ”Ei oikein mikään; siitä on tehty TODELLA SEKAVA SOPPA!”
- 7. Kyberturvallisuus ja resilienssi:** Vastaajat luottavat pääosin huoltovarmuuteen: ”Olen ymmärtänyt, että energiajärjestelmämme on verkosto, jossa on useampia solmukohtia - jonnekin kohdistunut kyberhyökkäys ei välttämättä pimennä koko järjestelmää”.

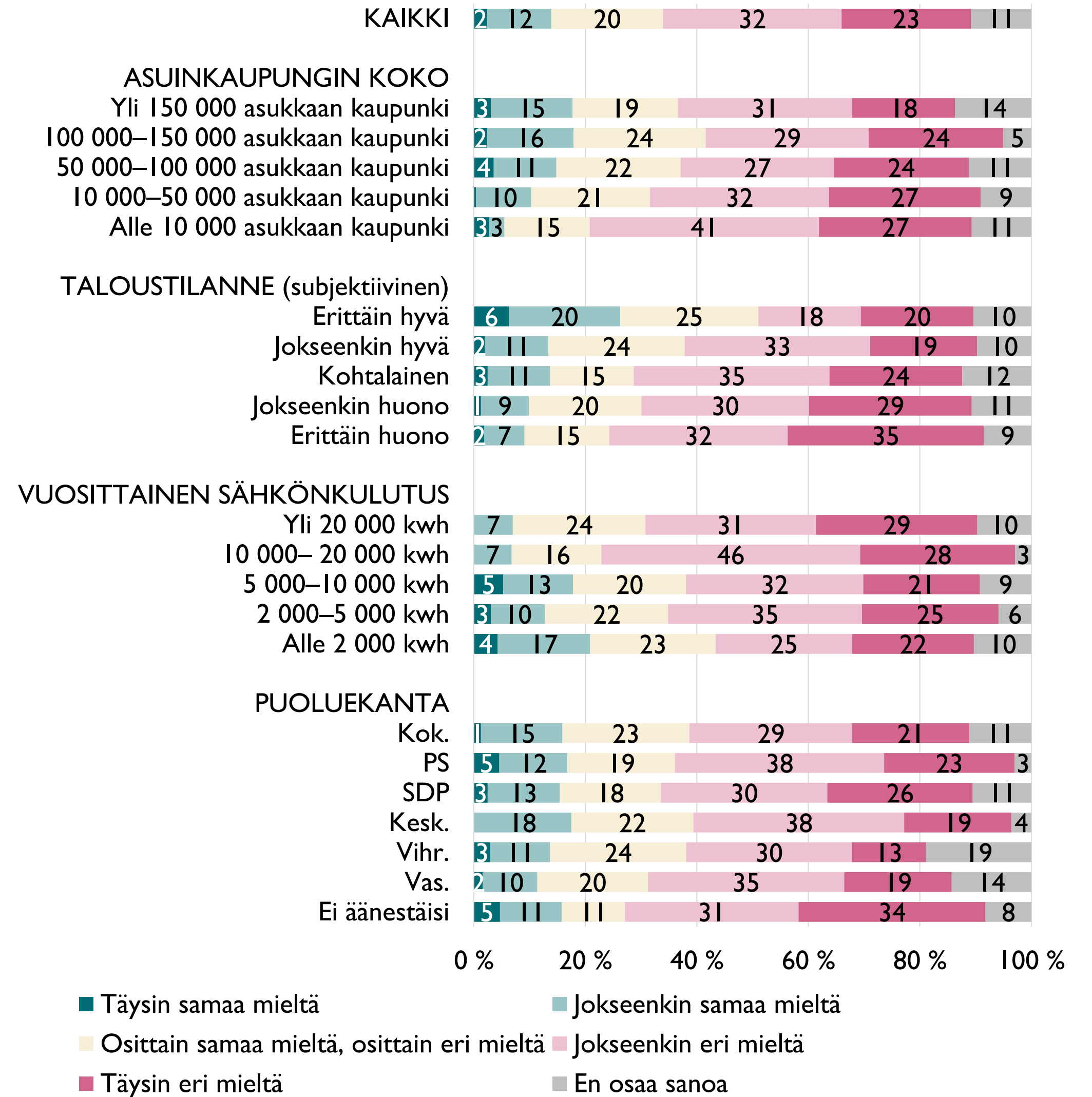
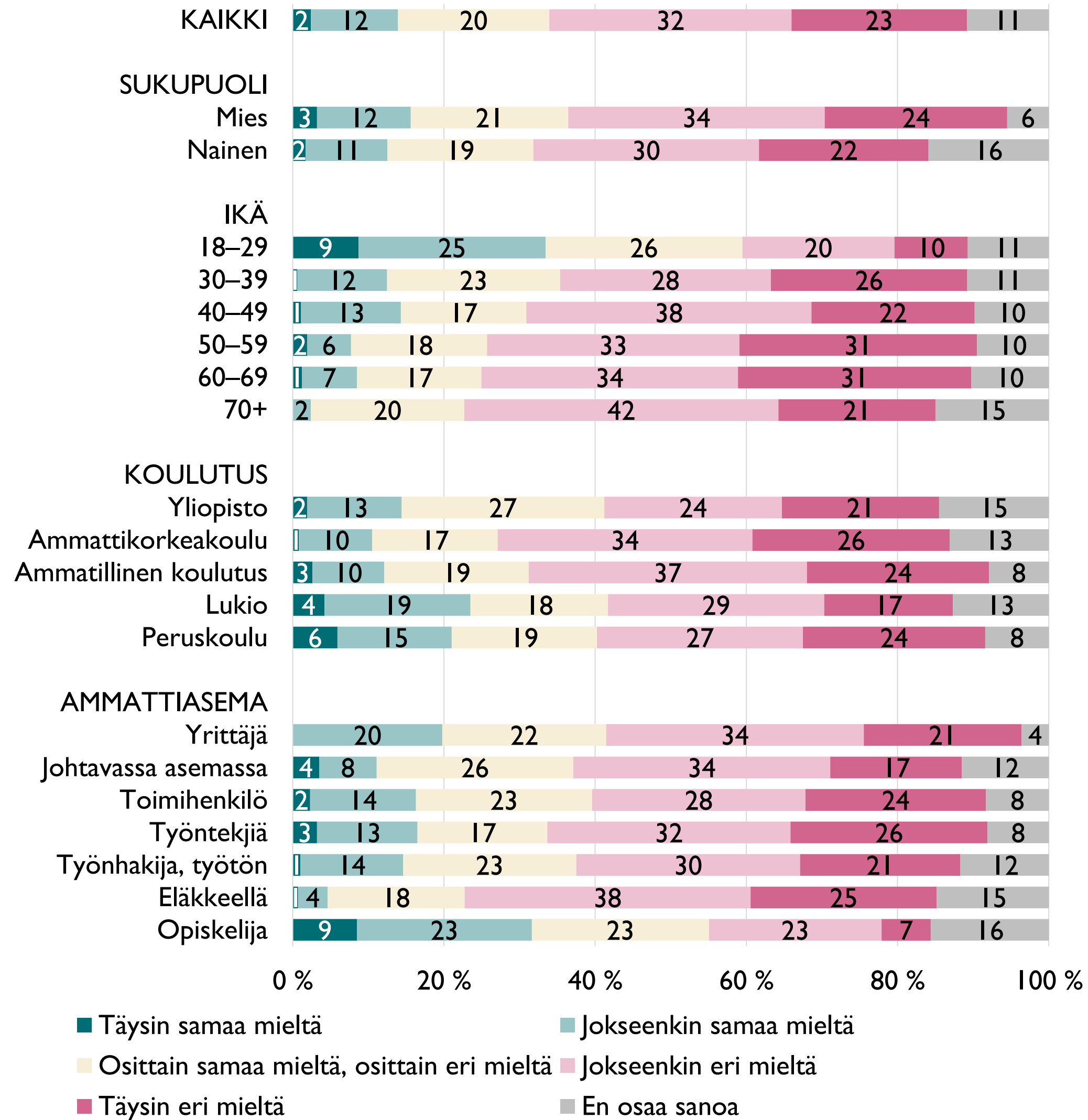
LIITTEET

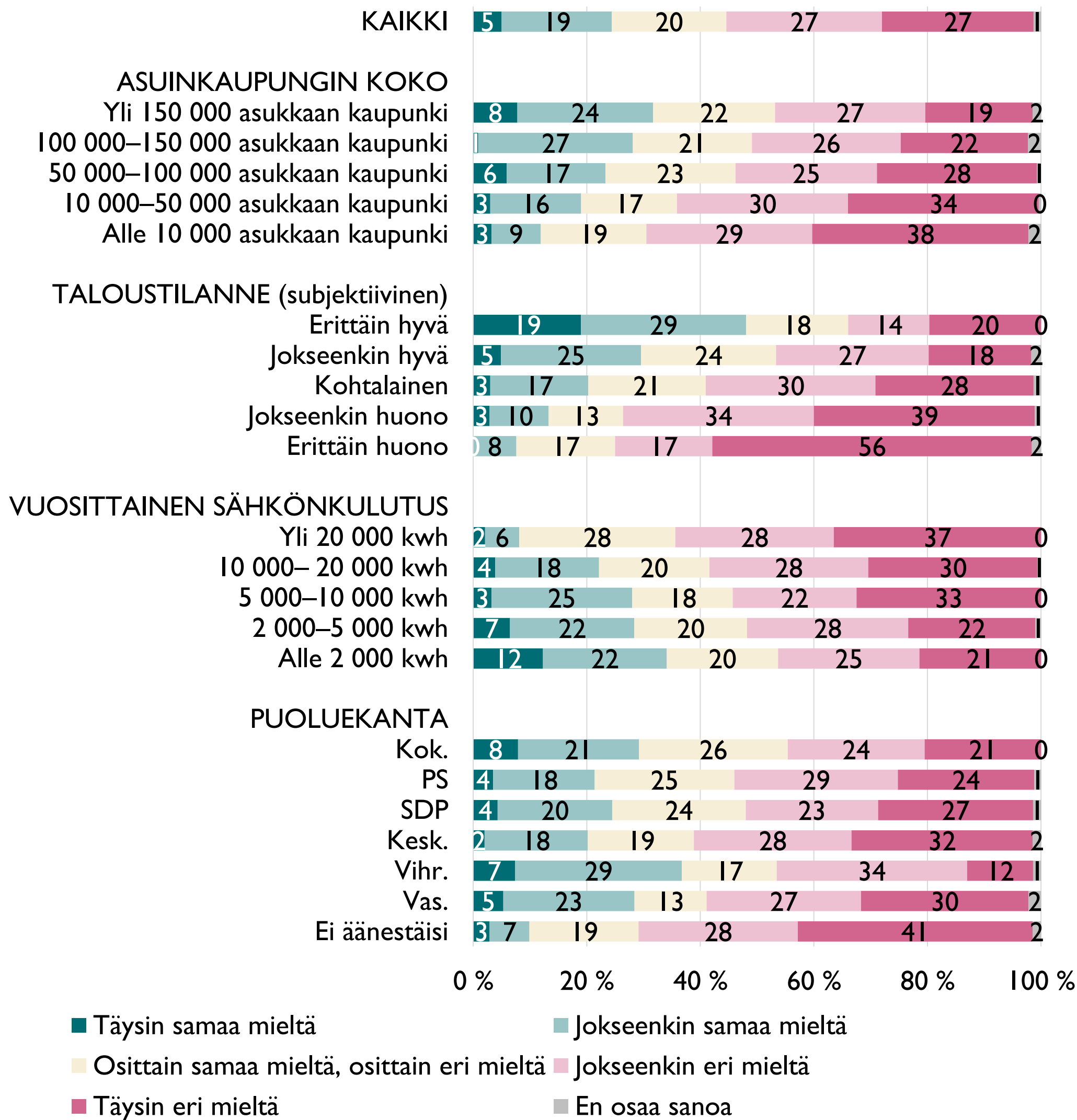
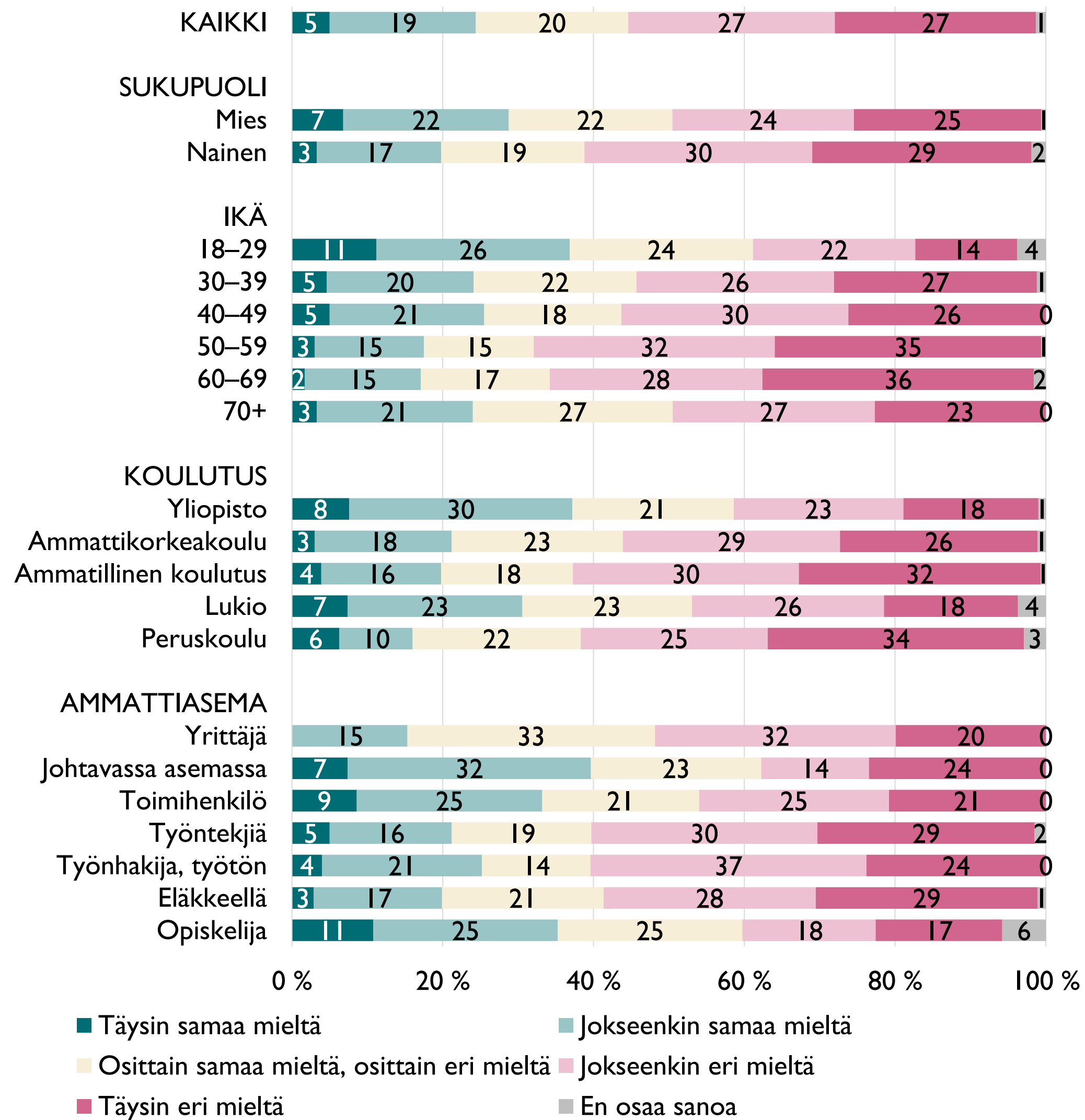
Indeksin arvo mitataan 0–100-asteikolla. Mitä korkeampi indeksiluku, sitä vahvempaa luottamus, osallisuuden kokemus ja kokemus energiajärjestelmän toimivuudesta on.

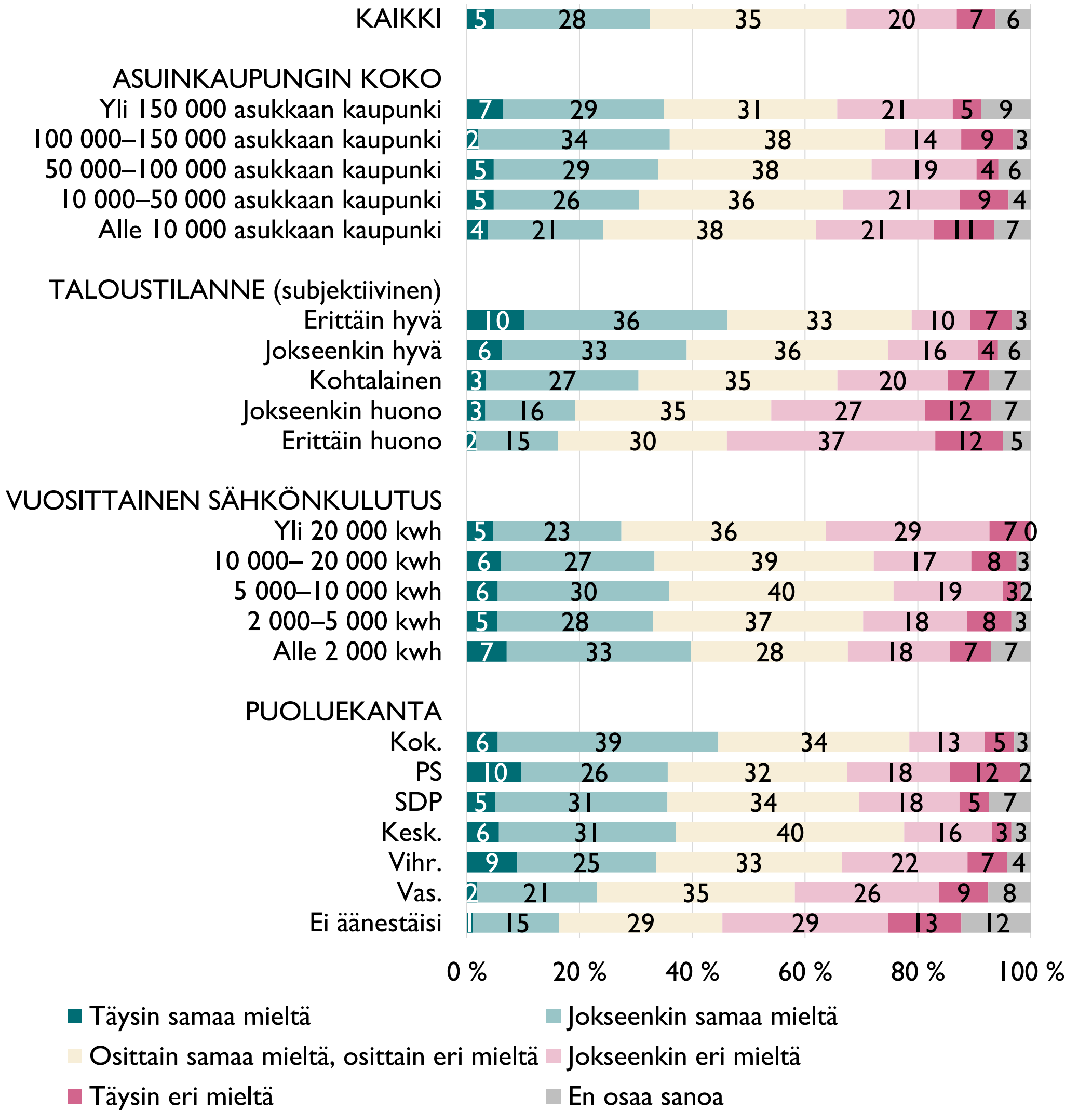
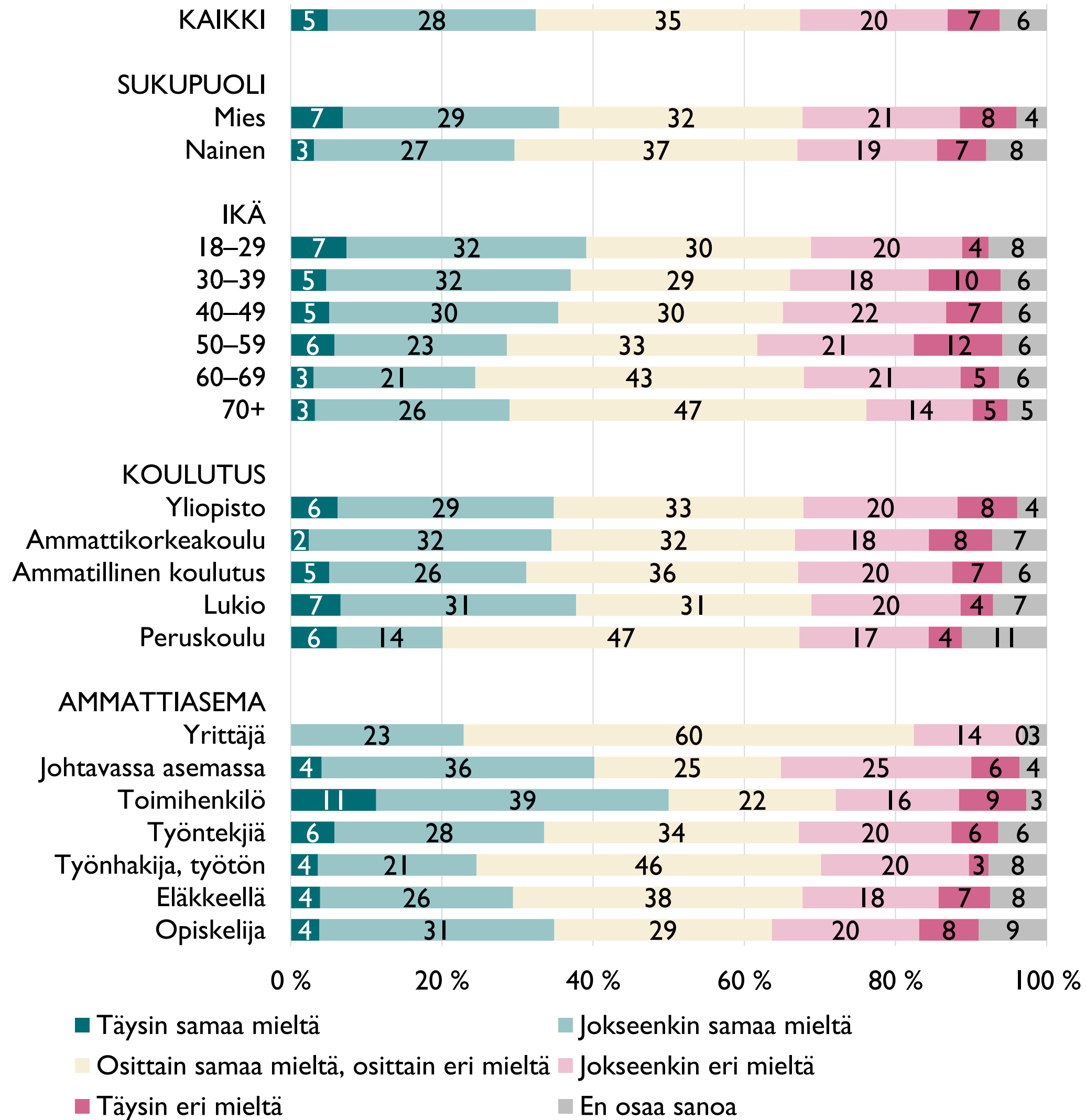
Liite 2. Energia-ala toimii reilusti ja tasapuolisesti eri puolilla Suomea

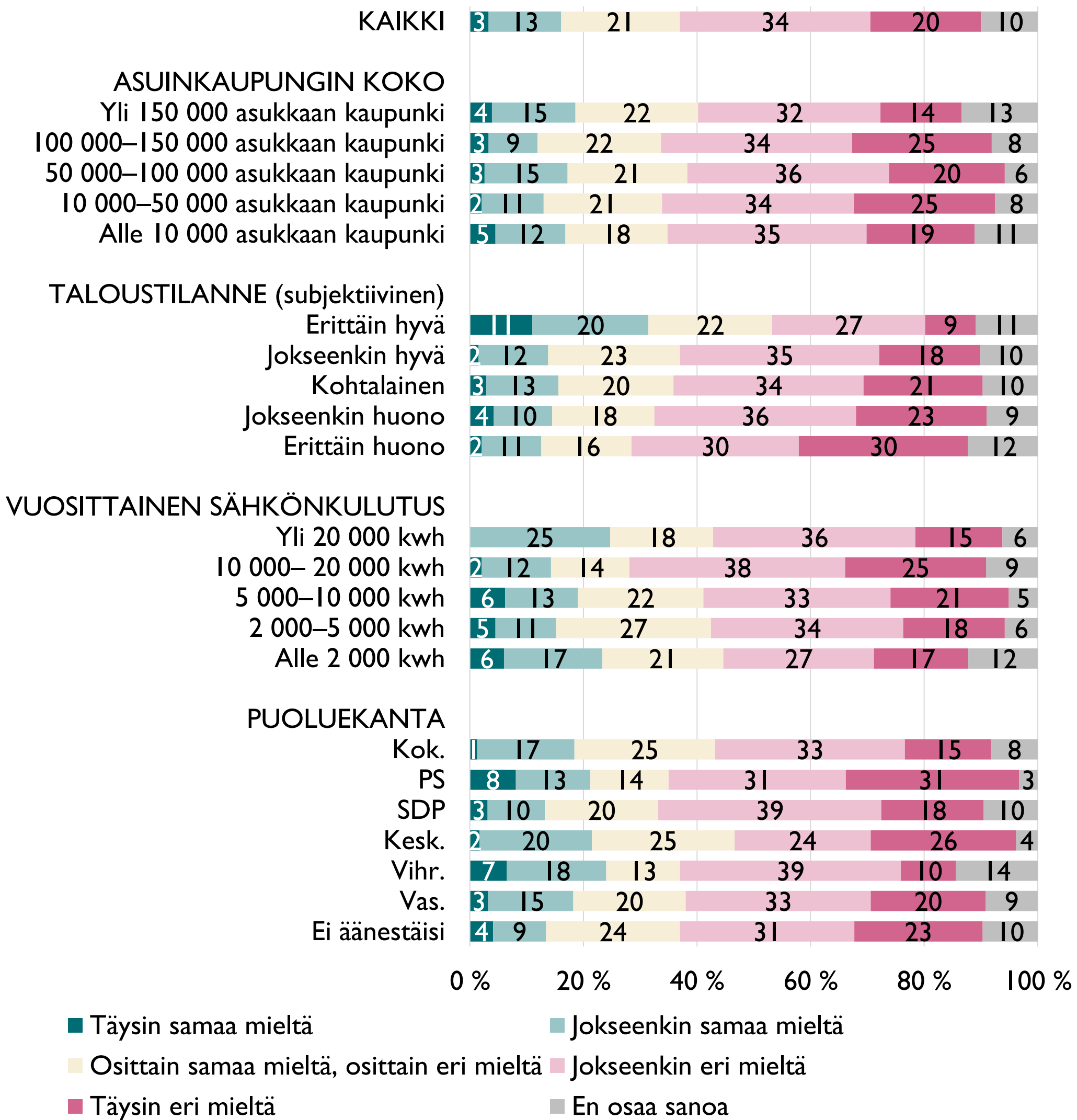
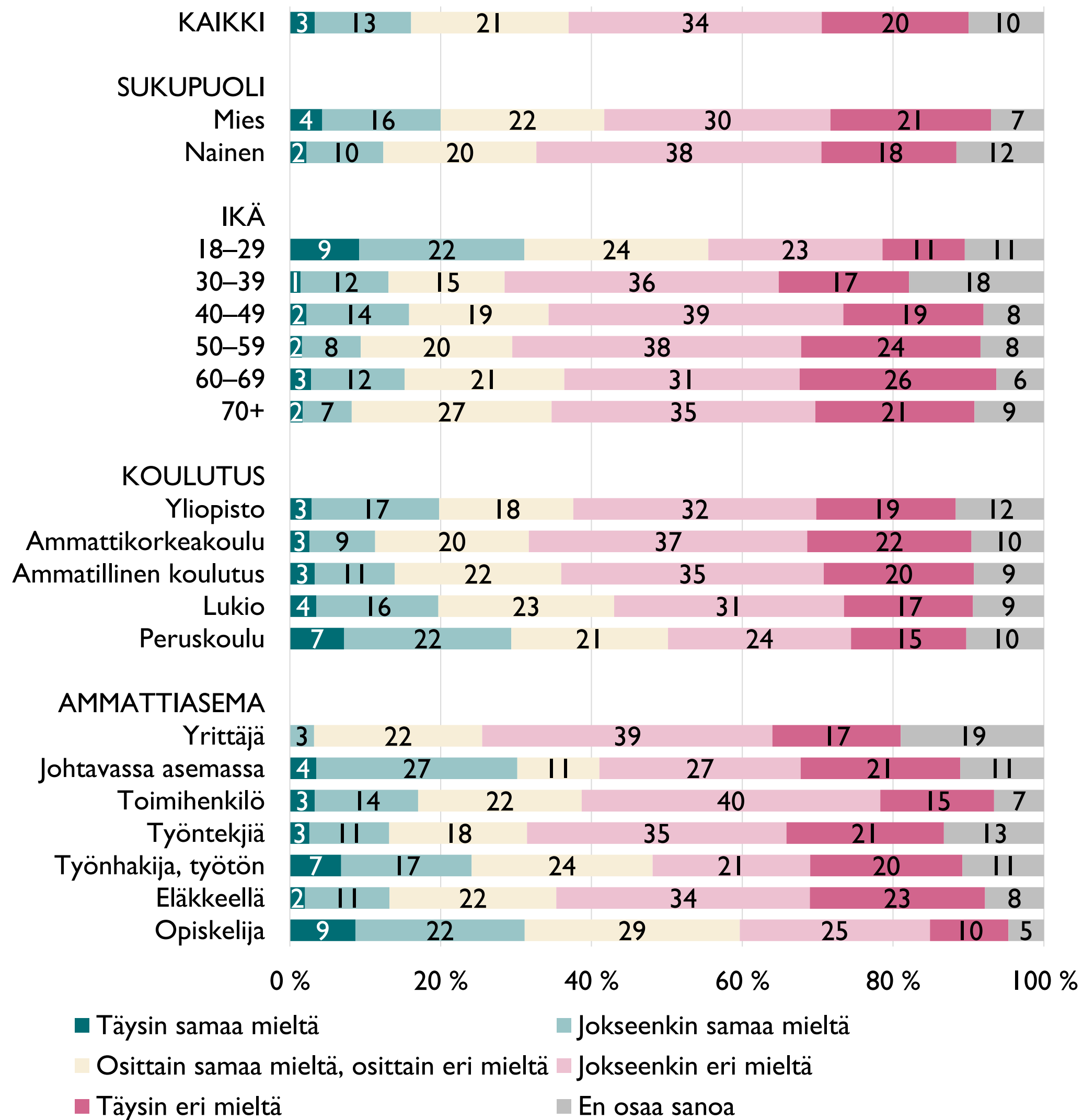
Liite 3. Sähkön hinta (sähkönsiirto, sähkönmyynti) on suomalaiselle kuluttajalle kohtuullisella tasolla

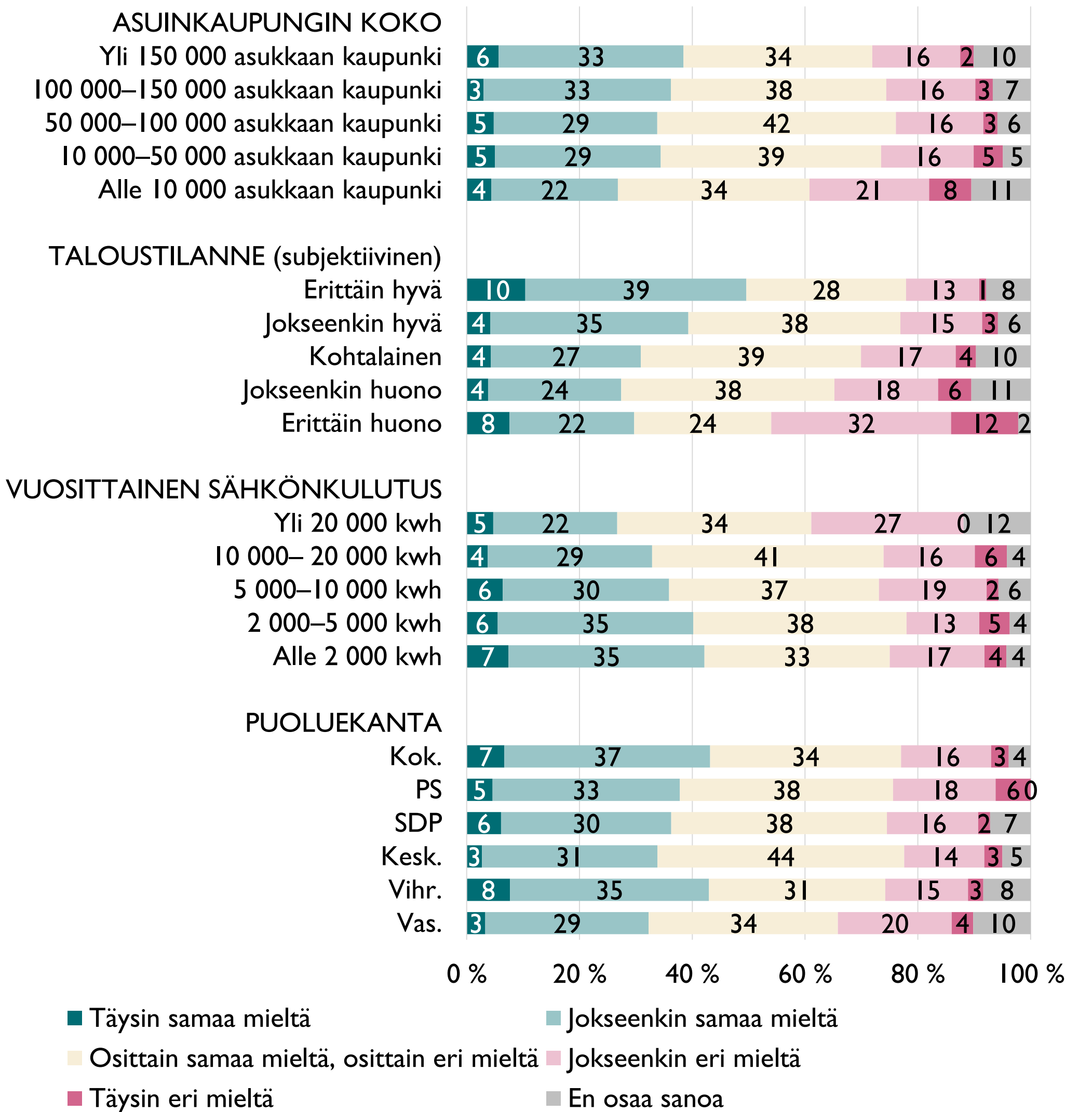
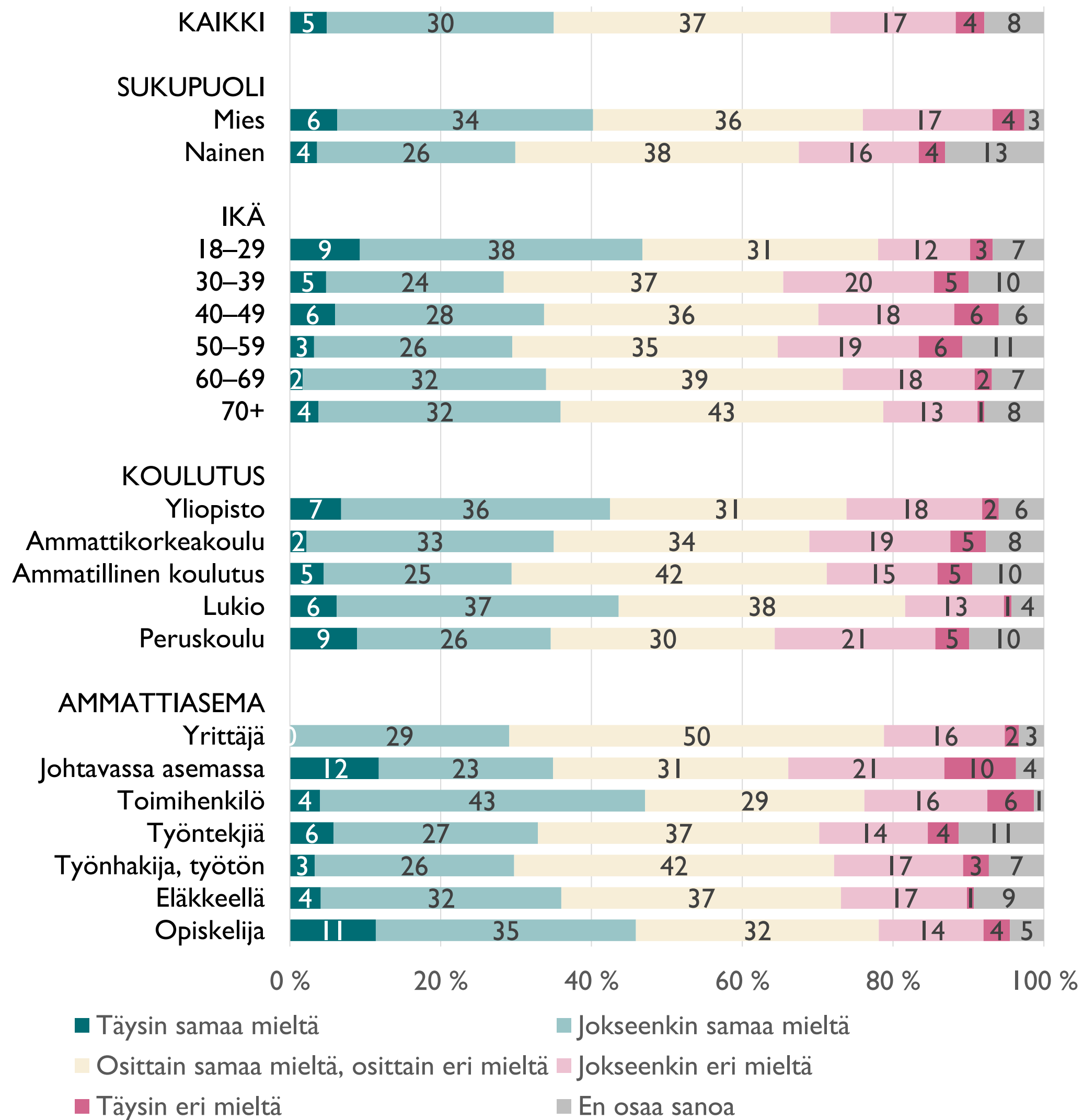
Liite 4. Koen, että energia-alan toiminta Suomessa vastaa omaa arvomaailmaani

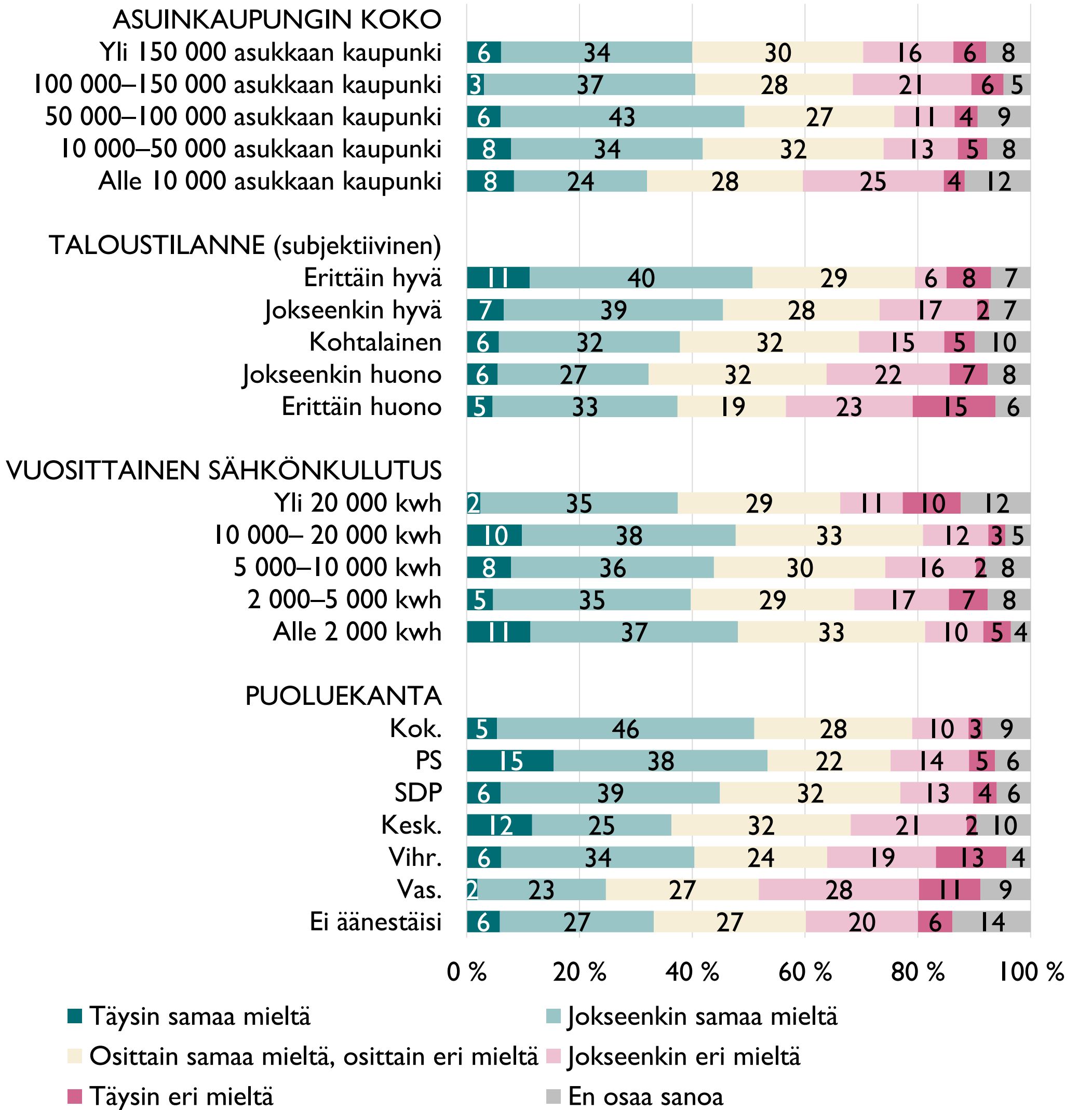
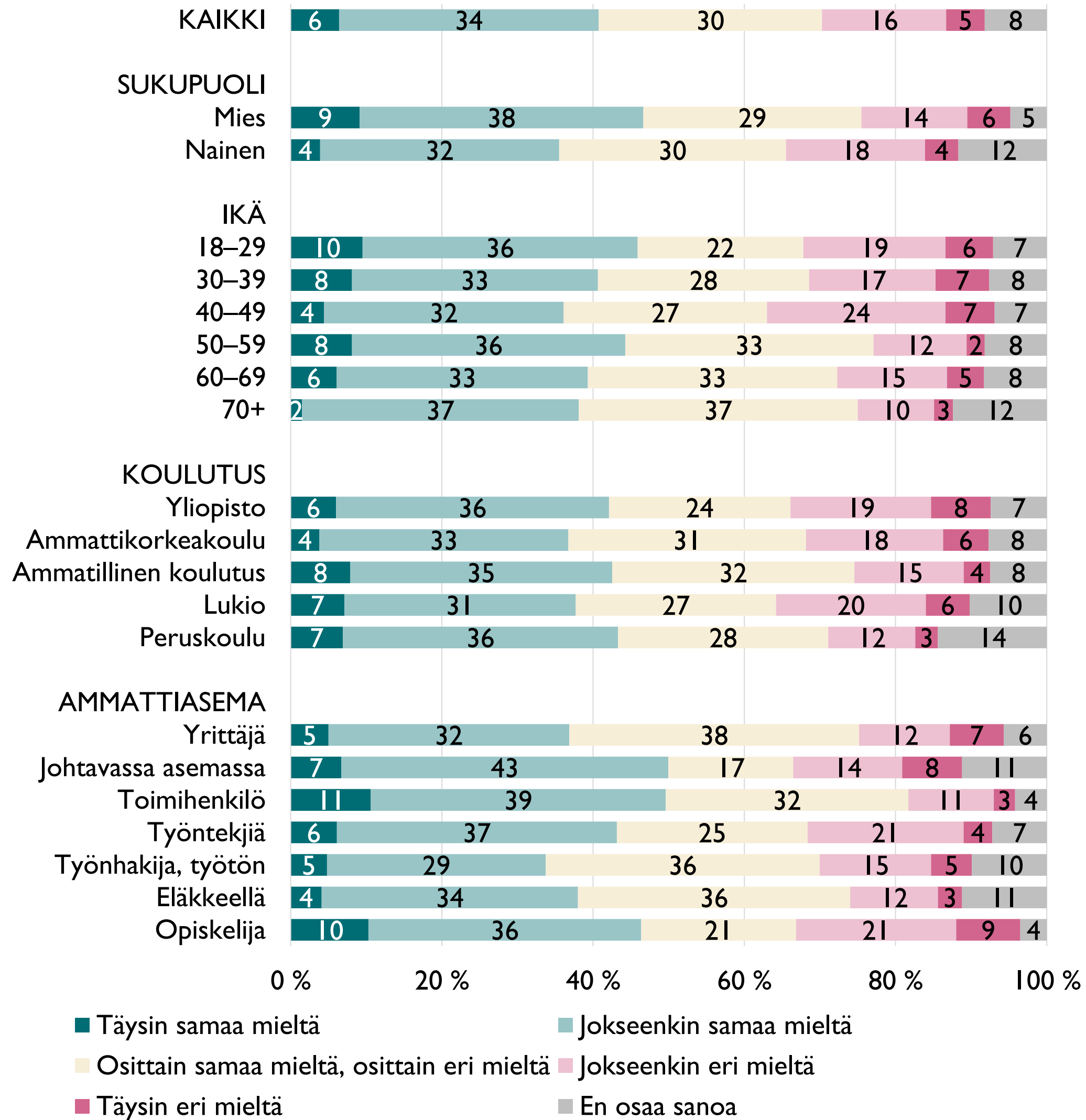

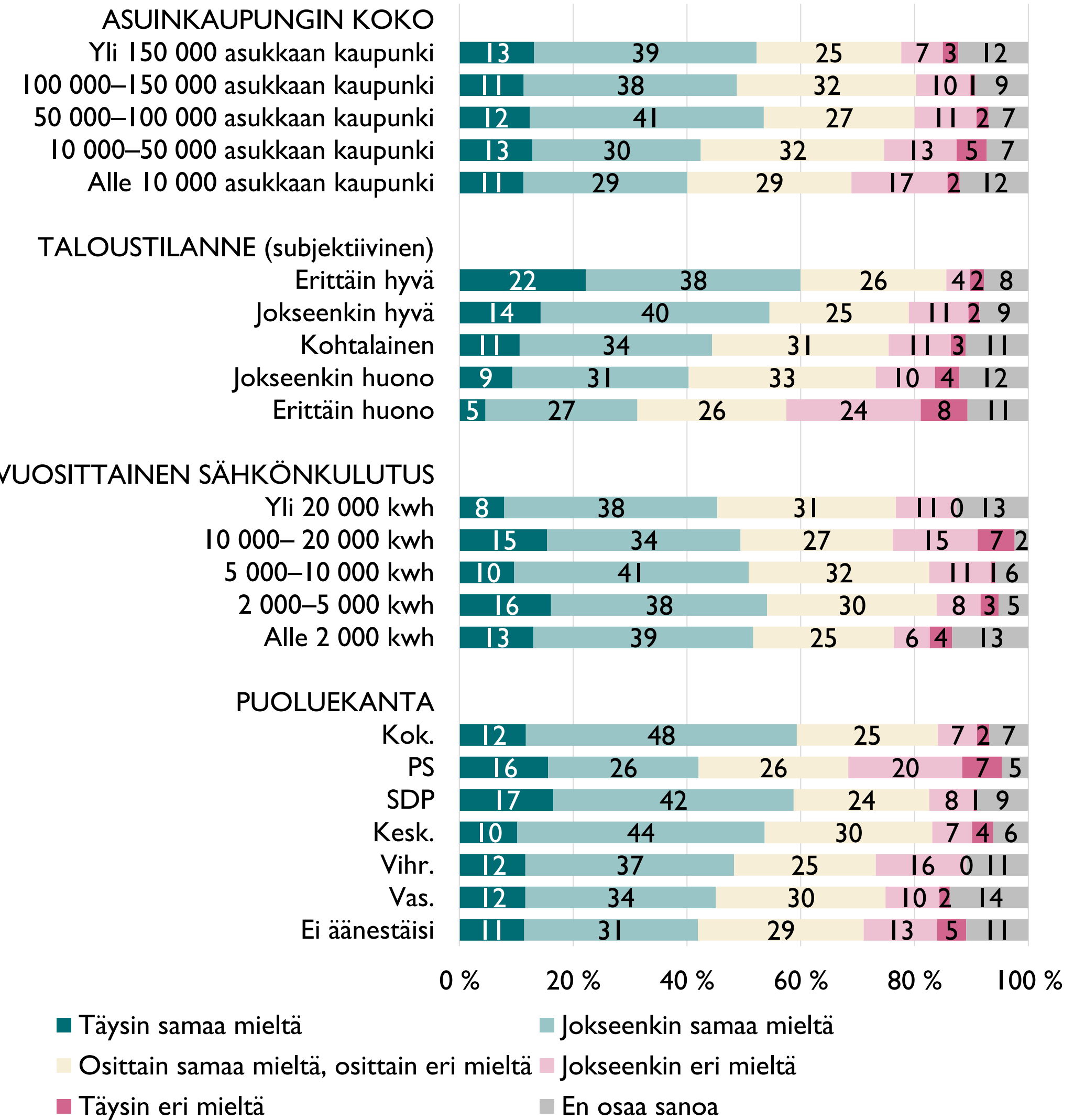
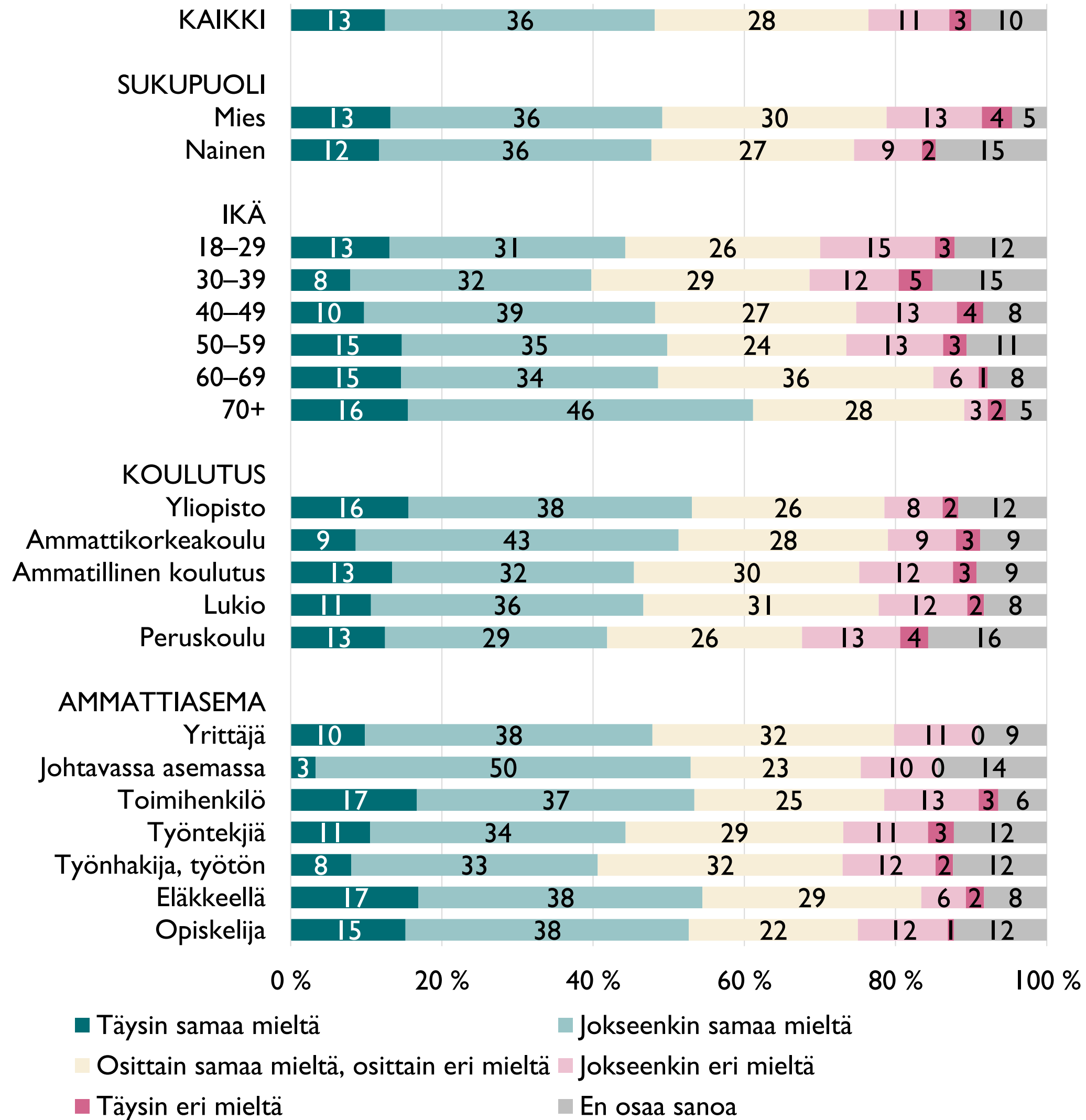
Liite 5. Paikalliset ihmiset tulevat riittävästi kuulluksi suurissa investointiprojekteissa (esim. tuulivoimaloiden ja kaukolämpöverkon rakentaminen)

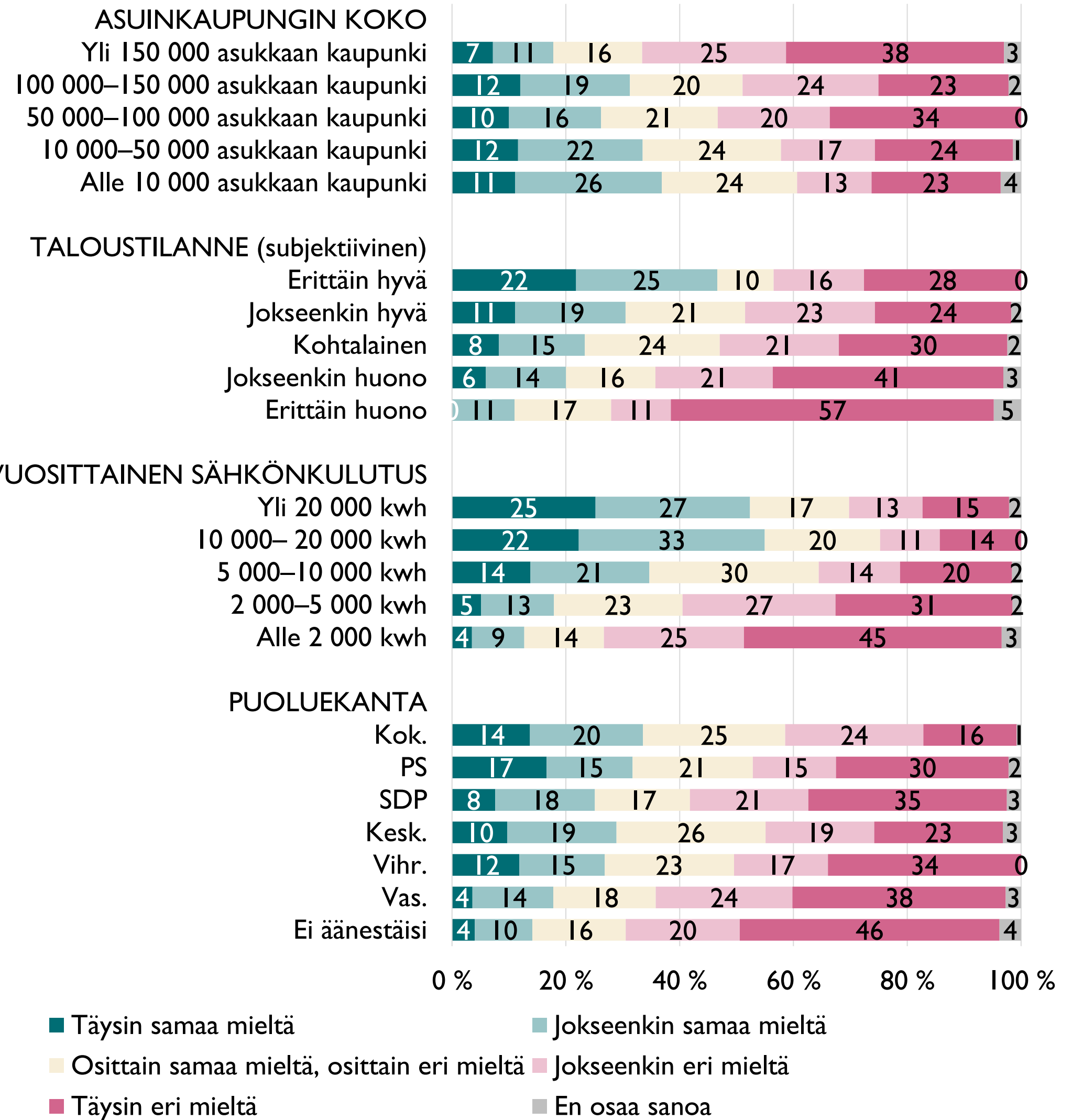
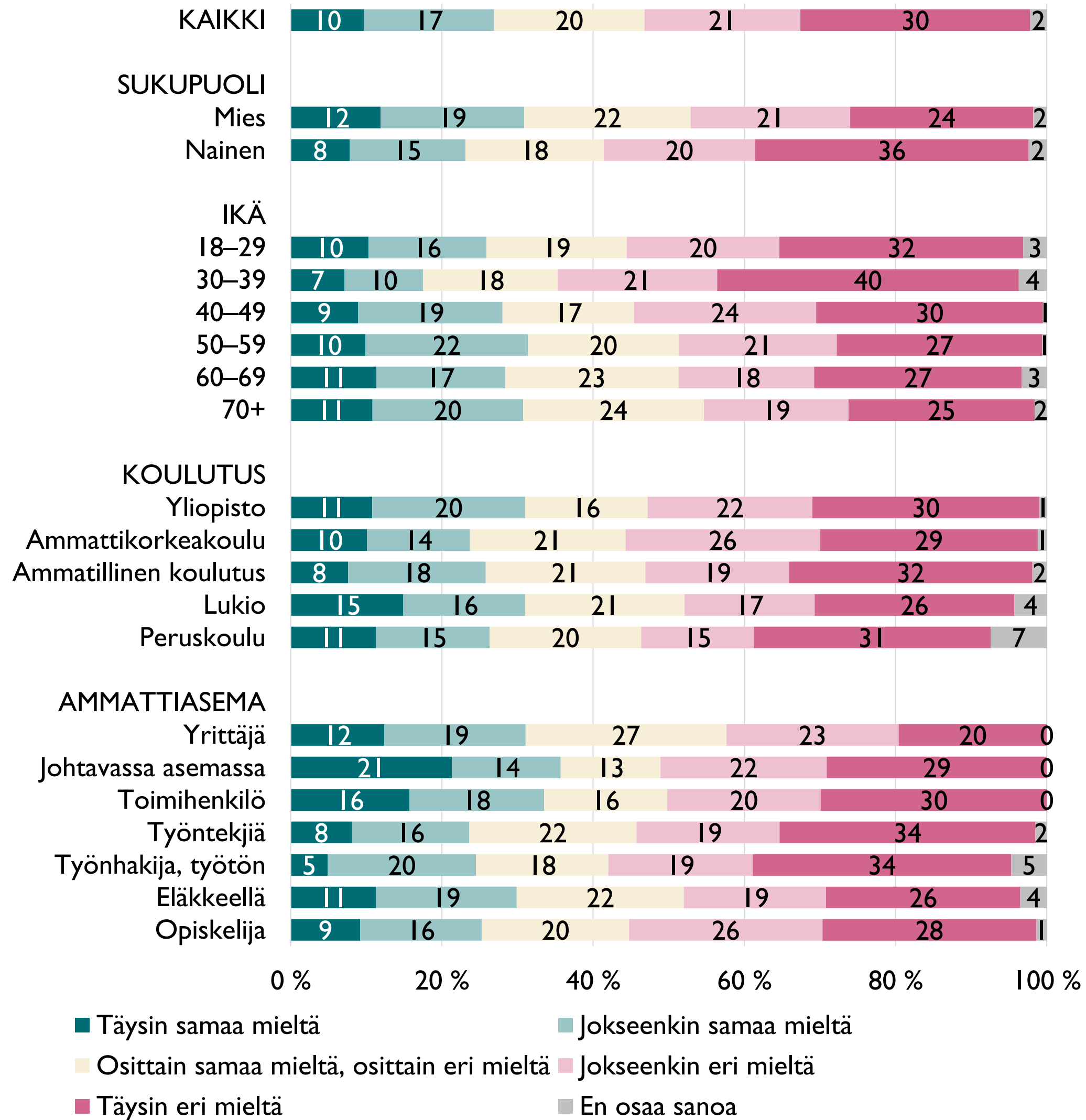
Liite 6. Energiayhtiöt edistävät suomalaisten hyvinvointia (esim. uudet investoinnit, työpaikat, järjestelmän toimintavarmuus)

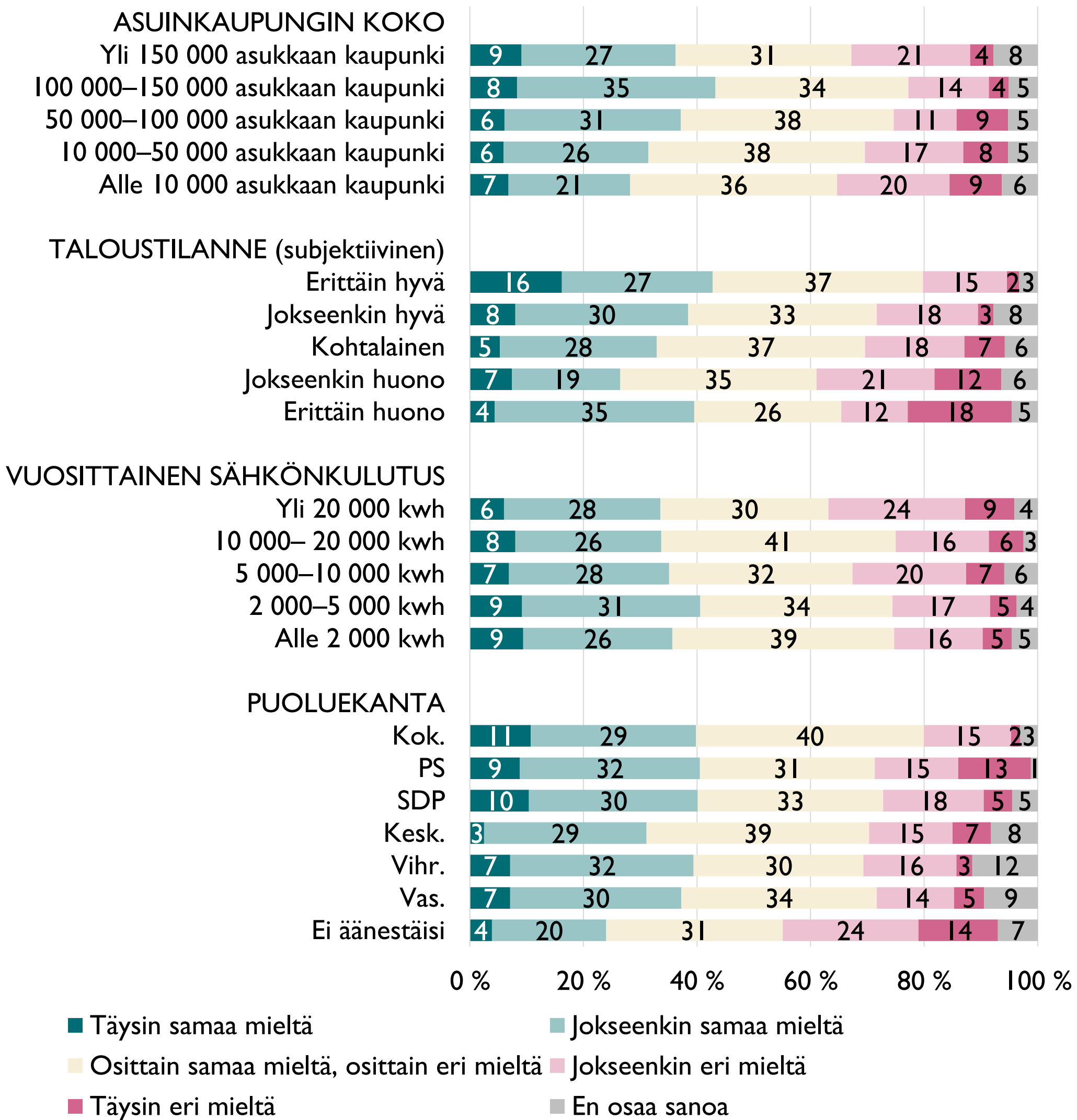
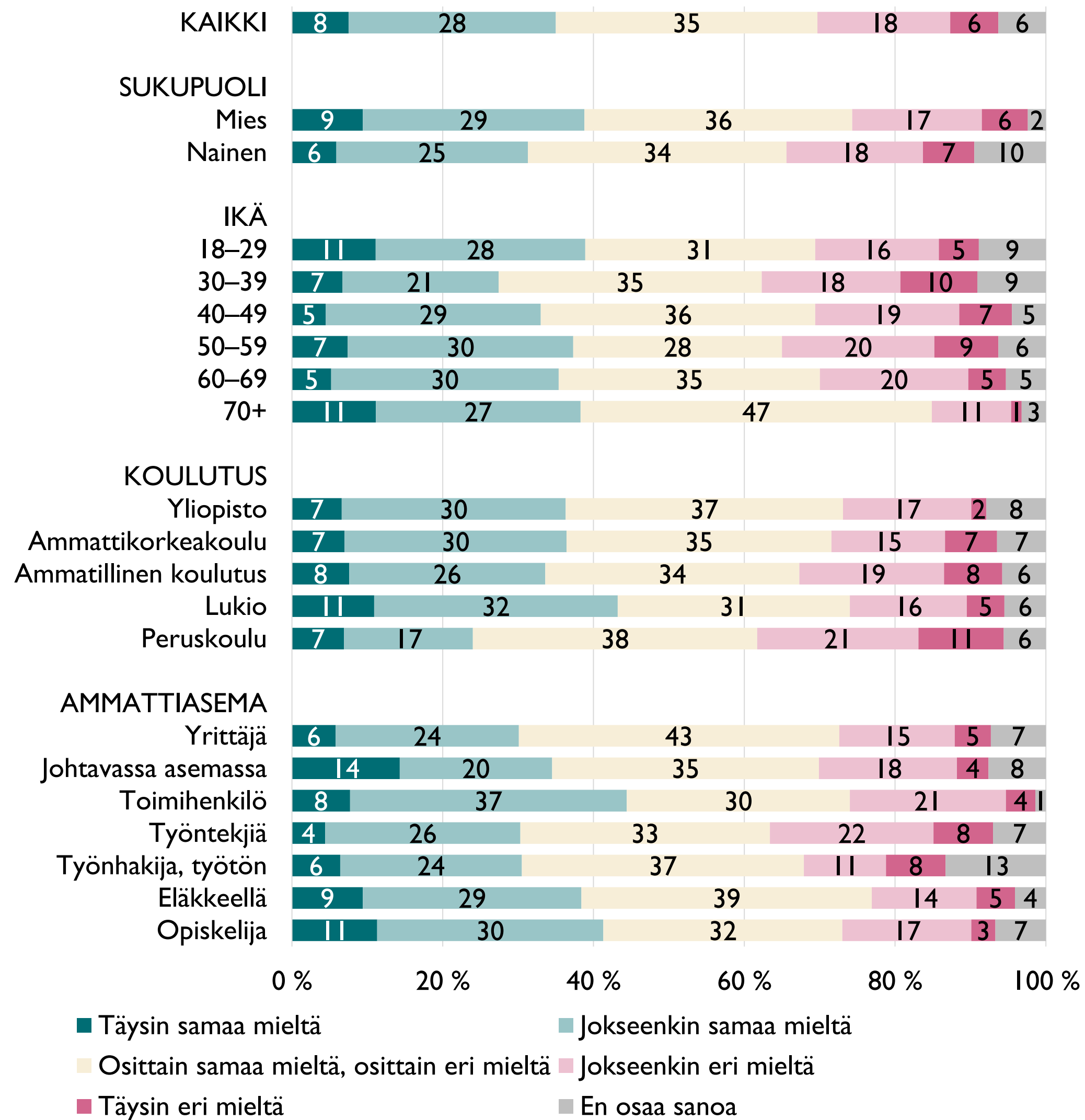

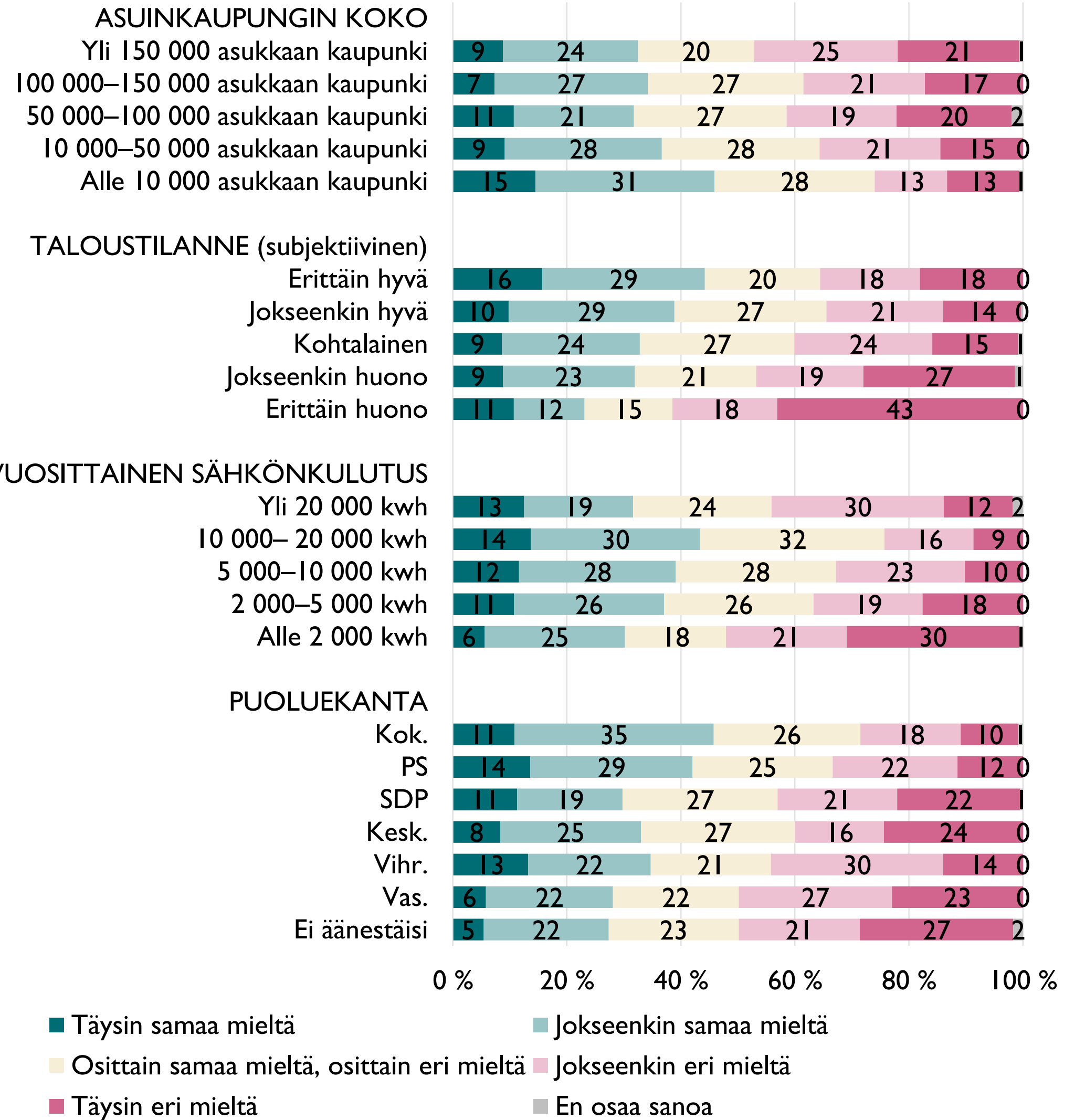
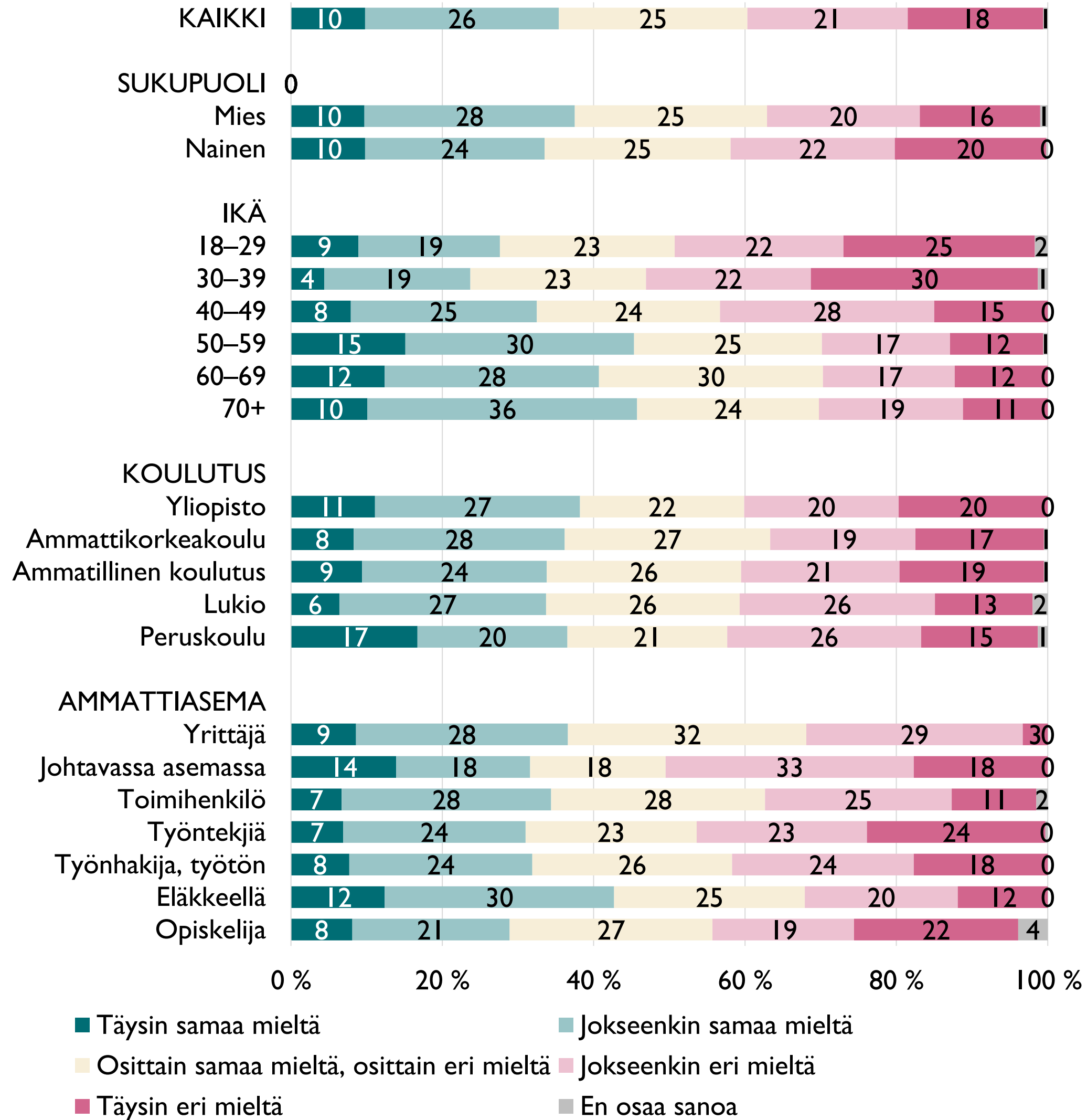
Liite 9 Pelkään energiajärjestelmään kohdistuvia ulkoisia uhkia, kuten kyberhyökkäyksiä tai sabotaaseja

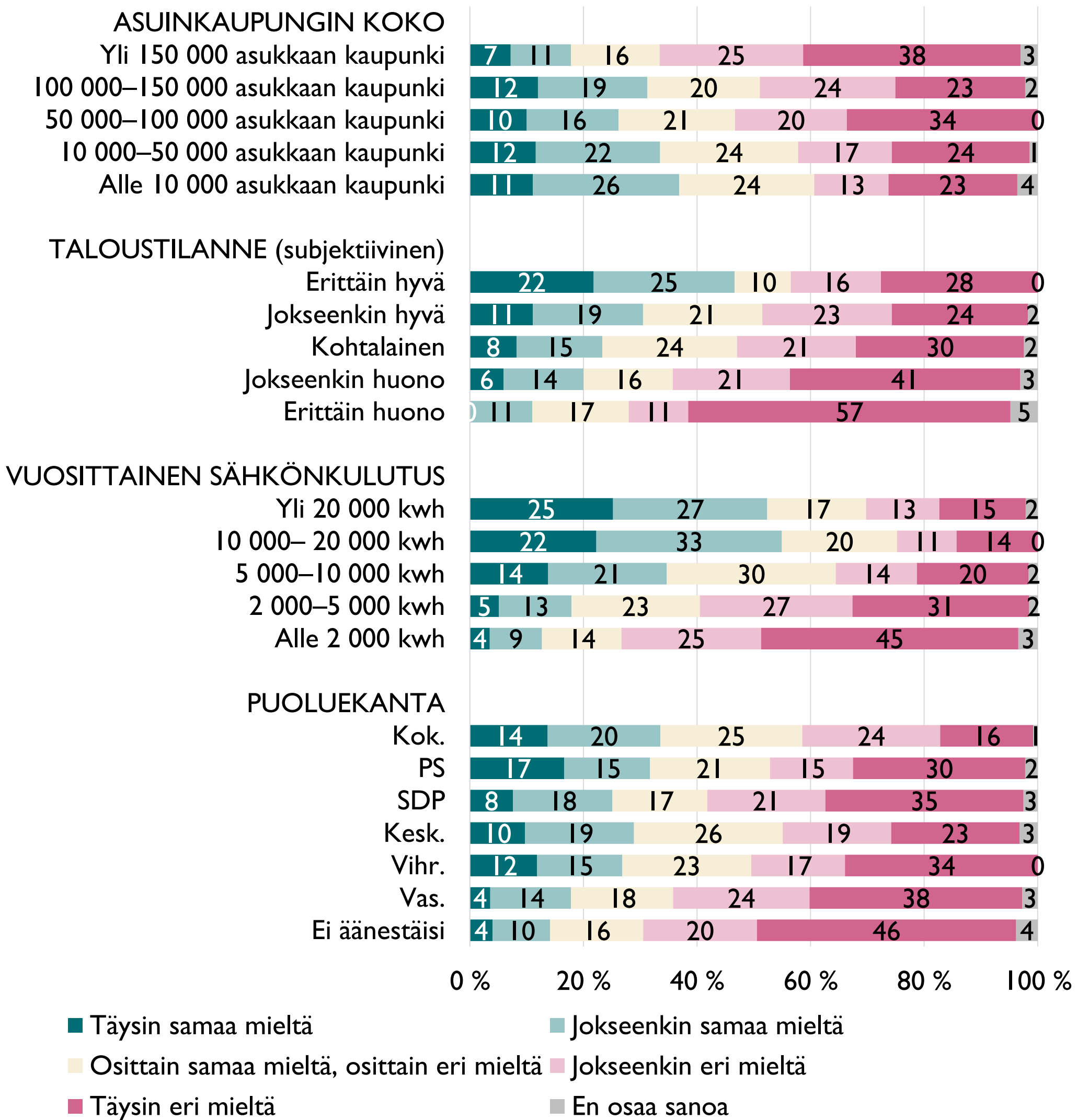
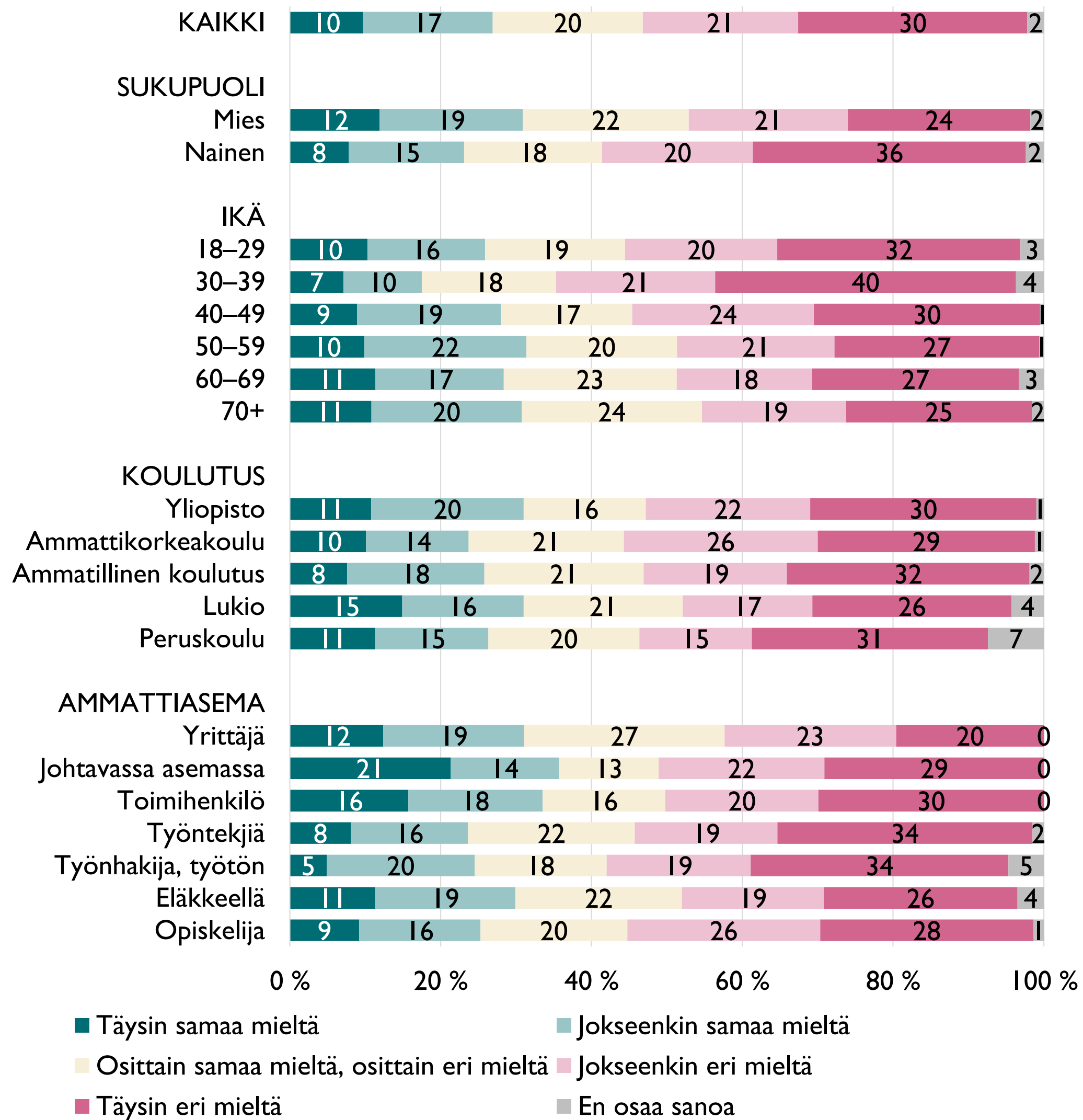
Liite 10. Energijärjestelmän toimintavarmuutta pitää parantaa, vaikka se aiheuttaisi nykyistä enemmän kustannuksia asiakkaille

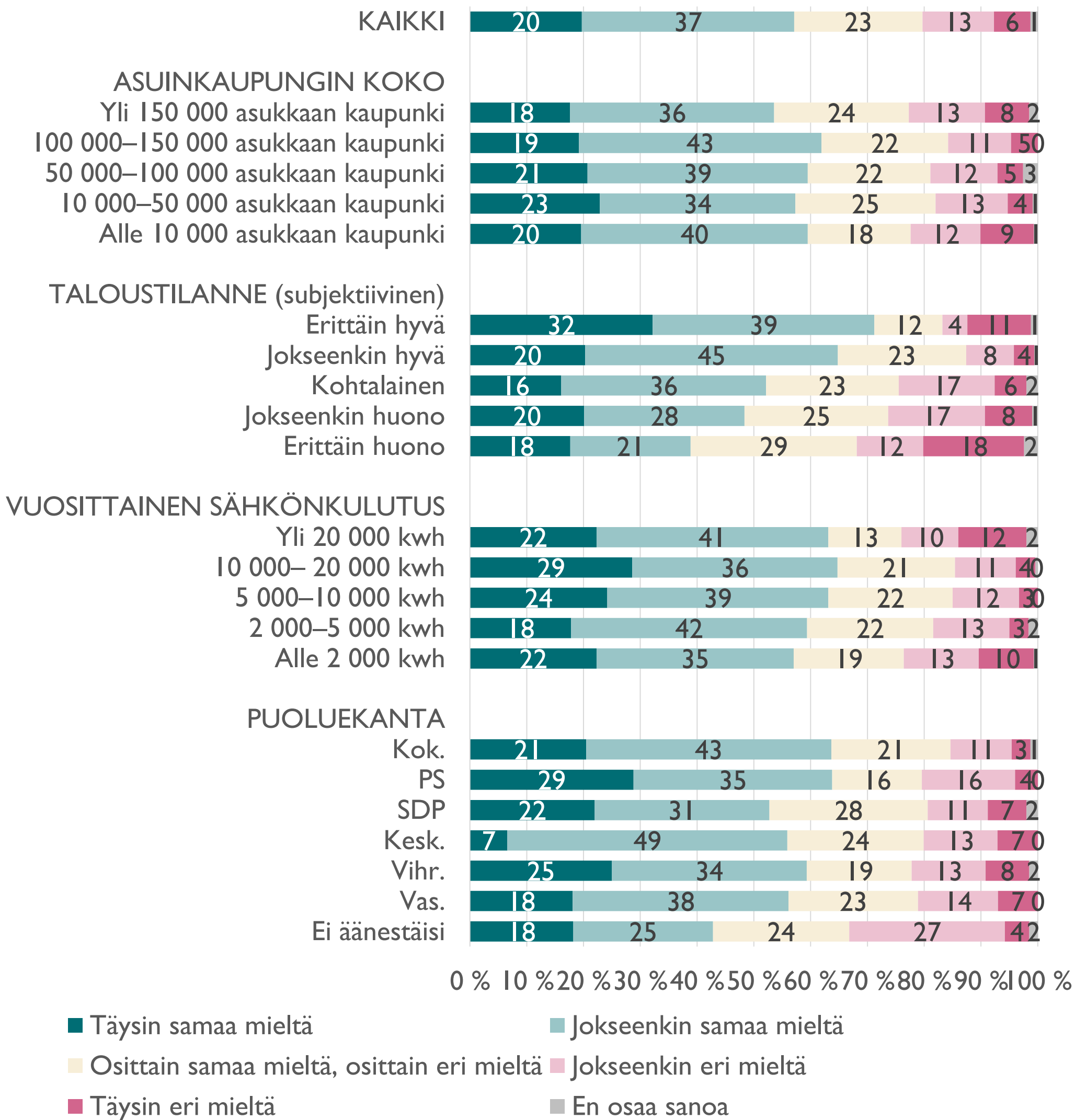
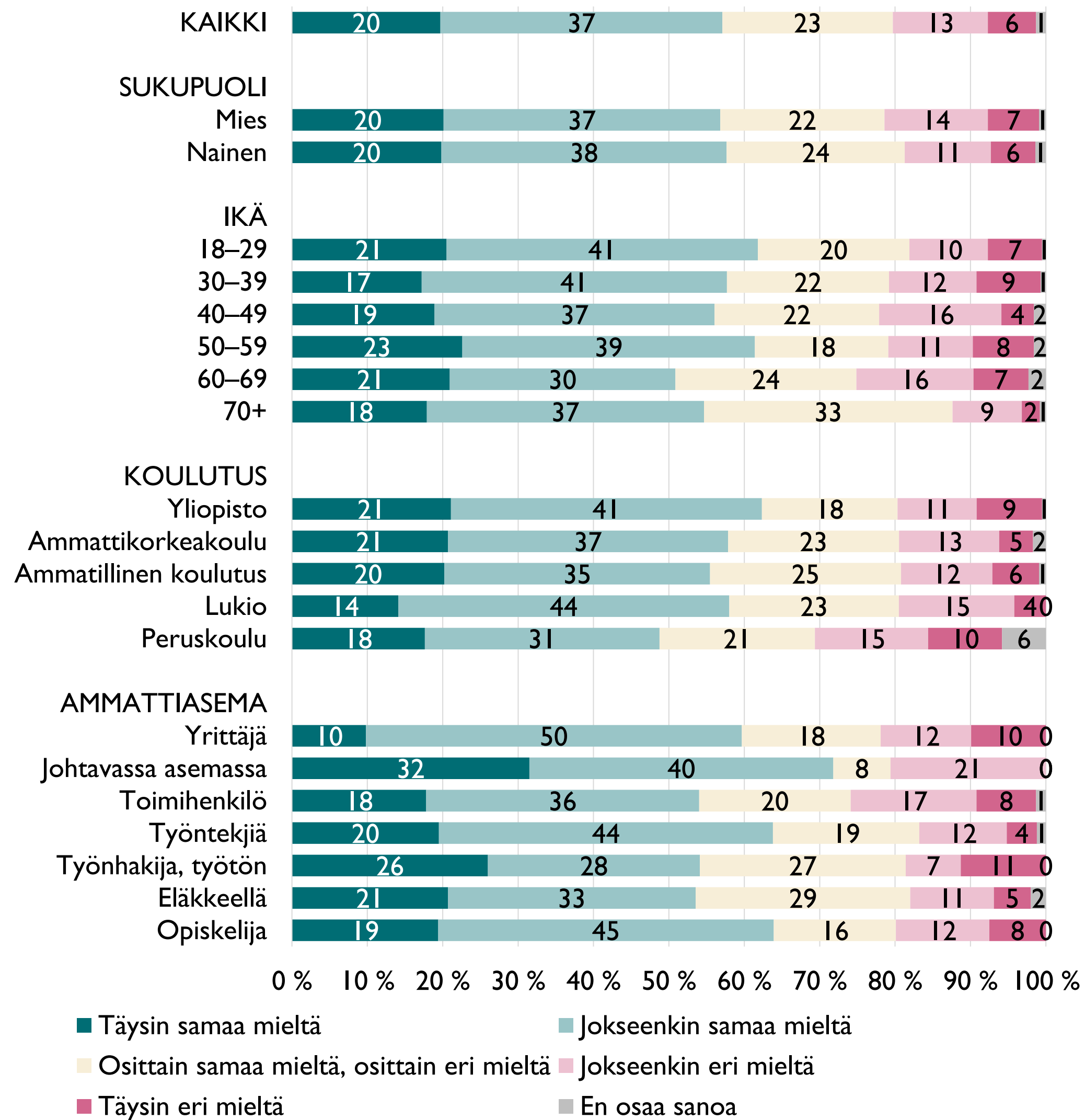
Liite II. Olen varautunut pitkiin sähkökatkoksiin (esim. hankkinut ruokatarvikkeita, vettä, vara-akkuja, varavirtalähteitä)

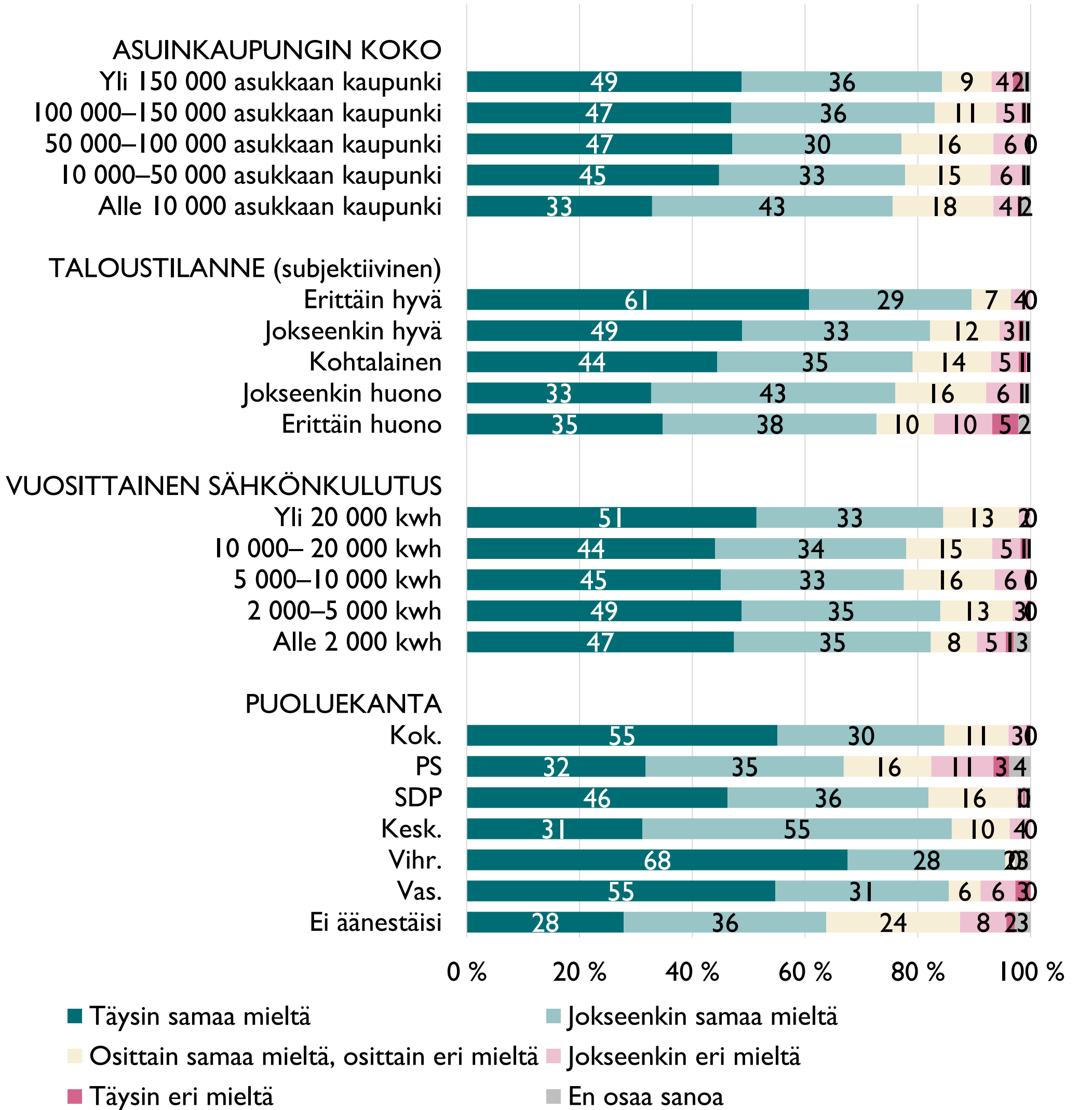
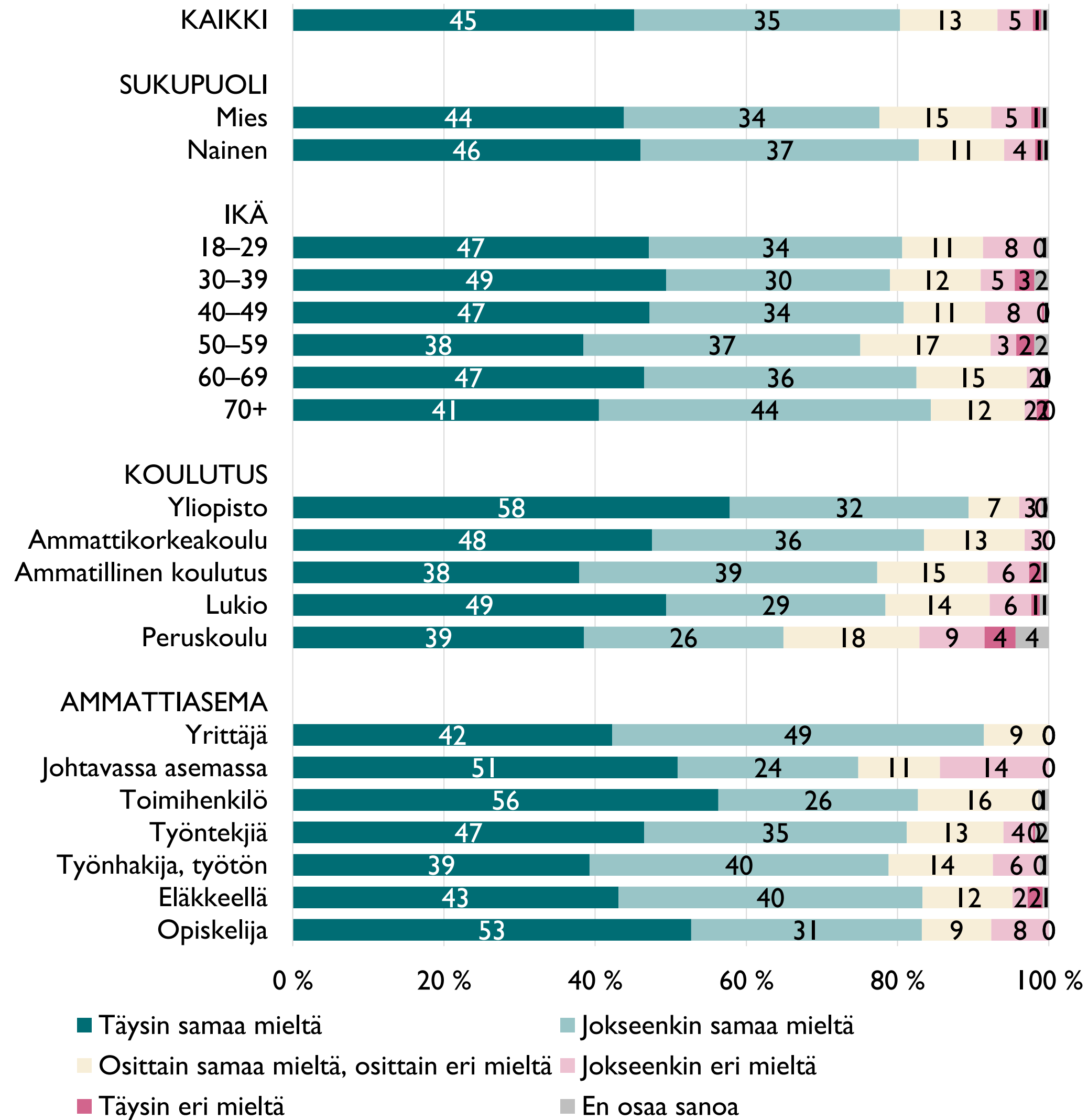
Liite 12. Olen aktiivisesti kartoittanut tai hankkinut vaihtoehtoisia energiaratkaisuja (esim. aurinkopaneelit, akustot, lämpöpumput, tulisija)

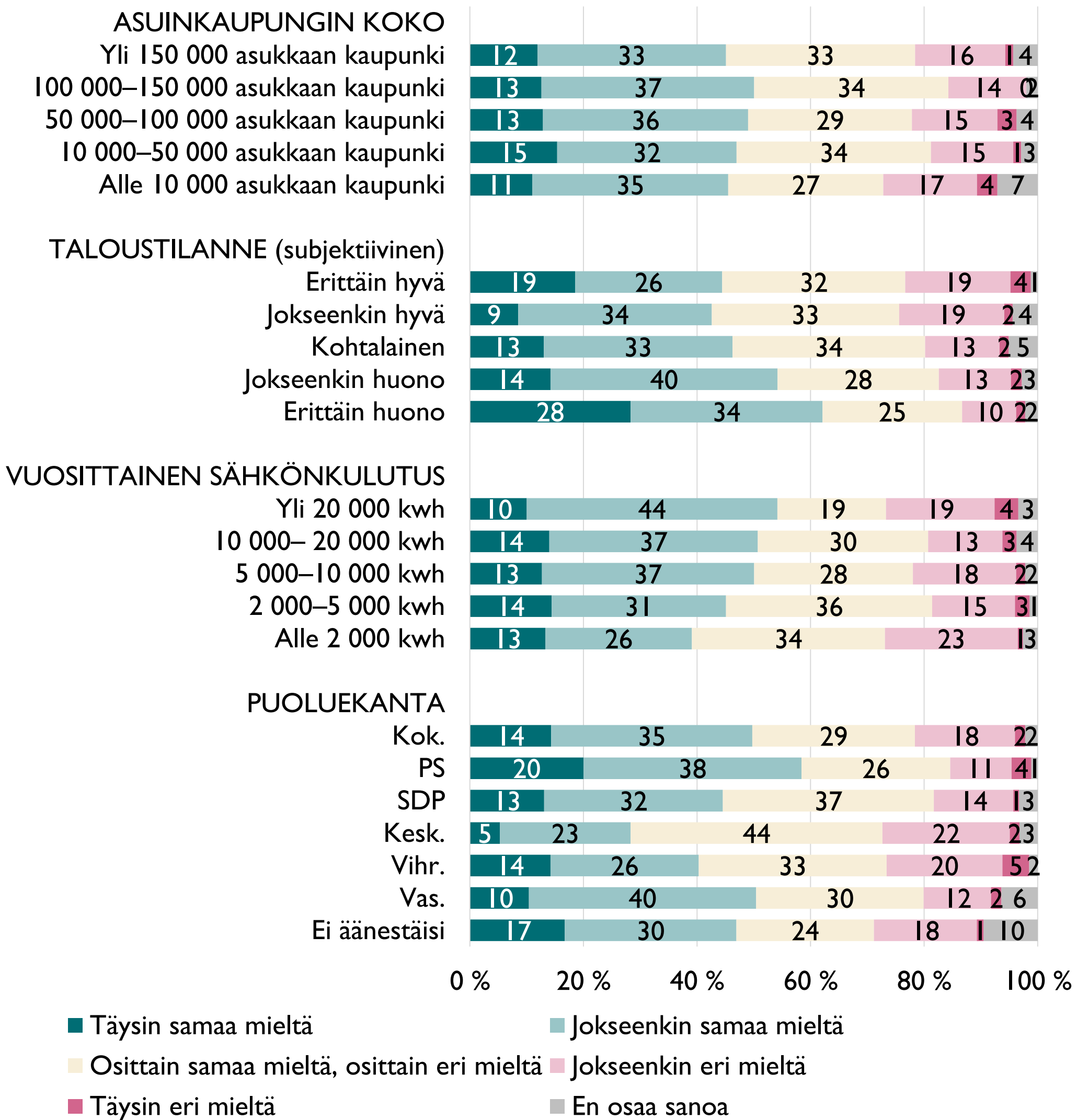
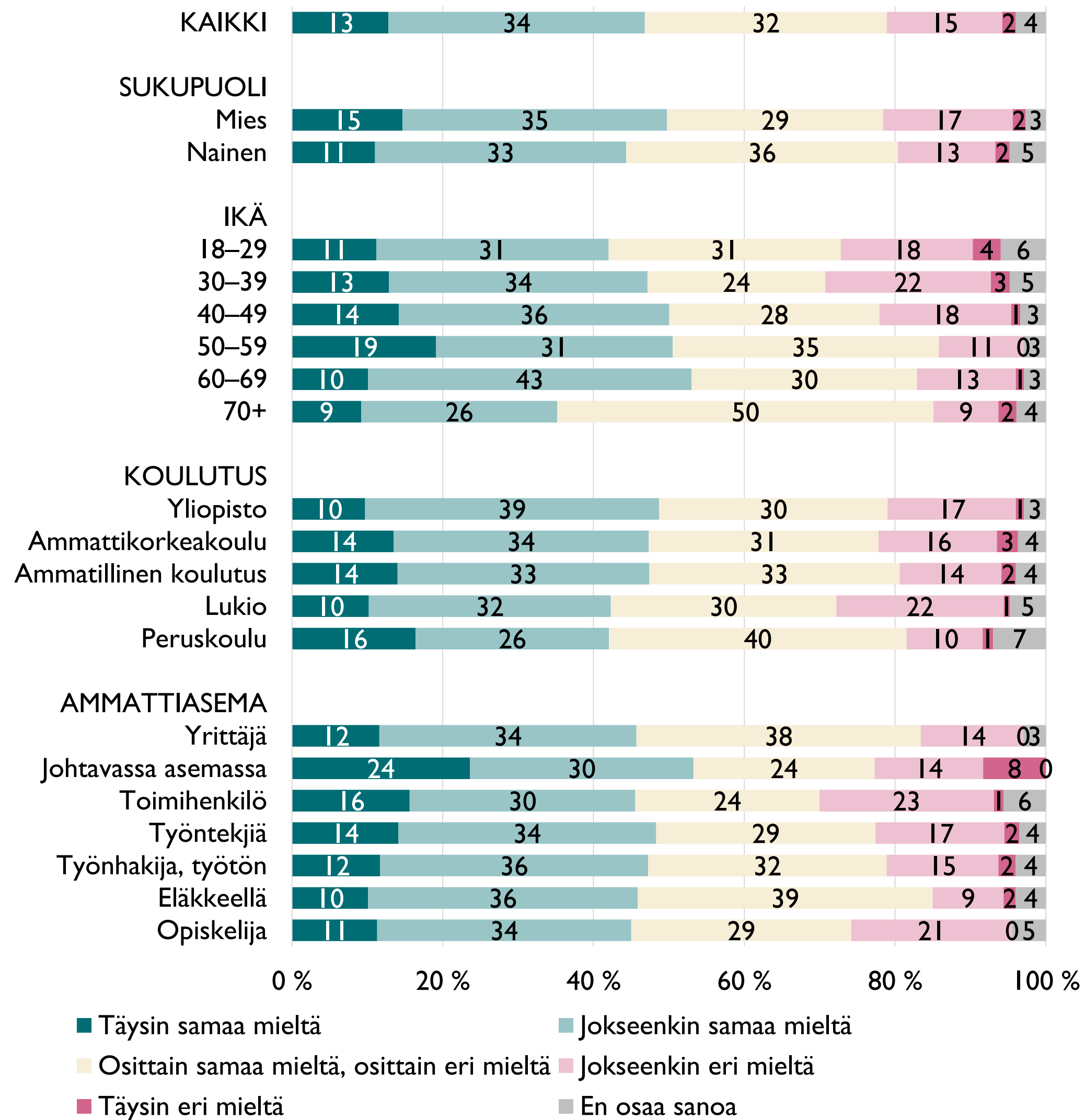
Liite 13. Pystyn tarvittaessa sopeuttamaan energiankulutustani energian hinnan ja tarjonnan mukaan.

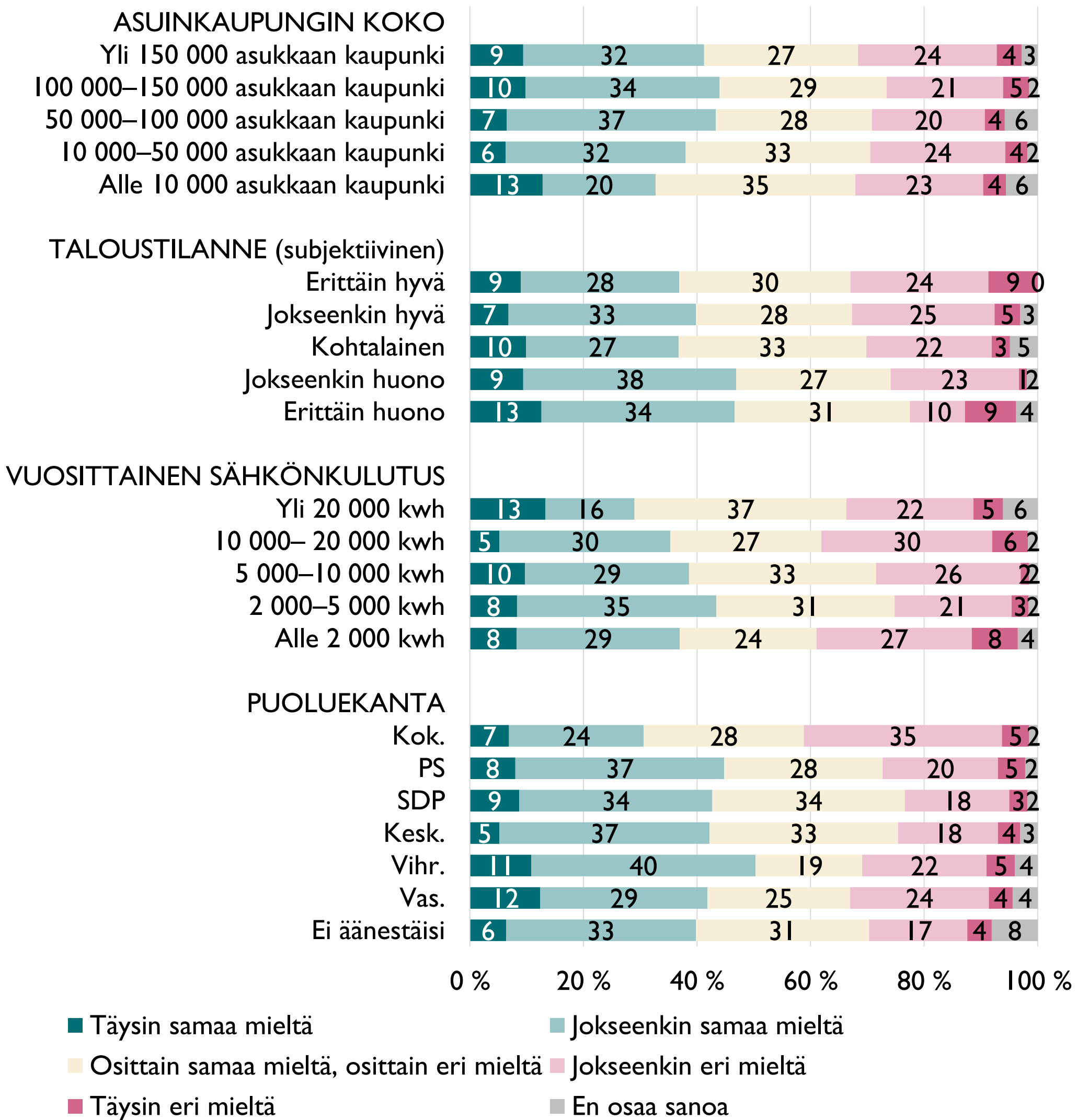
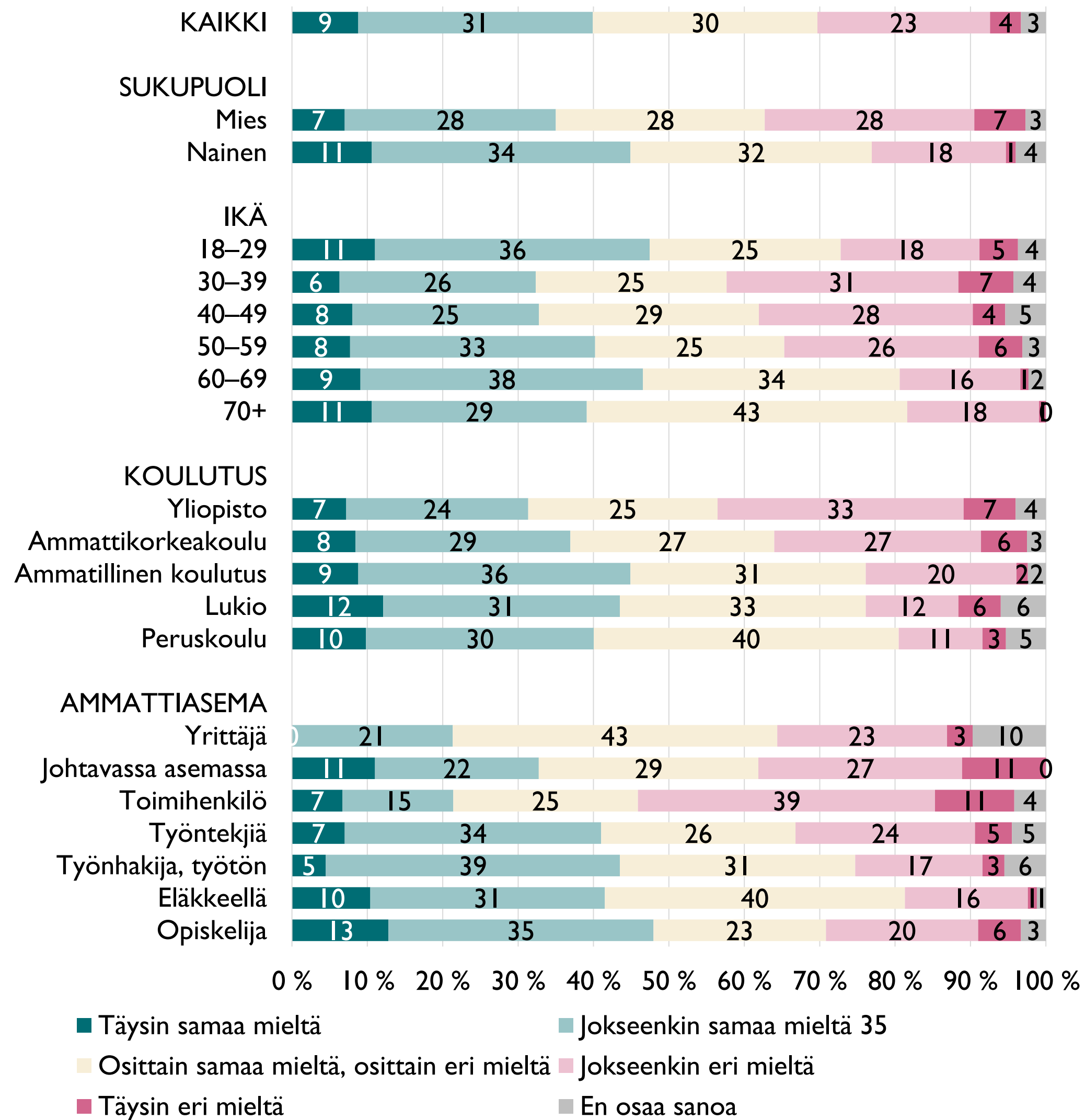

Liite 14. Mielestäni kuluttajille tarjottavien kestävän energian ratkaisujen lisääntyminen on hyvä asia (aurinkopaneelit, lämpöpumput, automatisaatio, akut, sähköautot yms.)

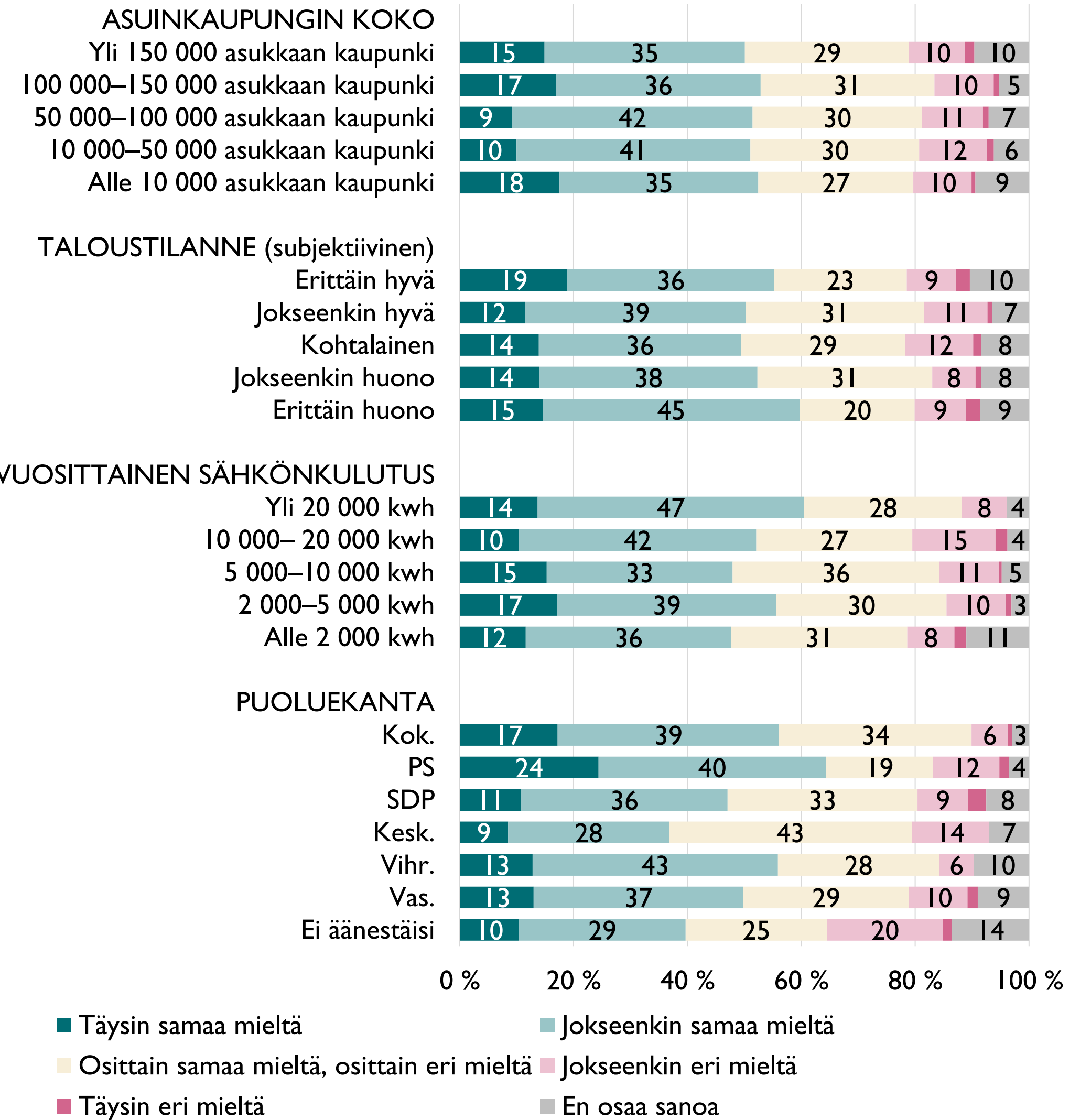
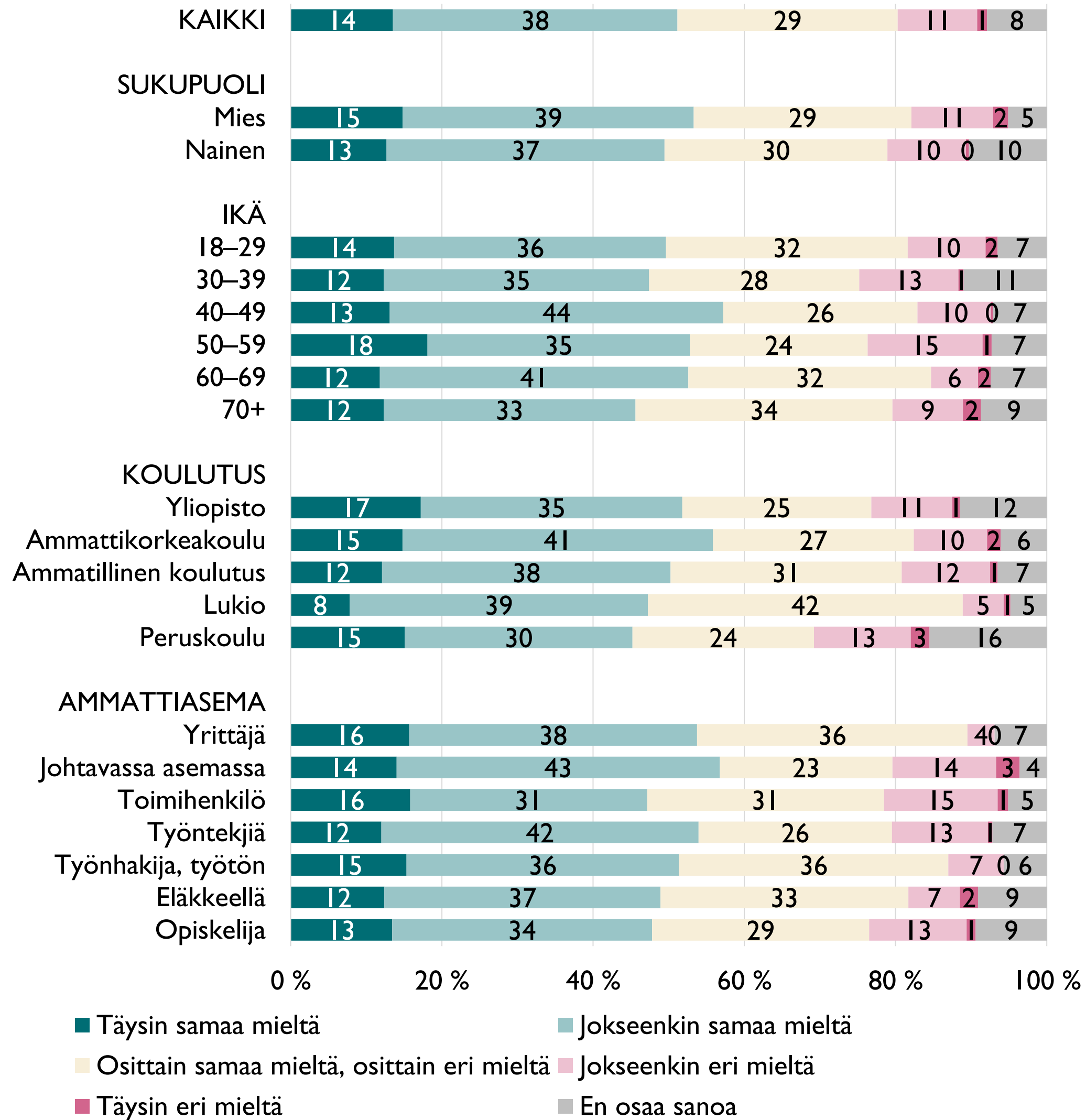

Liite 15. Energia-alan tuotteiden (esim. sähkösopimukset) markkinointi on harhaanjohtavaa

Liite 17. Suomalaiset eivät ymmärrä riittävästi energiajärjestelmämme toimintaperiaatteita

Liite 18. Energian hintojen määrytyminen markkinaehtoisesti on huono asia

